

Library Copy

ORIENTAL EDUCATION SOCIETY
SANPADA COLLEGE OF COMMERCE AND TECHNOLOGY

CLASS: FY BCOM

SEMESTER 1

MARKS: -100

TIME: - 3HRS

SUBJECT: - MATHEMATICS AND STATISTICS

DATE:- 6.11.19

- NOTE: - 1. ALL QUESTIONS ARE COMPULSORY
2. FIGURES TO THE RIGHT INDICATE FULL MARKS
3. USE OF NORMAL CALCULATOR IS ALLOWED
4. GRAPH PAPER WILL BE PROVIDED ON REQUEST

Q.1 ATTEMPT THE FOLLOWING (ANY 4)

(20M)

1. If the market price of a share with face value rs.100 is rs.130, how many shares of the company can be bought for rs.3263 with brokerage being 0.4%
2. Anita invested rs.49572 in equity shares of rs.100 each at market price of rs.162. after receiving 11% dividend, she sold shares at rs.180 each. She paid 2% brokerage on each transaction. Find her percentage return
3. Sukumar sold some shares at a market price of rs.120 each and paid 0.1% brokerage. He received a net amount of rs.47952. find the number of shares received
4. Pratik owned 300 shares of a company with face value of rs.10 each. Find his annual dividend if the company declared 12% dividend
5. An investor invested rs. 4000 on 2nd of every month for 5 months in a SIP of a mutual fund. The NAV was 33.36,28.25,35.57,38.45, and 44.32 respectively. The entry load was 2.22% for all these month,. Find the average price unit

Q.2 ATTEMPT THE FOLLOWING (ANY 4)

(20M)

1. A Company Manufactures Bicycle And Tricycle With Help Of 2 Machines A And B. Machines A And B Can Work Upto Maximum Of 120 And 180 Hours Respectively. Manufacturing A Bicycle Requires 6hrs On Machine A And 3 Hrs. On Machine B. Manufacturing A Tricycle Requires 4hrs On Machine A And 10hrs On Machine B. If The Profits Are Rs.180 For Bicycle and Rs.220 and for Tricycle. Formulate the problem and maximize it.
2. Minimize $Z = 2x + Y$ Subject To $3x + Y \geq 30$, $4x + 3y \geq 60$, $X + 2y \geq 40$, $X \geq 0, Y \geq 0$
3. maximize $z = x + y$ subject to $2x + 3y \leq 12$, $2x + y \leq 8$, $x, y \geq 0$
4. in how many different ways the letter of the word COMPUTER can be arranged such that it begins with a vowel and end with a consonant
5. A Group Consists Of 6 Men And 4 Women. In How Many Ways A Committee Of 5 Persons Is To Be Formed Such that it includes i. exactly 3 men ii. At least 3 men

Section II

Q.3 ATTEMPT THE FOLLOWING (ANY 4)

(20M)

1.. Find The Median For The Following Data

CLASS INT.	0-10	10-20	20-30	30-40	40-50	50-60
FREQUENCY	10	20	30	50	40	30

2. Find mean and mode for the following data

Age in years	20-25	25-30	30-35	35-40	40-45	45-50
No of persons	10	15	33	22	10	10

3. Find the standard deviation for the following data

Age in years	0-10	10-20	20-30	30-40	40-50
No of persons	5	8	17	7	3

4. Find the combined mean and combined standard deviation for the following data

	Group I	Group II
Number	100	200
mean	50	60
Standard deviation	2	3

5. find the quartile deviation for the following data

Weights in kgs	30-40	40-50	50-60	60-70	70-80
No. of students	23	51	63	42	21

Q.4 ATTEMPT THE FOLLOWING (ANY 4)

(20M)

1. From A Well Shuffled Packs Of Cards, Find The Probability That The Card Drawn Is An
 i. An Ace Card   ii. A Heart Card   iii. Not A Diamond Card   iv. A King Of Heart

2. In A Class Of 120 Students 40 Passed In Economics, 50 Passed In Accountancy And 30 Passed In Both. What Is The Probability That The Student Selected At Random Has
 i. Passed In Both Subjects   ii. Passed In Atleast 1 Subjects   iii. Failed In Both Subject

3. If 3 coins are toss what is the probability of getting a
 i. exactly 3 head   ii. No head

4. find $E(X)$ and $V(x)$ for the following data

Number	1	2	3	4	5
probability	0.1	0.2	0.3	0.3	0.1

5. A box contains 20 tickets numbered 1 to 20. What is the probability of getting i. an even number ii. Number divisible by 5 iii. Number divisible by 3 and 4

Q.5 ATTEMPT THE FOLLOWING

(5 Marks Each) (ANY 4 FROM 5)

(20M)

1. For The Following Pay Off Table Decide The Best Decision Using The CRITERIA I. Maximin ii. Maximax iii. Laplace Vi. Minimax Regret

Courses Of Actions	STATES OF NATURE			
	S1	S2	S3	S4
A1	65	45	30	85
A2	75	25	105	40
A3	90	70	75	55
A4	60	80	40	60

2. Calculate EMV For The Following Data

Courses Of Action	States Of Nature		
	S1	S2	S3
A1	25	25	20
A2	40	35	12
A3	50	25	0.1
PROBABILITY	0.4	0.5	

3. Explain The Difference Between EMV And EOL

4. Draw The Decision Tree For The Following Table And Calculate The Maximum EMV

TYPE OF PRODUCT	HIGH	AVERAGE		LOW
		30	25	50
CREAM BISCUIT	20	25		35
SALTY BISCUIT	30	0.5		0.2
PROBABILITY	0.3			

5. CALCULATE EOL FOR THE FOLLOWING PAY-OFF TABLE

STATES OF NATURE → ACTIONS ↓	S1	S2	S3
	A1	25	12
A2	17	20	10
A3	15	10	13
PROBABILITY	0.5	0.4	0.1

[Time: Three Hours]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. All questions are compulsory.
  2. All questions have internal choice.
  3. Draw neat diagrams wherever necessary.
  4. Use of simple calculator is permitted.
  5. Figures to the right indicate full marks.

- Q.1 A) Select the best answer from the given options and rewrite the statement. (Any Ten) **10**
- i) Opportunity Cost is the -----
    - a) Price of a good or service
    - b) All out-of-pocket costs
    - c) Value of the best alternative sacrificed
    - d) Price that exceeds market price
  - ii) If Kommoner's lowers the price of its pizzas, -----
    - a) Demand for Queen's pizzas increases
    - b) Demand for Kommoner's pizzas increases
    - c) Demand for Queen's pizzas decreases
    - d) Both b and c
  - iii) The supply curve illustrates how-----
    - a) Quantity supplied increases as price decreases
    - b) Quantity supplied increases as price increases
    - c) Quantity supplied increases as technology improves
    - d) Quantity supplied increases as resource price decreases
  - iv) Demand is relatively inelastic when -----
    - a) $E_d = 1$
    - b) $E_d > 1$
    - c) $E_d < 1$
    - d) $E_d = 0$
  - v) When a 1% change in price leads to more than 1% change in quantity demanded, we say demand is-----
    - a) Relatively elastic
    - b) Relatively inelastic
    - c) Unit elastic
    - d) None of the above

- vi) Delphi method is a -----.
- a) Survey method
  - b) Statistical method
  - c) Both a and b
  - d) None of the above
- vii) For Ford Motor Company, all of the following are sources of economies of scale except -----.
- a) Mass production techniques used in the manufacturing of autos
  - b) Bureaucracy and red tape encountered as the firm becomes larger
  - c) Learning by doing which allows workers to become more productive
  - d) Additional specialisation made possible by large scale production
- viii) The negative slope of the iso-quant is due to -----.
- a) Diminishing marginal rate of technical substitution
  - b) Zero marginal rate of technical substitution
  - c) Marginal rate of technical substitution is greater than one
  - d) None of the above
- ix) When a firm experiences economies of scale, -----.
- a) The long run average cost curve slopes downward
  - b) The long run average cost curve is vertical
  - c) The long run average cost curve slopes upward
  - d) The long run average cost curve is horizontal
- x) An economist would argue that accountants tend to -----.
- a) Understate costs and overstate profits
  - b) Understate costs and understate profits
  - c) Overstate costs and understate profits
  - d) Overstate costs and overstate profits
- xi) Sunk cost means -----.
- a) Cost that is recovered
  - b) Cost of foregone alternatives
  - c) Both a and b
  - d) Neither a nor b
- xii) Breakeven point is reached when a firm-----.
- a) Earns zero profit
  - b) Covers fixed cost
  - c) Covers variable cost
  - d) All of the above

B) Match the concept with its appropriate definition/explanation/description. **Any Ten. 10**

Concept	Definition /Explanation /Description
i) Opportunity cost	a] Cost of an additional batch
ii) Graph	b] Value of the best alternative sacrificed
iii) Law of supply	c] Delphi method
iv) Perfect competition	d] Price line
v) Survey method	e] Initial cost of buying an asset.
vi) Promotional elasticity of demand	f] Price and quantity supplied are positively related
vii) Iso-cost line	g] Impact of change in advertising expenditure on quantity demanded
viii) Internal diseconomies of scale	h] Benefits of joint production
ix) Economies of scope	i] Cost-volume profit analysis
x) Historical cost	j] Horizontal demand curve
xi) Incremental cost	k] An increase in the scale of production of the firm results in rise in cost per unit
xii) Breakeven analysis	l] Diagrammatic representation of a function

Q.2 Attempt A and B **OR** C and D

A) What is business economics? Discuss the relationship between economic concepts and business decisions. **08**

B) Given the following data. Calculate TR, AR, and MR. Explain the relationship between **07**

a) TR and MR and b) AR and MR

Q	1	2	3	4	5
P	100	90	80	70	60

OR

C) The following table describes the market for floppy discs before pen drives were introduced. **08**

Price (Rs)	Quantity Demanded of floppy discs	Quantity Supplied of floppy discs.
100	1500	700
200	1300	900
300	1100	1100
400	900	1300
500	700	1500

i) Plot the demand and supply curves from the table given above.

ii) What is the equilibrium price and equilibrium quantity?

- iii) At the price of Rs. 200 what is the equilibrium quantity demanded and quantity supplied?
- iv) When pen drives were introduced the demand for floppy discs decreased. Does the new demand curve shift to the left or right of the original demand curve?

D) Using diagrams explain the causes of changes in demand in terms of movement along and shifts in the demand curve. **07**

Q.3 Attempt A and B **OR** C and D

A) What are the determinants of demand? **08**

B) Given the following data, calculate price elasticity of demand for wheat when price increases and when price decreases. State whether the demand for wheat is elastic or inelastic. **07**

Price of wheat	Market demand for wheat
15	5000
20	4500

OR

C) What is demand forecasting? Explain the various types of demand forecasting. **08**

D) Explain the least squares method of demand forecasting. **07**

Q.4 Attempt A and B **OR** C and D

A) What are isoquants? Explain the properties of isoquants. **08**

B) Explain the law of variable proportions. **07**

OR

C) Explain the least cost combination as producer's equilibrium. **08**

D) Explain external economies and diseconomies of scale. **07**

Q.5 Attempt A and B **OR** C and D

A) Distinguish between short run and long run costs. **08**

B) Given TFC as 55 and the following data, calculate TVC, MC, AFC, AVC and AC **07**

Q	1	2	3	4	5
TC	75	90	110	135	170

OR

- C) Derive the LAC curve using the short run average cost curves of a firm. Why is it called a planning curve? **08**
- D) What is the learning curve? Explain with a diagram. **07**

Q.6 Attempt A and B **OR** Write short notes on **any four**.

- A) Explain changes in equilibrium due to: **10**
  - a) Changes in demand and
  - b) Changes in supply
- B) What is the breakeven point? Using diagrams explain how the breakeven point changes when there are changes in price and variable cost. **10**

OR

- Q.6 Write Short Notes. **Any Four** **20**
- i) Functions and equations
  - ii) Steps of demand forecasting
  - iii) Types of isoquants
  - iv) Internal economies of scale
  - v) Fixed and variable cost
  - vi) Limitations of breakeven analysis

*****

[वेळ: तीन तास]

[गुण : १००]

Please check whether you have got the right question paper.

- सूचना: १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 २) सर्व प्रश्नांना अतर्गत पर्याय आहेत.
 ३) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 ४) साध्या गणक यंत्राचा वापर करण्यास परवानगी आहे.
 ५) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ दिलेल्या पर्यायातून योग्य उत्तराची निवड करून वाक्ये पुन्हा लिहा. (कोणतेही दहा)

१०

- १) संधी खर्च आहे -----.
- वस्तु किंवा सेवेची किंमत
  - स्वतःच्या खिशातील खर्च
  - त्याग केलेल्या सर्वोत्तम पर्यायाचे मुल्य
  - बाजार किंमती पेक्षा अधिक किंमत
- 2) जेव्हा कोमर आपल्या पिडझाची किंमत कमी करतो-----.
- क्वीनच्या पिडझाची मागणी वाढते
  - कोमरच्या पिडझाची मागणी वाढते
  - क्वीनच्या पिडझाची मागणी घटते
  - दोन्ही b आणि c पर्याय
- 3) पुरवठा वक्र विश्लेषण करतो की -----.
- किंमत घटल्याने पुरवठ्याची संख्या वाढते
  - किंमत वाढल्याने पुरवठ्याची संख्या वाढते
  - तंत्रज्ञानात सुधारणा झाल्याने पुरवठ्याची संख्या वाढते
  - उत्पादन घटकांच्या किंमती घटल्याने पुरवठ्याची संख्या वाढते
- ४) मागणी अधिक अलवचिक असते जेव्हा -----.
- $Ed = 1$
  - $Ed > 1$
  - $Ed < 1$
  - $Ed = 0$

- ५) जेव्हा किंमतीतील १ % बदलामुळे मागणीच्या परिमाणात १% बदल होतो तेव्हा आपण मागणीला असे संबोधतो
- अधिक लवचिक
  - अधिक अलवचिक
  - एकक लवचिक
  - वरीलपैकी नाही

६) डेल्फी पद्धत (Delphi method) आहे एक -----.

- सर्वेक्षण पद्धत
- संख्याशास्त्रीय पद्धत
- दोन्ही a आणि b
- वरीलपैकी नाही

७) फोर्ड मोटर कंपनीसाठी खालीलपैकी सर्व प्रमाणाच्या बचतीचे स्रोत आहेत शिवाय (अपवाद)-----

- गाडयांच्या उत्पादनासाठी वापरल्या गेलेल्या उत्पादनाची अनेक तंत्रे
- उत्पादन मोठ्या प्रमाणात वाढल्याने नोकरशाही आणि वेळखाउपणा समस्या उद्भवल्या
- कामगारांची उत्पादकता अनुभवातून शिकल्याने वाढते
- अधिकच्या विशेषीकरणाने मोठ्या प्रमाणातील उत्पादन शक्य झाले

८) समउत्पादन वक्राचा आकार उतरता असतो कारण -----.

- MRTS चे घटते स्वरूप
- MRTS चे शून्य स्वरूप
- MRTS हा एकापेक्षा अधिक
- वरीलपैकी नाही

९) जेव्हा उत्पादन पेढी प्रमाणाच्या बचती अनुभवते,-----.

- दीर्घकालीन सरासरी खर्च वक्र उतरता असतो
- दीर्घकालीन सरासरी खर्च वक्र उभा लंब असतो
- दीर्घकालीन सरासरी खर्च वक्र चढत्या आकाराचा असतो
- दीर्घकालीन सरासरी खर्च वक्र क्षितीज समांतर असतो

१०) एखादा अर्थशास्त्रज्ञ मतभेद व्यक्त करेल की लेखांकन खर्चामुळे -----.

- नफ्याला अधिक आणि खर्चाला कमी लेखले जाईल
- नफा आणि खर्च दोघांना कमी लेखले जाईल
- खर्चाला अधिक आणि नफ्याला कमी लेखले जाईल
- खर्च आणि नफा दोघांना अधिक लेखले जाईल

- ११) बुडीत खर्च म्हणजे -----.
- जो खर्च भरून निघतो
  - पर्यायांचा त्याग केल्याचा खर्च
  - दोन्ही a आणि b
  - a हि नाही आणि b ही नाही

- १२) उत्पादन पेढी सम बिंदू प्राप्त करते जेव्हा -----.
- शून्य नफा कमवते
  - स्थिर खर्च भरून काढते
  - बदलता खर्च भरून काढते
  - वरीलपैकी सर्व

B)संकल्पना आणि त्यांच्या पर्याप्त व्याख्या / विश्लेषण / वर्णन जुळवा. (कोणतेही दहा)

१०

संकल्पना	व्याख्या / विश्लेषण / वर्णन
१) संधी खर्च	a) अधिकच्या समुदाय / गटाचा खर्च
२) आलेख (ग्राफ)	b) सर्वोत्तम पर्याय त्यागाचे मूल्य
३) पुरवठ्याचा नियम	c) डेलफी पद्धत (Delphi method)
४) पूर्ण स्पर्धा	d) किंमत रेषा
५) सर्वेक्षण पद्धत	e) मालमत्ता खरेदी केल्याचा सुरवातीचा खर्च
६) मागणीची प्रवर्तन लवचिकता	f) किंमत आणि पुरवठा परिमाण यामधील धनात्मक संबंध
७) सम-खर्च रेषा	g) जाहिरात खर्चातबदल झाल्यामुळे मागणीच्या परिमाणात झालेला बदल
८) प्रमाणाच्या अंतर्गत बेबचती	h) संयुक्त उत्पादनाचे फायदे
९) प्रमाणाच्या बचतीची व्यापकता	i) खर्च- नफा पातळी विश्लेषण
१०) ऐतिहासिक खर्च	j) क्षितीज समांतर मागणी वक्र
११) वाढीव खर्च (इंक्रेमेंटल कॉस्ट)	k) उत्पादनाच्या प्रमाणात वाढ झाल्याने प्रति नग खर्चात झालेली वाढ
१२) सम बिंदू विश्लेषण	l) आकृतीच्या व्दारे फलन व्यक्त करणे.

प्र.२ A आणि B किंवा C आणि D . या प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- A) व्यवसायिक अर्थशास्त्र म्हणजे काय? आर्थिक संकल्पना आणि व्यवसायिक निर्णय यामधील संबंधावर चर्चा करा. ८
- B) खालील माहितीच्या आधारे TR, AR आणि MR ची गणना करा. पुढीलपैकी दोघांमधील संबंध विषद करा. ७
- a) TR आणि MR, आणि
- b) AR आणि MR

Q	1	2	3	4	5
P	100	90	80	70	60

C) खालील तक्त्यामध्ये पेन ड्राइव्ह च्या अगोदर फ्लॉपी डिस्क च्या बाजाराचे वर्णन केले आहे. ८

किंमत (Rs.)	फ्लॉपीच्या मागणीची संख्या	फ्लॉपीच्या पुरवठ्याची संख्या
100	1500	700
200	1300	900
300	1100	1100
400	900	1300
500	700	1500

- १) वरील तक्त्यावरून मागणी आणि पुरवठ्याचे वक्र काढा.
- २) समतोल किंमत आणि समतोल मागणी आणि पुरवठ्याची संख्या किती आहे?
- ३) वस्तूच्या २०० रु. किंमतीस मागणीची आणि पुरवठ्याची संख्या किती आहे?
- ४) जेव्हा बाजारात पेन ड्राइव्ह आल्याने फ्लॉपी डिस्क ची मागणीचे परिमाण कमी झाले. यामुळे मुळ मागणीचे परिमाण कमी झाले. यामुळे मुळ मागणी वक्र डाव्या किंवा उजव्या बाजूला सरकेल?

D) आकृतीचा उपयोग करून मागणी वक्राचे स्थलांतरण आणि एकाच मागणी वक्रावरील मागणीची हालचाल आणि त्याची कारणे विषद करा. ७

प्र.३ A आणि B किंवा C आणि D या प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- A) मागणीचे निर्धारक घटक कोणते आहेत? ८
 B) दिलेल्या माहितीच्या आधारे जेव्हा किंमत वाढते आणि घटते तेव्हा गव्हाच्या मागणीची लवचिकता मोजा. नमुद करा की गव्हासाठी मागणी लवचिक आहे की अलवचिक. ७

गव्हाची किंमत	गव्हासाठी बाजार मागणी
15	5000
20	4500

किंवा

- C) मागणीचा भविष्यकालीन अंदाज म्हणजे काय? मागणीच्या भविष्यकालीन अंदाजाचे विविध प्रकार विषद करा. ८
 D) मागणीच्या भविष्यकालीन अंदाजाची किमान वर्ग पद्धत (लिस्ट स्केअर पद्धत) विषद करा. ७

प्र.४ A आणि B किंवा C आणि D या प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- A) समउत्पादन वक्र म्हणजे काय? समउत्पादन वक्राची वैशिष्ट्ये विषद करा. ८
 B) बदलत्या प्रमाणाचा नियम विषद करा. ७

किंवा

- C) उत्पादकाच्या संतुलनाचा किमान खर्च संयोग विषद करा. ८
 D) प्रमाणाच्या बाह्य बचती आणि बेबचती विषद करा. ७

प्र.५ A आणि B किंवा C आणि D या प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- A) अल्पकालीन आणि दीर्घकालीन खर्चामधील फरक स्पष्ट करा. ८
 B) जर $TFC = 55$ आणि खालील माहिती देलेली असताना, TVC , MC , AFC , AVC आणि AC मोजा. ७

Q	1	2	3	4	5
TC	75	90	110	135	170

किंवा

- C) पेढीच्या अल्पकालीन सरासरी खर्च वक्राचा उपयोग करून दीर्घकालीन सरासरी वक्र (LAC) काढा. या वक्राला नियोजन वक्र का म्हणतात? ८
 D) अध्ययन वक्र म्हणजे काय? आकृतीसहित विषद करा. ७

प्र.६ A आणि B या प्रश्नांची उत्तरे लिहा किंवा कोणत्याही चारवर टिपा लिहा .

A. समतोलातील बदल विशद करा, (a) मागणीतील बदल आणि (b) पुरवठ्यातील बदल.

१०

B. सम बिंदू म्हणजे काय? आकृतीचा उपयोग करून विषद करा कि जेव्हा किंमत आणि बदलत्या खर्चात बदल झाल्याने समतोल बिंदूमध्ये कसा बदल होतो.

१०

किंवा

टिपा लिहा: (कोणत्याही चार)

२०

i) फलन आणि समीकरण

ii) मागणीच्या भविष्यकालीन अंदाजाचे टप्पे

iii) सम उत्पादन वक्राचे प्रकार

iv) प्रमाणाच्या अतर्गत बचती

v) स्थिर आणि बदलता खर्च

vi) समबिंदू विश्लेषणाच्या मर्यादा.

*****

Q.P. Code :23124

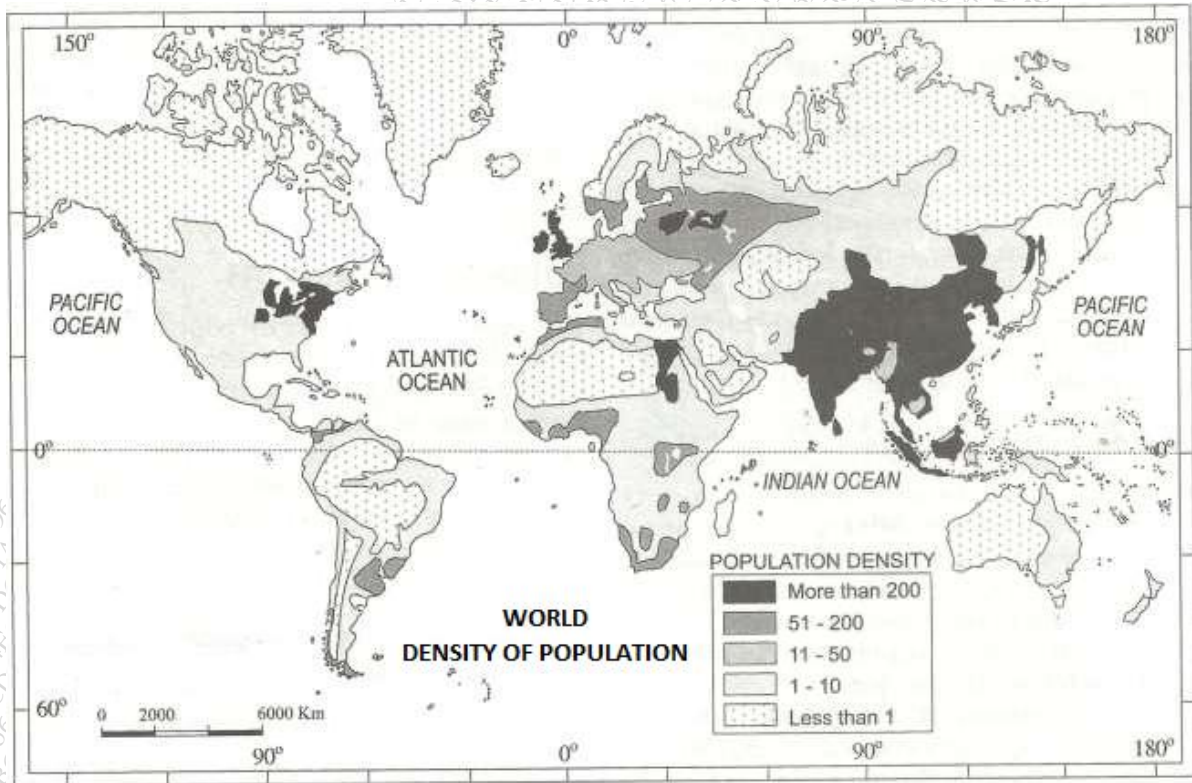
[Time: 3 Hours]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. All questions carry equal marks and are compulsory
  2. Draw neat maps, sketches and diagrams wherever necessary
  3. Use of map stencil is allowed.
  4. Attach Appendix -I (outline map of world) to your answer paper.

Q1. A) Study the following thematic map of the world and answer the questions.

- What is the theme of the map? Name the cartographic technique used to represent the theme. **02**
- Name any two countries from Asian continent having more than 200 density of population. **02**
- Name the continent having least density of population. Give reason. **02**
- Compare the population density of U.K with Canada. **02**
- Briefly describe the distribution of population density in Northern Hemisphere. **02**

Q.P. Code :23124

- Q 1.** B) Mark and name the following on the outline map of the world given to you. (Appendix-I) **10**
- i) Madagascar Island
  - ii) Bay of Bengal
  - iii) Major mountain range located in North America
  - iv) Area of coniferous forests in Asia
  - v) Any one area of oil field in India
  - vi) Any one country having low population growth from Africa
  - vii) Any one country having low human development index from Asia
  - viii) Any one million city located in Japan
  - ix) Any one area of desert in the world
  - x) Any one area affected by acid rain in the world
- Q 2.** A) Explain with examples various biotic or living components of the environment. **10**
- B) Write the meaning of term ecosystem. Explain the components and characteristics of forest ecosystem. **10**
- OR**
- C) Discuss with diagram the energy transfer in ecosystem. **10**
- D) Discuss with examples the impact of human activities on environment. **10**
- Q 3.** A) Distinguish between renewable and non-renewable resources. **10**
- B) What are the different measures of coal and oil conservation? **10**
- OR**
- C) Evaluate the role of forest in governing climate and biodiversity of a region. **10**
- D) Write notes on: (i) Water conservation and management **10**
(ii) Importance of solar energy
- Q 4.** A) Comment on the factors influencing the growth of population. **10**
- B) Discuss the different stages of population changes mentioned in 'Demographic Transition Theory'. **10**
- OR**
- C) Write a note on over population and associated environmental problems. **10**
- D) What are the different criteria to measure the Human Development Index (HDI)? **10**
- Q 5.** A) What is urbanization? Explain the processes of urbanization in India. **10**
- B) Define migration. What are the different effects of migration? **10**

OR

- C) Discuss the impact of urbanization on climate and biodiversity. **10**
- D) Write notes on-(i) Urban Heat Island **10**
(ii) Parameters of Smart Cities

*****

Q.P. Code :23124

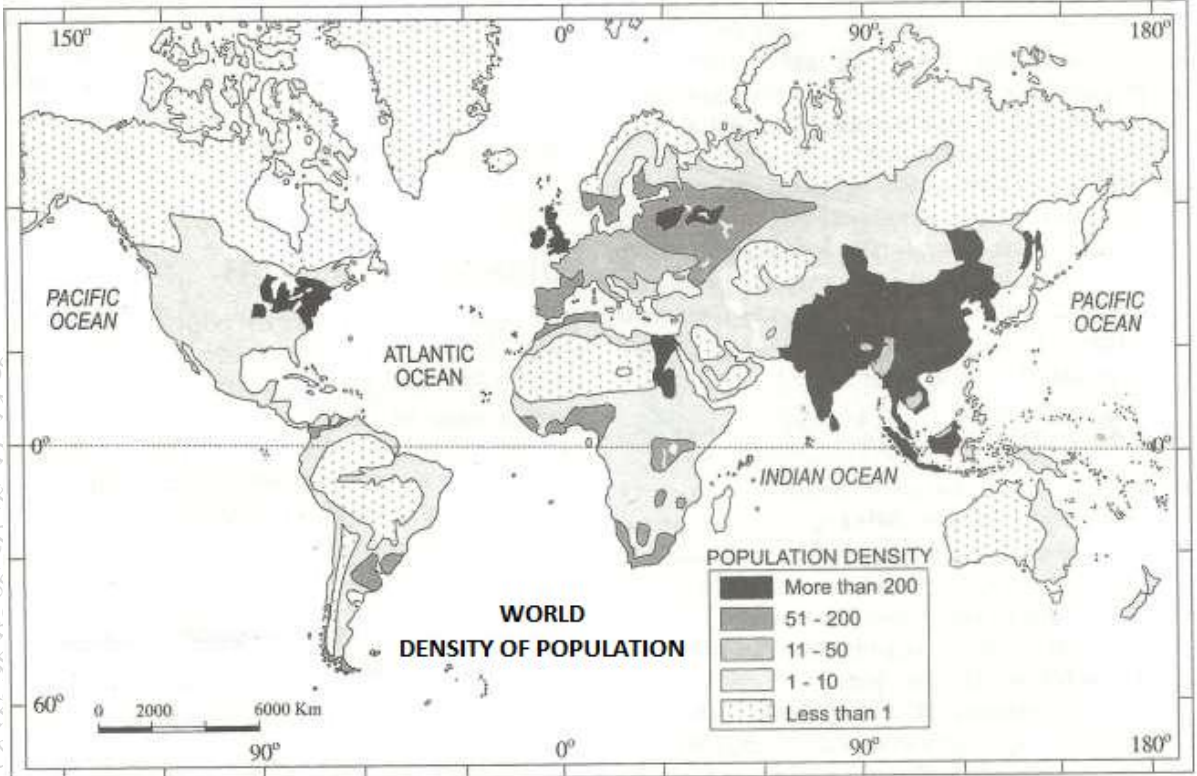
[वेळ: ३ तास]

[एकूण गुण:१००]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:**
1. सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य असून सर्वांना समान गुण आहेत.
  2. आवश्यक तेथे नकाशे, आराखडे आणि आकृत्या काढा.
  3. नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
  4. संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
  5. परिशिष्ट-1 (जगाचा बाह्यरेषाकृती नकाशा) उत्तर पत्रिकेला जोडा.

१. अ) खाली दिलेल्या जगाच्या विषयवार नकाशाचा अभ्यास करून प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- i) नकाशाचा विषय कोणता आहे?माहिती दाखवण्यासाठी वापरलेले नकाशास्त्रीय तंत्र सांगा. ०२
- ii) दोनशे पेक्षा आधिक लोकसंख्येची घनता असलेल्या आशिया खंडातील दोन देशांची नावे सांगा. ०२
- iii) सर्वात कमी लोकसंख्येची घनता असलेल्या खंडाचे नाव लिहा व कारणे सांगा. ०२

Q.P. Code :23124

- iv) इंग्लंड आणि कॅनडा मधील लोकसंखेच्या घनतेची तुलना करा. ०२
- v) उत्तर गोलार्धातील लोकसंखेच्या घनतेच्या वितरणाचे थोडक्यात वर्णन करा. ०२
- ब) तुहाला दिलेल्या जगाच्या नकाशा मध्ये खालील घटक दाखवून नावे द्या. (परिशिष्ट I) 10
- i) मादागास्कर बेट
- ii) बंगालचा उपसागर
- iii) उत्तर अमेरिकेतील प्रमुख पर्वत रांग
- iv) आशियातील सुचीपर्णी वनांचे क्षेत्र
- v) भारतातील कोणतेही एक तेलक्षेत्र
- vi) आफ्रिकेतील कमी लोकसंख्या वाढ असलेला कोणताही एक देश
- vii) आशियातील कमी मानवी विकास निर्देशांक असलेला कोणताही एक देश
- viii) जपान मधील कोणतेही एक दशलक्षी शहर
- ix) जगातील कोणतेही एक वाळवंटी क्षेत्र
- x) जगातील आम्लपर्जन्याने प्रभावित झालेला कोणताही एक देश
- प्र २ अ) पर्यावरणाचे जैविक घटक उदाहरणांसह स्पष्ट करा. 10
- ब) परिस्थितीकीचा अर्थ सांगून जंगल परिसंस्थेची वैशिष्ट्ये व घटक स्पष्ट करा. 10
- किंवा
- क) परिसंस्थेतील उर्जेचे वहन आकृतीसह स्पष्ट. 10
- ड) पर्यावरणावरील मानवी कार्यांच्या परिणामांची उदाहरणांसह चर्चा करा. 10
- प्र ३ अ) नुतनिकरणक्षम आणि नुतनीकरण न होणाऱ्या साधन संपत्तीतील फरक स्पष्ट करा. 10
- ब) कोळसा आणि तेल संसाधनांच्या संधारणाचे उपाय सुचवा. 10
- किंवा
- क) प्रदेशाच्या हवामान व जैवविविधतेमधील जंगलांच्या भूमिकेचे परीक्षण करा. 10
- ड) टिपा लिहा: i) जलसंधारण आणि व्यवस्थापन 10
- ii) सौरउर्जेचे महत्व

- प्र ४ अ) लोकसंख्या वाढ प्रभावित करणाऱ्या घटकांची चर्चा करा. 10
ब) लोकसंख्या संक्रमण सिद्धांतामध्ये दिलेल्या लोकसंख्या बदलांच्या विविध अवस्थांची चर्चा करा. 10
किंवा
क) अतिरिक्त लोकसंख्या व संबंधीत पर्यावरणीय समस्या यांवर टीप लिहा. 10
ड) मानवी विकास निर्देशांकाचे (HDI) मापन करण्यासाठीचे वेगवेगळे निकष कोणते आहेत. 10
- प्र ५ अ) नागरीकरण म्हणजे काय? भारतातील नागरीकरणाची प्रक्रिया स्पष्ट करा. 10
ब) स्थलांतराची व्याख्या द्या. स्थलांतराचे परिणाम कोणकोणते आहेत. 10
किंवा
क) हवामान व जैवविविधतेवरील नागरीकरणाच्या परिणामांची चर्चा करा. 10
ड) टिपा लिहा: i) नागरी उष्माद्वीप किंवा उष्णतेचे बेट 10
ii) स्मार्ट सिटीचे निकष.

*****

CLASS : ..... DIVISION : ..... ROLL NO / EXAM SEAT NO. : ..... SIGNATURE OF INVIGILATOR WITH DATE : .....

1	____	.....	3	____	.....	5	____	.....	7	____	.....	9	____	.....
2	____	.....	4	____	.....	6	____	.....	8	____	.....	10	____	.....

Q. P. Code : 23652**(3 Hours)****(Total Marks: 100)**

- N. B. :**
1. All questions are **compulsory**.
  2. **Q.1** and **Q.6** carry **20 marks** each.
  3. **Q.2, Q.3, Q.4** and **Q.5** carry **15 marks** each.
  4. Use of **simple calculator** is **allowed**.

1. (A) Choose the correct options from the bracket and rewrite complete sentences. **(10)**

(Any 10) :

- 1) _____ item of inventory is excluded from the scope of Accounting Standard-2.
(Finished Goods/ Goods for Resale/ Spare parts)
- 2) Payment of loan is a _____ Expenditure.
(Capital/ Revenue/ Deferred Revenue)
- 3) Dividend is a reward received from investment in _____.
(Gold/ Shares/ Real Estate)
- 4) Outstanding Expenses are recorded on the _____.
(Debit side of P&L Account/ Asset Side of Balance Sheet/ Liability side of Balance sheet)
- 5) In Departmental Accounts, _____ is debited to General Profit & Loss Account. (Salaries / Rent / Interest on loan)
- 6) The title to goods sold on Hire Purchase passes on payment of _____.
(Down payment / First instalment / Last instalment)
- 7) Under Perpetual Inventory System, Closing stock may be ascertained from quantity details recorded on _____. (Bin Card/ Stock Ledger/ Sales Ledger)
- 8) Depreciation on the Asset taken on Hire Purchase is calculated on _____.
(Full Cash price/ Hire purchase price/ Instalments paid)
- 9) _____ factor should be considered while selecting and applying an accounting policy. (Dual Aspect/ Prudence/ Consistency)
- 10) Stock reserve is _____ closing stock in the Balance Sheet under Departmental Accounts. (Added to / Deducted from / Not adjusted in)
- 11) Inventories are generally valued at _____.
(Cost/ Net Realisable Value/ Lower of Cost or Net realizable Value)
- 12) _____ is the total amount payable by the hirer which is made up of cash price of the asset plus interest. (Hire purchase price / Down Payment/ Instalment)

TURN OVER

(B) State whether the following statements are **TRUE** or **FALSE** and rewrite the same. (10)

(Any 10) :

- 1) Disclosure of Accounting Policy cannot be a remedy for a wrong or improper accounting policy.
- 2) Hire vendor has a right to terminate the hire purchase agreement for non-payment of any installment.
- 3) Wages paid to a carpenter for making furniture is a Revenue Expenditure.
- 4) Revenue from Interest is recognized only when it is actually received.
- 5) Weighted Average Method of stock valuation is not recognised by AS- 2.
- 6) Reserve for Doubtful Debts is deducted from Creditors in the Balance Sheet.
- 7) Departmental Profit and Loss Account are useful to managers for evaluating the performance of each department.
- 8) Under FIFO method, Closing Stock is calculated at the latest Purchase Cost.
- 9) Over valuation of Inventory leads to higher profits and larger current assets.
- 10) As per AS-1 if in a year method of charging depreciation is changed it need not be disclosed.
- 11) Hire Purchase is an agreement between the vendor and the agent.
- 12) Fixed Assets are stated at their Historical Cost less depreciation in the Balance Sheet.

2. From the following Trial Balance as on 31st March 2017 of Mr. Gaurihar, Prepare (15)
Manufacturing Account, Trading Account and Profit and Loss Account for the year ended 31st March, 2017 and Balance Sheet as on that date :

Trial Balance as on 31st March, 2017

Particulars	Dr. (₹)	Cr. (₹)
Machinery	1,00,000	
Sales		3,28,000
Opening Stock - Raw Material	16,000	
Opening Stock - Work in Progress	3,000	
Opening Stock - Finished Goods	11,000	
Production Royalty	10,000	
Factory Rent	12,000	
Factory Power and Fuel	13,000	
Office Salaries	25,000	
Office Expenses	29,000	

TURN OVER

Direct Wages	58,000	
Purchase of raw materials	1,23,000	
Cash at Bank	4,000	
Advertisement	18,000	
Interest	8,000	
Discount Allowed	6,000	
Creditors		30,000
Bad Debts	4,000	
Provisions for Bad Debts		2,000
Sundry Debtors	55,000	
Bills Payable		10,000
Capital		1,40,000
Drawings	15,000	
Total	5,10,000	5,10,000

Following future information is provided to you :

1. Closing stock as on 31st March, 2017 was Raw material ₹18,000, Work-in-progress ₹7,000, Finished goods ₹13,000.
2. Depreciate Machinery @5% p.a.
3. During the year finished goods were withdrawn by proprietor costing ₹8,000 for personal use.
4. Provide reserve for doubtful debts @ 10% on debtors.
5. Outstanding advertisement expense is ₹2,000.

OR

2. From the following Trial Balance as on 31st March, 2017 of Mr. Kailash Prepare (15) Manufacturing Account, Trading Account and Profit and Loss account for the year ended 31st March, 2017 and Balance Sheet as on that date :

Trial Balance as on 31st March, 2017

Particulars	Dr. (₹)	Cr. (₹)
Purchase of Raw Material	3,15,000	
Sales		5,00,000
Computer	32,000	
Opening Stock – Raw Material	32,000	
Opening Stock – Work-in-progress	6,000	
Opening Stock – Finished Goods	20,000	
Capital		1,05,000

TURN OVER

Freight on Raw Material	3,000	
Direct Wages	24,000	
Factory Rent	20,000	
Factory Power and Fuel	18,000	
Factory Electricity	21,000	
Machinery	95,000	
Drawing	15,000	
Office Salaries	23,000	
Cash at Bank	5,000	
Selling and Distribution Expenses	13,000	
Bank Charges	7,000	
Discount Allowed	5,000	
Creditors		45,000
Bad Debts	2,000	
Provisions for Bad Debts		2,000
Sundry Debtors	49,000	
Bills Payable		46,000
Discount received		10,000
Sundry expenses	3,000	
Total	7,08,000	7,08,000

Following further information is provided to you :

1. Closing stock as on 31st March, 2017 was Raw material ₹ 16,000, Work-in-progress ₹ 10,000 Finished goods ₹ 28,000.
2. Outstanding Factory Rent is ₹ 1,000.
3. Depreciate Machinery @ 5% p.a. and Computer @ 20% p.a.
4. Debtors include ₹ 15,000 due from Amir an amount of ₹ 8,000 is also due to him which is included in creditors, which needs to be adjusted.
5. Provide Reserve for doubtful debts @ 10% on debtors.

3. Samrat Enterprises is a Departmental Store having three departments A, B and C. The information about three departments for the year ended 31st March, 2017 are given below : (15)

Particulars	Dept A (₹)	Dept B (₹)	Dept C (₹)
Opening stock	72,000	48,000	40,000
Purchases	2,64,000	1,76,000	88,000
Sales	3,60,000	2,70,000	1,80,000
Closing stock	90,000	35,000	42,000
Floor space occupied [Square feet]	3,000	2,500	2,000
No. of employees	25	20	15

Balance of other revenue items and their basis of allocation is as follows :

Particulars	₹	Basis
Carriage Inward	6,000	Purchases
Carriage Outward	4,500	Sales
Salaries	81,000	No. of employees
Advertisement	5,400	Sales
Discount allowed	2,250	Sales
Discount received	1,800	Purchases
Rent, rates and taxes	7,500	Floor space occupied
Depreciation on Furniture	1,500	Equal

Prepare Departmental Trading and Profit and loss account for the year ended 31st March, 2017.

OR

3. Prepare Departmental Trading and Profit and Loss Account and General Profit and Loss Account of M/s Surekha from the following particulars for the year ending 31st March, 2017 : (15)

Particulars	Dept. A (₹)	Dept. B (₹)	Dept. C (₹)	Total (₹)
Purchases	90,000	60,000	30,000	
Sales	1,60,000	1,28,000	64,000	
Wages	30,000	24,000	20,000	
Closing stock	44,000	32,000	28,000	
Salaries	13,000	7,000	9,000	
Rent				7,000
Insurance				4,700
Motor Van Expenses				4,400
Advertising				6,600
Travelling Expenses				3,300
Carriage inwards				12,000
Discount received				3,600
Bad Debts				1,100
Discount allowed				2,200

Additional Information :

- There was no opening stock
  - The floor space occupied by the three departments A, B and C is in the ratio of 3:2:2.
  - The Motor Van Expenses are to be divided equally between departments B and C.
  - The insurance premium is on a comprehensive policy and cannot be allocated
4. Mr Murugan purchased a Machinery from Rallys Ltd. on hire purchase system on 1st April 2014. The cash price of the machine was ₹9,00,000. An initial payment of ₹3,00,000 was made on the date of purchase. The balance was paid in Three annual instalments of ₹ 2,00,000 plus interest @ 15% p.a. on outstanding principal amount. Depreciation is charged @ 10% p.a. on written down value. (15)

TURN OVER

Mr Murugan closes its books on 31st March every year. You are requested to draw Machinery Account, Rallys Ltd. Account and Interest Account in the books of Mr Murugan for the year, 2014-15, 2015-16 and 2016-17 using Full Cash Price Method.

OR

4. State with reasons whether the following expenses or incomes are Capital or Revenue. (15)

(First sub- question carries 3 Marks and remaining carry 2 marks each) :

1. A dealer in timber acquired wood worth ₹3,00,000 and made furniture out of it at a total cost of ₹3,75,000 and sold it to a customer for ₹4,50,000.
2. A plant worth ₹7,00,000 is bought by proprietor for business activities.
3. Incurred ₹1,00,000 on research of a new product, which did not materialize
4. Repairs to the roof of the building ₹1,00,000 for protection against rains
5. Carriage and freight paid for bringing machinery ₹12,000 to be used in factory.
6. Payment of legal fees to advocate for preparation of Purchase Agreement of Land and Building ₹20,000.
7. Wages paid to workers ₹10,500 for erection of new machinery in own plant

5. From the following information of M/s. ABC and M/s. XYZ, value closing stock on 31st (15)

March, 2017 as per the methods mentioned below :

- a) By FIFO Method for M/s. "ABC"
- b) By Weighted Average Method for M/s. " XYZ "

Particulars	M/s. ABC	M/s. XYZ
Opening Stock (kgs) on 01.03.2017.	2000 @ ₹20	2000 @ ₹10
Purchases (kgs)		
(i) On 11.03.2017	1800 @ ₹22	1000 @ ₹20
(ii) On 21.03.2017	1700 @ ₹24	2000 @ ₹22
Sales (kgs)		
(i) On 06.03.2017	1,300	1,000
(ii) On 15.03.2017	1,500	1,200
(iii) On 18.03.2017	600	800
(iv) On 29.03.2017	1,100	1,700

OR

TURN OVER

5. Following is the record of transactions regarding purchase and sales of Mr. Ram : (15)

Date	Particulars	Units	Rate per unit in ₹
01.03.2017	Opening Balance	1500	50
06.03.2017	Purchases	2000	60
12.03.2017	Sales	2500	80
15.03.2017	Purchases	1500	65
21.03.2017	Sales	2000	90
25.03.2017	Purchases	1800	70
28.03.2017	Sales	1000	95
29.03.2017	Sales	500	100
30.03.2017	Purchases	1200	80

Find the following from the above :

- Value of Stock using FIFO Method as on 31st March, 2017.
- Cost of Goods Sold for the month of March, 2017.
- Sales and Gross Profit for the month of March, 2017.

6. Answer the following :

- Explain the Provisions of AS-9 : Revenue Recognition. (10)
- Explain in brief the main Features of Accounting for Hire Purchase and contents of the Hire Purchases Agreement. (10)

OR

6. Write short notes on any four of the following : (20)

- Manufacturing Account.
- General Profit and Loss Account, as prepared in Departmental Accounts.
- Periodic Inventory System.
- Importance of Accounting Standards.
- Inter departmental Transfer
- Capital Expenditure and Revenue Expenditure.

TURN OVER

8
(मराठी रुपांतर)

(३ तास)

(एकूण गुण : १००)

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
(२) प्रश्न क्र.१ आणि प्रश्न क्र.६ यांना प्रत्येकी २० गुण आहेत.
(३) प्रश्न क्र.२, ३, ४ आणि ५ यांना प्रत्येकी १५ गुण आहेत.
(४) साधे गणकयंत्र वापरण्यास मुभा आहे.
(५) या मराठी रुपांतरात कोणतीही शंका असल्यास मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका ग्राह्य मानावी.

१. अ. कंसातील योग्य पर्याय निवडा आणि संपूर्ण वाक्ये पुन्हा लिहा (कोणतेही दहा) : (१०)

- १) _____ इन्व्हेंटरीला लेखा मानक-२ च्या व्याप्तीमध्ये समाविष्ट केले जात नाही.
(तयार वस्तू / पुनर्विक्रीचे वस्तूच्या / सुटे भागच्या)
- २) कर्जाची परतफेड _____ खर्च आहे. (भांडवली / महसूल / डिफर्ड रेव्हिन्यू)
- ३) लाभांश म्हणजे _____ मधील गुंतवणूकीद्वारे प्राप्त झालेला एक बक्षिस.
(सोने / शेअर्स / स्थावर मालमत्ता).
- ४) थकबाकी _____ ला नोंदविली जाते.
(नफा आणि तोटा खात्याच्या डेबिट बाजू / बॅलेन्स शीटच्या मालमत्तेच्या बाजू / बॅलेन्स शीटच्या दायित्व बाजू)
- ५) विभागीय खात्यांमध्ये, _____ सामान्य नफा व तोटा खाताच्या नावे बाजूवर दाखवली जाते.
(वेतन / भाडे / कर्जावरील व्याज)
- ६) भाडे खरेदीवर विकल्या गेलेला वस्तूच्या मालकीहक्क _____ दिल्यावर हस्तांतरित केला जातो.
(डाऊन पेमेंट / पहिला हप्ता / शेवटचा हप्ता)
- ७) अविरत मालसाठा नोंद पध्दती अंतर्गत (परपेच्युअल) अंतिम मालसाठ्याची मात्रा _____ तपशीलावरून निश्चित केली जाऊ शकते. (बिन कार्ड / स्टॉक लेजर / सेल्स लेजर)
- ८) भाडे खरेदीवर घेतलेल्या मालमत्तेवर घसारा _____ वर मोजला जातो.
(पूर्ण रोख किंमत / भाड्याने घेतलेल्या खरेदी किंमत / भरलेल्या हप्त्यांवर)
- ९) लेखा धोरण निवडताना आणि भरलेल्या हप्त्यांवर _____ हे घटक विचारात घेणे आवश्यक आहे.
(दोन्ही पैलू / दूरदर्शित्व / निरंतरता)
- १०) विभागीय लेखापध्दती अंतर्गत ताळेबंदात अंतिम मालसाठ्यातून 'मालसाठा निधी' _____ .
(जोडला जातो / वजा केला जातो / समयोजित केला जात नाही)
- ११) मालसाठ्याचे मूल्यमापन त्याच्या _____ प्रमाणे केले जाते. (मूळ किंमती / निव्वळ अपेक्षित किंमती / मूळ किंमत किंवा निव्वळ अपेक्षित किंमत जे कमी असते त्या)
- १२) भाडेकरारात _____ ही मालमत्तेची रोख किंमत आणि व्याज मिळून बनलेली देय एकूण रक्कम असते. (भाडे खरेदी किंमत / डाउन पेमेंट / हप्ता)

TURN OVER

ब) खालील विधाने बरोबर कि चूक ते सांगून पुन्हा लिहा:

(१०)

- १) चुकीचे किंवा अयोग्य लेखा धोरण अवलंबिल्यावर लेखा धोरणात त्याचे प्रकटीकरण करणे हा त्यावर उपाय असू शकत नाही.
- २) भाडेखरेदी विक्रेता त्याचे हप्ते न मिळाल्यास भाडेकरार खरेदी रद्द करू शकतो.
- ३) फर्निचर तयार करण्यासाठी सुताराला दिलेली मजुरी महसूल खर्च आहे.
- ४) व्याजातून मिळालेले महसूल जेव्हा व्याज प्रत्यक्षात प्राप्त होते तेव्हाच ओळखले जाते.
- ५) लेखांकन मानक दोन मध्ये भारित सरासरी मालसाठा मुल्यमापन पध्दतीला मान्यता नाही.
- ६) संशयास्पद बुडित खाते तरतूद ही ताळेबंद पत्रकात धनकोमधून वजा केली जाते.
- ७) प्रत्येक विभागाच्या कामगिरीचे मूल्यमापन करण्यासाठी व्यवस्थापकास विभागीय नफा-तोटा उपयुक्त आहेत.
- ८) फिफो पध्दतीनुसार अंतिम मालसाठ्याची किंमत अखेरच्या खरेदी किंमतीला केली जाते.
- ९) इन्व्हेंटरीजच्या अतिरिक्त मूल्यमापनामुळे अधिक नफा दिसतो तसेच चालू (करंट) मालमत्ता वाढीव दिसते.
- १०) AS-1 नुसार एखाद्या वर्षी घसारा पध्दतीत बदल केल्यास त्याचे प्रगटीकरण करणे आवश्यक नाही.
- ११) भाडे खरेदी हा विक्रेता आणि एजंट दरम्यान एक करार आहे.
- १२) बॅलन्स शीटमध्ये मालमत्ता ऐतिहासिक किंमत वजा घसारा अशी दर्शविले जाते.

२. श्रीयुत गौरीहर यांच्या खाली दिलेल्या तेरीज पत्रकावरून ३१ मार्च, २०१७ रोजीचे उत्पादन खाते, व्यापार खाते, (१५) नफातोटा खाते व ताळेबंद बनवा :

३१ मार्च, २०१७ रोजीचे तेरीज पत्रक

तपशील	नावे (₹)	जमा (₹)
संयंत्र	१,००,०००	
विक्री		३,२८,०००
आरंभीचा कच्चा मालसाठा	१६,०००	
आरंभीचा अर्धतयार मालसाठा	३,०००	
आरंभीचा पक्का मालसाठा	११,०००	
उत्पादन रॉयल्टी	१०,०००	
कारखाना भाडे	१२,०००	
पॉवर व इंधन	१३,०००	
कार्यालयीन वेतन	२५,०००	
कार्यालयीन खर्च	२९,०००	
थेट मजुरी	५८,०००	

TURN OVER

कच्च्या मालाची खरेदी	१,२३,०००	
बँकेतील शिल्लक	४,०००	
जाहिरात खर्च	१८,०००	
व्याज खाते	८,०००	
सूट दिली	६,०००	
धनको		३०,०००
बुडीत धनको खाते	४,०००	
संशयित बुडीत धनको खाते तरतूद		२,०००
ऋणको	५५,०००	
हुंडी देणे		१०,०००
भांडवल		१,४०,०००
उचल	१५,०००	
एकूण	५,१०,०००	५,१०,०००

अधिक तपशील :

- १) ३१ मार्च, २०१७ रोजीचा अंतिम मालसाठा : कच्चा माल - ₹१८,०००, अर्ध तयार माल - ₹७,०००, पक्का माल - ₹१३,०००.
- २) सयंत्रावर ५% प्रतिवर्ष घसारा लावा.
- ३) श्री. गौरीहर यांनी यावर्षी ₹८,००० किंमतीच्या तयार मालाची वैयक्तिक वापरसाठी उचल केली.
- ४) ऋणकोवर १०% संशयित बुडित खाते तरतूद करा.
- ५) ₹२,००० चा जाहिरात खर्च देणे बाकी आहे.

किंवा

२. श्री. कैलाश यांनी दिलेल्या तेरीजपत्रकावरून त्यांचे ३१ मार्च, २०१७ रोजीचे उत्पादन खाते, व्यापार खाते, (१५)

नफा-तोटा खाते व ताळेबंद बनवा :

३१ मार्च, २०१७ रोजीचे तेरीजपत्रक

तपशील	नावे (₹)	जमा (₹)
कच्च्या मालाची खरेदी	३,१५,०००	
विक्री		५,००,०००
संगणक	३२,०००	
आरंभीचा मालसाठा - कच्चा माल	३२,०००	
आरंभीचा मालसाठा - अर्ध पक्का माल	६,०००	
आरंभीचा मालसाठा - पक्का माल	२०,०००	
भांडवल		१,०५,०००
कच्च्या मालावरील मालभाडे	३,०००	
थेट मजुरी	२४,०००	
कारखाना भाडे	२०,०००	
कारखाना पाँवर व इंधन	१८,०००	

TURN OVER

कारखाना वीज खर्च	२१,०००	
सयंत्र	९५,०००	
उचल	१५,०००	
कार्यालयीन वेतन	२३,०००	
बँकेतील शिल्लक	५,०००	
विक्री व वितरण खर्च	१३,०००	
बँक चार्जेस	७,०००	
सूट दिली	५,०००	
धनको		४५,०००
बुडीत खाते	२,०००	
बुडीत खाते तरतूद		२,०००
ऋणको	४९,०००	
हुंडी देणे		४६,०००
सूट मिळाली		१०,०००
किरकोळ खर्च	३,०००	
एकूण	७,०८,०००	७,०८,०००

खालील अधिक तपशील पहा :

- १) ३१ मार्च, २०१७ रोजीचा मालसाठा : कच्चा माल ₹१६,०००, अर्धतयार माल ₹१०,०००, पक्का माल ₹२८,०००.
- २) कारखाना भाडे ₹१,००० देणे बाकी आहे.
- ३) सयंत्रावर ५% प्रतिवर्ष प्रमाणे व संगणकारवर २०% प्रतिवर्ष प्रमाणे घसारा लावणे.
- ४) ऋणको मध्ये ₹१५,००० श्रीयुक्त अमीर यांच्याकडून येणे आहेत. ते आपले ₹८,००० साठी धनकोही आहेत. दोन्ही खाती एकमेकांशी अँडजस्ट करावयाची आहेत.
- ५) ऋणकोच्या १०% संशयित बुडित खात्यासाठी तरतूद करावी.

३. सम्राट विभागीय व्यापारी संस्था अ, ब आणि क या तीन विभागातून व्यापार करते.

(१५)

सदर विभागांची दि. ३१ मार्च, २०१७ रोजी संपणारी माहिती खालीलप्रमाणे :

तपशील	विभाग अ (₹)	विभाग ब (₹)	विभाग क (₹)
सुरुवातीचा मालसाठा	७२,०००	४८,०००	४०,०००
खरेदी	२,६४,०००	१,७६,०००	८८,०००
विक्री	३,६०,०००	२,७०,०००	१,८०,०००
शेवटचा मालसाठा	९०,०००	३५,०००	४२,०००
जागेची व्याप्ती (स्के. फुट)	३,०००	२,५००	२,०००
नोकरांची संख्या	२५	२०	१५

TURN OVER

इतर खर्च व त्यांची विभागणीविषयी माहिती खालीलप्रमाणे आहे.

तपशील	₹	विभागणीचा आधार
आवक वाहतूक खर्च	६,०००	खरेदी
जावक वाहतूक खर्च	४,५००	विक्री
पगार	८१,०००	नोकरांची संख्या
जाहिरात खर्च	५,४००	विक्री
दिलेली सुट	२,२५०	विक्री
मिळालेली सुट	१,८००	खरेदी
भाडे, दर आणि कर	७,५००	जागेची व्याप्ती
फर्निचर वरील घसारा	१,५००	समप्रमाणात

३१ मार्च, २०१७ रोजी संपणारे विभागीय व्यापारी पत्रक व नफा-तोटा पत्रक तयार करा.

किंवा

३. खालील माहितीवरून ३१ मार्च, २०१७ रोजी संपणाऱ्या वर्षासाठी विभागीय व्यापारी पत्रक व नफा-तोटा (१५)
खाते व सामान्य नफा-तोटा खाते तयार करा :

तपशील	विभाग अ (₹)	विभाग ब (₹)	विभाग क (₹)	एकूण (₹)
खरेदी	९०,०००	६०,०००	३०,०००	
विक्री	१,६०,०००	१,२८,०००	६४,०००	
वेतन (कामगारांचे)	३०,०००	२४,०००	२०,०००	
शेवटचा मालसाठा	४४,०००	३२,०००	२८,०००	
पगार	१३,०००	७,०००	९,०००	
भाडे				७,०००
विमा				४,७००
मोटरव्हॅन खर्च				४,४००
जाहिरात				६,६००
प्रवास खर्च				३,३००
कच्चा माल वाहतूक खर्च				१२,०००
मिळालेली सुट				३,६००
बुडित खाते				१,१००
दिलेली सुट				२,२००

अधिक माहिती :

- सुरुवातीला काहीच मालसाठा नव्हता.
- तिघा विभागांनी व्यापलेल्या जागेचे प्रमाण अ, ब, क विभागासाठी ३:२:२ आहे.
- मोटर व्हॅनचा खर्च विभाग ब आणि क मध्ये समप्रमाणात वाटण्यात येतो.
- विमा खर्च हा सर्वसमावेशक पॉलिसीचा असल्यामुळे त्याचे विभाजन करता येत नाही.

TURN OVER

४. श्री मुरुगम यांनी १ एप्रिल, २०१४ रोजी भाडे खरेदी प्रणाली अंतर्गत रॅलीज लिमिटेडकडून एक सयंत्र खरेदी केले. सयंत्राची रोख किंम $\text{₹} ९,००,०००$ होती. खरेदीच्या दिवशी $\text{₹} ३,००,०००$ रोख रक्कम श्री. मुरुगम यांनी भरली व उरलेली रक्कम $\text{₹} २,००,०००$ अधिक १५% प्रतिवर्ष प्रमाणे उर्वरित रकमेवरील व्याज मिळून तीन हप्त्यात भरली व रीटर्न डाऊन वॅल्यू पध्दतीने १०% प्रतिवर्ष घसारा लावला.
- श्री. मुरुगम यांचे लेखांकन वर्ष ३१ मार्चला संपते. त्यांच्या खातेवहीत २०१४-१५, २०१५-१६ व २०१६-१७ रोजीचे सयंत्र खाते, रॅलीज लिमिटेड खाते व व्याज खाते बनवा. पूर्ण रोख पध्दत वापरा. (१५)

किंवा

४. खालील दिलेले उत्पन्न किंवा खर्च हे भांडवली, महसुली की स्थगित महसुली स्वरूपाचे आहेत हे कारणे देऊन स्पष्ट करा : (१५)
- १) लाकडाच्या व्यापाराने $\text{₹} ३,००,०००$ चे लाकूड विकत घेऊन त्याच्यापासून $\text{₹} ३,७५,०००$ किमतीचे फर्निचर बनवून ग्राहकाला $\text{₹} ४,५०,०००$ ला विकले.
  - २) व्यवसाय करण्यासाठी मालकाने $\text{₹} ७,००,०००$ ची यंत्रसामुग्री विकत घेतली.
  - ३) एका नविन वस्तुच्या उत्पादन संशोधनावर $\text{₹} १,००,०००$ खर्च केले परंतु संशोधन पूर्ण होऊ शकले नाही.
  - ४) इमारतीचे छप्पर दुरुस्तीसाठी व पावसापासून वाचण्यासाठी मोठ्या प्रमाणात $\text{₹} १,००,०००$ खर्च केले.
  - ५) यंत्रसामुग्री आणण्यासाठी वाहतूक खर्च $\text{₹} १२,०००$ करावा लागला.
  - ६) जमीन व इमारत विकत घेण्यासाठी, खरेदी खताचे दस्तावेज तयार करण्यासाठी वकीलाला $\text{₹} २०,०००$ कायदे विषयक फी दिली.
  - ७) स्वतःच्या यंत्रसामुग्रीची मांडणी व उभारणी करण्यासाठी कामगारांना $\text{₹} १०,५००$ वेतन दिले व नवीन यंत्रसामुग्रीची स्थापना केली.
५. खालील माहिती मेसर्स ए. बी. सी. आणि मेसर्स एक्स. वाय. झेड. ची असून त्यांचा ३१ मार्च, २०१७ चा अखेर शिल्लक साठ्याचे मूल्यमापन करा. (१५)

- अ) मेसर्स ए.बी.सी.साठी फी.फो. (FIFO) पध्दतीचा वापर करा.
- ब) मेसर्स एक्स.वाय.झेड साठी वेटेड अॅन्हरेज पध्दतीचा वापर करा.

तपशील	मेसर्स ए. बी. सी.	मेसर्स एक्स. वाय. झेड.
सुरुवातीचा साठा (कि.ग्रॅ.) ०१.०३.२०१७.	२००० @ $\text{₹} २०$	२००० @ $\text{₹} १०$
खरेदी (कि. ग्रॅ.)		
१) ११.०३.२०१७ रोजी	१८०० @ $\text{₹} २२$	१००० @ $\text{₹} २०$
२) २१.०३.२०१७ रोजी	१७०० @ $\text{₹} २४$	२००० @ $\text{₹} २२$

विक्री (कि. ग्रॅ.)		
१) ०६.०३.२०१७ रोजी	१,३००	१,०००
२) १५.०३.२०१७ रोजी	१,५००	१,२००
३) १८.०३.२०१७ रोजी	६००	८००
४) २९.०३.२०१७ रोजी	१,१००	१,७००

किंवा

५. खालील खरेदी विक्रीचे व्यवहार मी. राम यांचे आहेत.

(१५)

दिनांक	तपशील	नग	दर प्रती नग (₹)
०१.०३.२०१७	आरंभी साठा	१५००	५०
०६.०३.२०१७	खरेदी	२०००	६०
१२.०३.२०१७	विक्री	२५००	८०
१५.०३.२०१७	खरेदी	१५००	६५
२१.०३.२०१७	विक्री	२०००	९०
२५.०३.२०१७	खरेदी	१८००	७०
२८.०३.२०१७	विक्री	१०००	९५
२९.०३.२०१७	विक्री	५००	१००
३०.०३.२०१७	खरेदी	१२००	८०

वरील माहितीच्या आधारे खालील बाबी शोधा :

- १) फी.फो. पध्दतीचा वापर करून ३१ मार्च, २०१७ रोजीचा अखेर शिल्लक साठा.
- २) मार्च, २०१७ ची मूळ विक्री किंमत (कॉस्ट ऑफ गूड्स सोल्ड).
- ३) मार्च, २०१७ ची विक्री व ढोबळ नफा.

६. खालील प्रश्नांचे उत्तरे द्या :

१) लेखांक मानांकन - ९ महसुली मानांकाची धोरणे स्पष्ट करा. (१०)

२) भाडेत्तवारील खरेदी लेखांकन बद्दल थोडक्यात माहिती द्या व भाडेकरारातील तरतूदी (Terms) लिहा. (१०)

६. संक्षिप्त टीपा लिहा :

(२०)

- अ) उत्पादन खाते.
- ब) साधारण नफा-तोटा पत्रक (विभागीय खात्याप्रमाणे).
- क) नैमित्तिक साठा मूल्यमापन (पिरीऑडीक)
- ड) लेखांक मानांकनाचे महत्त्व.
- इ) अंतर विभागीय हस्तांतरण.
- फ) भांडवली व महसूली खर्च

[Time: Three Hours]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

N.B: 1. All question are compulsory.

Q. 1 a) Explain the following terms in 2-3 sentences: **(any five)** **10**

- 1 Twitter
- 2 Non - Verbal communication
- 3 Jargon
- 4 Self-image
- 5 Feedback
- 6 Horizontal communication
- 7 Silence
- 8 Grapevine

b) Match the following: **05**

A	B
1. Signature	a. Ethics
2. Proxemics	b. Upward communication
3. Suggestion	c. Encoding
4. Sender	d. Obligatory part
5. Personal integrity	e. Study of space

c) Fill in the blanks choosing the best alternative from the ones given below. **05**

1. _____ is an e-learning tool.
a) Whats App b) Facebook c) Moodle d) Blog
2. _____ is an optional part of business letters.
a) Date b) Inside address c) Letter head d) Identification initials
3. Resistance to change is a _____ barrier to communication.
a) Physical b) Psychological c) Semantic d) Cross- Cultural
4. _____ Communication takes place across the organizational hierarchy.
a) Upward b) Downward c) Diagonal d) Horizontal
5. The Latin term _____ is the source for the English word communication.
a) Communis b) Communist c) Communal d) Community

Q. 2 Write short notes on **(Any Four)** **20**

- a) Downward Communication
- b) Body language
- c) Advantages of written communication
- d) Communication process
- e) Visual communication
- f) Social Media

- Q. 3** Answer **any two** of the following: **20**
- a) What are language barriers to communication? Suggest ways of overcoming them.
  - b) Define listening. Discuss the different types of listening.
  - c) Explain corporate social responsibility. How does an organization practice CSR.
- Q. 4** A) Draft a reply in response to the following advertisement. **10**
 “Urgently required junior accounts executive for Star Mall, Mumbai. Candidates should be commerce graduates, familiar with the use of Tally. Candidates meeting the requirements should send in an application along with the resume within ten days to – Box No – 1236, The Times of India, Mumbai.”
- Q. 5** Draft the following letters : **(Any Four)** **20**
- a) You wish to take admission for a postgraduate course in Business Administration from a Canadian University. Draft the Statement of Purpose.
  - b) Draft a letter of recommendation for your Junior who is applying for the post of senior sales officer at Tata Textiles.
  - c) You had received an offer for the position of an administrative officer in a private company. Draft your reply accepting the offer.
  - d) Mr. Ramesh Shah plans to relocate to Pune for personal reasons. Draft his letter of resignation.
  - e) Mr. Naresh Singh of the Accounts department has worked overtime and achieved his sales target. Draft a letter appreciating him.
- Q. 6** A) Write a paragraph in about 150 words **(any one)** **05**
- i) Green Environment
  - ii) My Ambition
- B) Read the following situation carefully and answer the question given below: **05**
 Ms. Vidya Sinha is a dedicated senior manager at TESCO Software Pvt Ltd. She has to her credit twenty five years of service and is very loyal to the organization. She has fixed ideas of getting work done. In her enthusiasm, she constantly conveys work related orders and instructions to her subordinates. Her subordinates respect her sincerely but dislike her constant interference. This has resulted in many young employees resigning from the organization.
- i) Identify and explain the problem in the given situation. **03**
  - ii) Discuss the means to overcome the problem faced by the employees. **02**

*****

[वेळ: तीन तास]

[गुण:१००]

Please check whether you have got the right question paper.

- सूचना: १. सर्व प्रश्न सोडविणे
२. मूळ इंग्रजी प्रश्न प्रमाण मानावेत.

प्र. १ अ) खालील संज्ञा दोन ते तीन वाक्यांमध्ये स्पष्ट करा: (कोणत्याही पाच)

- १) ट्वीटर
- २) अ संज्ञापन
- ३) जार्गन
- ४) स्व: प्रतिमा
- ५) प्रतिसाद
- ६) क्षितीज संप्रेषण / संज्ञापन
- ७) शांतता
- ८) द्राक्षवेल संज्ञापन (ग्रेप व्हाइन)

१०

ब) जोड्या लावा.

०५

अ	ब
१. सही	अ) नैतिकता
२. प्रॉक्झेमिक्स	ब) ऊर्ध्वगामी संज्ञापन
३. सूचना	क) एन्कोडिंग
४. प्रेषक (संदेशक)	ड) अनिवार्य भाग
५. निष्ठा	इ) जागा अभ्यास

०५

क) योग्य पर्याय निवडून रिक्त जागा भरा:

- १) _____ हे इ-लर्निंग साधन आहे.
अ) व्हाट्सएप ब) फेसबुक क) मूडल ड) ब्लॉग
- २) _____ व्यावसायिक पत्रलेखनाचा एक पर्यायी भाग आहे.
अ) तारीख ब) पत्ता क) लेटर हेड ड) ओळख आद्याक्षरे
- ३) बदलासाठीचा प्रतिकार हा संज्ञापनाचा _____ अडथळा आहे.
अ) भौतिक ब) मानसिक क) भाषा ड)
- ४) _____ संज्ञापन कंपनीभर कार्यरत असते.
अ) ऊर्ध्वगामी ब) अधोगामी क) डायगोनल ड) क्षितीज समांतर
- ५) मूळ लॅटिन _____ या शब्दापासून कम्युनिकेशन (संज्ञापन) हा शब्द तयार झाला आहे.
अ) कम्युनिस ब) कम्युनिष्ट क) कम्युनल ड) कम्युनिटी

प्र. २ टिपा लिहा (कोणतेही चार)

- अ) अधोगामी संज्ञापन
- ब) देहबोली
- क) लेखी संज्ञापनाचे फायदे
- ड) संज्ञापनाची प्रक्रिया
- फ) समाज माध्यम

२०

प्र. ३ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- अ) संज्ञापनातील भाषिक अडथळे सांगून त्यावर मात करण्याचे मार्ग लिहा.
- ब) श्रवण करणे म्हणजे काय ते सांगून श्रवणाचे निरनिराळे प्रकार लिहा.
- क) कंपनी सामाजिक उत्तरादायित्व म्हणजे काय ते स्पष्ट करून कंपनी आपले सामाजिक उत्तरादायित्व कसे पार पाडत असते ते लिहा.

२०

प्र. ४ खालील जाहिरातीस अनुकूल प्रतिसाद लिहा.

स्टार मॉल, मुंबई येथे तातडीने कनिष्ठ लेखापाल सहाय्यकाची गरज आहे. उमेदवार वाणिज्य शाखेचा पदवीधर, टॅलीचे ज्ञान असणारा असावा. पात्र उमेदवारांनी वैयक्तिक माहितीसह पेटी क्रमांक - १२३६, द टाईम्स ऑफ इंडिया, मुंबई येथे दहा दिवसात नोकरीसाठी अर्ज करावेत.

१०

प्र. ५ खालीलपैकी कोणत्याही चार वर पत्रलेखन करा.

- अ) कॅन्डास्थित विद्यापीठामध्ये व्यावसायिक प्रशासन या कोर्ससाठी तुम्ही पदव्युत्तरला प्रवेश घेऊ इच्छिता. याबाबतचे हेतुपात्र तयार करा.
- ब) तुमच्या एका सहकाऱ्याने टाटा टेक्सटाईल येथे वरिष्ठ विक्री अधिकारी या पदासाठी अर्ज करत आहे. याबाबत त्यास द्यावयाचे शिफारसपत्र तयार करा.
- क) एका खाजगी कंपनीने आपणास प्रशासकीय अधिकारी पदावर नियुक्ती देवू केली आहे. याबाबत तुमच्याकडून नोकरी स्विकारत असल्याचे स्विकृतीपत्र तयार करा.
- ड) श्री. रमेश हे पुणे इथे वास्तव्यास राहण्याचे निश्चित करतात त्यामुळे त्यांच्याकडून पाठवण्याचे राजीनामापत्र तयार करा.
- इ) श्री. नरेश सिंग यांनी अधिकचे काम करून त्यांना दिलेले विक्री उद्दिष्ट्ये पूर्ण केलेले आहे. याबाबत त्यांना पाठवावयाचे कौतुकपत्र तयार करा.

२०

प्र. ६ अ) इंग्रजीमध्ये सोडवायचा आहे.

- i) Green Environment
- ii) My Ambition

०५

ब) Read the following situation carefully and answer the question given below:

०५

Ms. Vidya Sinha is a dedicated senior Manager at TESCO Software Pvt Ltd. She has to her credits twenty five years of service and is very layout to the organization. She has fixed ideas of getting work done. In her enthusiasm. She constantly conveys work related orders and instruction to her subordinates. Her subordinates respect her sincerely but dislike her constant interference. This has resulted in many young employees resigning from the organization.

- 1. Identify and explain the problem in the given situation.
- 2. Discuss the means to overcome the problem faced by the employees

०३

०२

*****

Q.P. Code : 00351

[Time: Three Hours]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

N.B: 1. All questions are compulsory.

- Q.1 (A) Fill in the blanks (Any ten) (10)
- Business is a _____ activity.
(a) Organised (b) Social (c) profit-making
  - Creation of wealth is one _____ objective of business.
(a) Social (b) Economic (c) Political
  - Global business leads to _____.
(a) Independent countries (b) Inter-dependence of countries (c) Free countries
  - Turnaround is a _____ strategy.
(a) Medium term (b) Short term (c) Long term
  - Society is one factor affecting _____ environment.
(a) macro (b) Micro (c) Economic
  - _____ is a trading block consisting of south Asian countries.
(a) EU (b) SAARC (c) ASEAN
  - Project report is used as _____ by an entrepreneur.
(a) Bank document (b) Communication proof (c) Project planning tool
  - Feasibility studies _____ business potentially.
(a) Calculation (b) Estimate (c) Forecasts
  - Companies intimate DIN to _____.
(a) ROC (b) CCI (c) Government
  - An entrepreneur _____ business idea.
(a) Reject (b) Debates (c) Conceives
  - _____ designs service for SSI's.
(a) TCO (b) NSIC (c) NIESBUD.
  - Women entrepreneur are _____ of the family.
(a) Dependents (b) Outside (c) Anchor
- Q.1 (B) State True or False (Any Ten) (10)
- Creation of employment opportunities is one function of business.
  - Business firms have social responsibility only towards employees.
  - Importance of public sector increased under liberalization.
  - Tertiary industry provides intangible goods.
  - Business objectives are the ends towards which the activities of an organization are aimed.
  - Downsizing refers to retrenchment of surplus manpower of the business.
  - Cultural environment does not influence demand for goods and services.
  - GATS is an agreement of WTO.
  - Feasibility study of a project refers to finding out the practical utility or the future prospects of a project.
  - Provident fund registration is not compulsory if the size of workforce is 20 or more.
  - Entrepreneurship is an economic activity.
  - Indian institute of entrepreneur (IIE) has a special focus for entrepreneurship development in northern regions.

Q.P. Code : 00351

- Q.2 (a) Discuss in brief the classification of business objectives. (08)
(b) Distinguish between economic and social objectives (07)

OR

- (a) Discuss the impact of liberalization on business and economy. (08)
(b) Explain the scope of business (07)

- Q.3 (a) Why is it important to analyze business environment? (08)
(b) Explain the components of internal environment. (07)

OR

- (a) Explain the various functions of WTO (08)
(b) What is educational environment? Explain its impact on business (07)

- Q.4 (a) What is business planning? Explain the steps in business planning process. (08)
(b) Distinguish between project report and feasibility report. (07)

OR

- Q.4 (a) Describe the procedure of licensing and registration of a business unit. (08)
(b) Explain the stages involved in business unit promotion. (07)

- Q.5 (a) How is an entrepreneur different from an intrapreneur? (08)
(b) Explain the importance of entrepreneurship. (07)

OR

- Q.5 (a) Discuss the various promotional incentives offered to women entrepreneurs. (08)
(b) Explain the factors contributing to the growth of entrepreneurship. (07)

- Q.6 (a) Explain how economic and social objectives can be reconciled (10)
(b) Define entrepreneurship. Explain the characteristics of entrepreneurship. (10)

OR

- Q.6 Write short notes on (any FOUR): (20)
(a) Major trading blocks.
(b) Importance of business.
(c) Pre-feasibility study.
(d) Types of entrepreneurs.
(e) Implications of WTO on Indian business.
(f) Entrepreneurship training centers in India.

Q.P. Code : 00351

[वेळ:तीन तास]

[गुण:१००]

Please check whether you have got the right question paper.

सूचना: १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

- प्र.१ (अ) गाळलेल्या जागा भरा. (कोणतेही दहा) (१०)
- १) उद्योग ही _____ कृती आहे.
(अ) संघटीत (ब) समाजिक (क) नफा-कमावणारी.
- २) संपत्ती निर्माण हे एक _____ उद्योगाचे उद्दिष्ट आहे.
(अ) समाजिक (ब) आर्थिक (क) राजकीय
- ३) जागतिक व्यापाराची परिणीती होते. _____
(अ) स्वतंत्र देश (ब) परस्परावलंबी देश (क) मुक्त देश
- ४) पुनःश्च सुखात (टर्ण अराउंड) ही _____ रणनीती आहे.
(अ) मध्यमकालीन (ब) तत्कालीन (क) दीर्घकालीन
- ५) समाज हा एक घटक _____ वातवरण प्रभावित करतो.
(अ) स्थूल (ब) सुष्म (क) आर्थिक
- ६) _____ ह्या व्यापार संघात दक्षिण आशियाई राष्ट्रांचा समावेश होतो.
(अ) इयु (ब) सार्क (क) असिअन
- ७) प्रकल्प अहवालाचा उपयोग _____ उद्योजकाकडून केला जातो.
(अ) बँक कागदपत्र (ब) संप्रेण साधन (क) प्रकल्प नियोजन
- ८) व्यवहार्यता अभ्यासातून व्यापार क्षमतांची _____ होते.
(अ) गणना (ब) अंदाज व्यक्त (क) भाकित
- ९) कंपन्या (डीन) कळीत करतात.
(अ) आर ओ सी (ब) सी सी आय (क) सरकार
- १०) उद्योजक उद्यम कल्पना _____
(अ) नाकारतो (ब) वादविवाद करतो (क) प्रसवतो
- ११) _____ लघु उद्योगांसाठी आराखडा सेवा पुरवते.
(अ) टि सी ओ (ब) एन एस आय सी (क) निसबड
- १२) महिला उद्योजिका कुटुंबावर _____ असतात.
(अ) अवलंबून (ब) बाहेरून आधार देणाऱ्या (क) स्थिरता प्रदान करणाऱ्या

- प्र.१ (ब) चुक कि बरोबर ते लिहा.(कोणतेही दहा) (१०)
- १) रोजगार संधीची निर्मिती करणे हे उद्योगाचे एक कार्य आहे.
  - २) व्यापारी संस्थेची सामाजिक जवाबदारी फक्त कर्मचाऱ्यांप्रतीच असते.
  - ३) उदारीकरण ओहत असताना सार्वजनिक विभागाच महत्व वाढल.
  - ४) तिथ्यम उद्योग आदर्शनीय वस्तूचा पुरवठा करतो.
  - ५) व्यापारी उधिष्ट हे अंतिम टोक मानून संस्था आपले कार्यक्रम निश्चित करतात.
  - ६) आकार आकुंचन म्हणजे अतिरिक्त मनुष्यबळाची कपात करणे. होय.
  - ७) वस्तू आणि सेवेची मागणी, सांस्कृतिक वातावरणामुळे प्रभावित होत नाही.
  - ८) गट्स हा विश्व व्यापार संघटनेशी निगडीत करार आहे.
  - ९) प्रकल्प व्यवहार्यता अभ्यासच प्रयोजन प्रत्यक्ष उपयुक्तता व भावी संधी पडताळण हे असत.
  - १०) कर्मचारी संख्या वीस किवा अधिक असेल तर भविष्य निर्वाह निधी नोंदणीकरण अनिवार्य नाही.
  - ११) उद्योजकता हे आर्थिक कृती आहे.
  - १२) भारतीय उद्योजकीय संस्थेचे उद्यमशीलता विकसनासाठी विशेष लक्ष देशाच्या उत्तरी भागांकडे आहे.

- प्र.२ अ) व्यापार उद्दिष्टांच्या वर्गीकरणाविषयी संक्षिप्त टीप लिहा. (०८)
- ब) आर्थिक आणि सामाजिक उद्दिष्टांमधील फरक लिहा. (०७)

किंवा

- प्र.२ अ) व्यापार आणि अर्थ व्यवस्थेवर होणाऱ्या उदारीकरणाच्या परिणामाची चर्चा करा. (०८)
- ब) व्यापाराचा आवाका समजवा. (०७)
- प्र.३ अ) विश्व व्यापार संघटनेची विविध कार्ये समजवा. (०८)
- ब) शैक्षणिक भवताल म्हणजे काय? त्याचे व्यापारामधील परिणाम समजवा. (०७)

किंवा

- अ) औद्योगिक वातावरणाचे विश्लेषण करणे का आवश्यक आहे? (०८)
- ब) अंतर्गत वातावरणातील घटक समजवा. (०७)
- प्र.४ अ) व्यापार नियोजन म्हणजे काय? व्यापार नियोजन प्रक्रियेतील टप्पे समजवा. (०८)
- ब) प्रकल्प अहवाल आणि व्यवहार्यता अहवाला मधील फरक स्पष्ट करा. (०७)

किंवा

- अ) व्यापार केंद्राच्या परवाना आणि नोंदणीकरणाची प्रक्रिया विषद करा. (०८)
- ब) व्यापार केंद्र वृद्धीतील टप्पे समजवा. (०७)

- प्र.५ अ) उद्योजक हा आंतरिक उद्यम नेतृत्वापेक्षा भिन्न कसा असतो. (०८)
- ब) उद्यमशिल्लेचे महत्व स्पष्ट करा. (०७)

किंवा

- अ) महिला उद्योजकांना बढावा मिळवण्यासाठी कोणकोणते लाभ देऊ करण्यात येतात, ते विषद करा. (०८)
- ब) उद्यमशिल्लेच्या वृद्धीसाठी घटकांच्या योगदानाविषयी सविस्तर लिहा. (०७)
- प्र.६ अ) आर्थिक आणि सामाजिक उद्धीष्टांची सांगड कशी घालता येईल ते समजवा. (१०)
- ब) उद्योजकतेची व्याख्या लिहा. उद्योजकतेचे गुणविशेष समजवा. (१०)

किंवा

- प्र.६ अ) थोडक्यात लिहा (कोणतेही चार) (२०)
- अ) लक्षणीय व्यापार संघ.
- ब) व्यापाराचे महत्व
- क) व्यवहार्यता पूर्व अभ्यास
- ड) उद्योजकांचे प्रकार
- इ) विश्व व्यापार संघटनेचे भारतीय उद्योगांवरील परिणाम.
- फ) भारतातील उद्योजक प्रशिक्षण केंद्रे.

Q. P. Code:-24691

NB: (1) All questions are compulsory**Total marks: 75****(2) Figures to the right indicate full marks****Time: 2 ½ hours**1(A) Choose the correct alternative (**any 8**)**(08)**

1. The Indian languages belong to --- language families.
(3, 2, 4)
2. Scheduled castes are not found in -----.
(Punjab, Mizoram, Uttar Pradesh)
3. The Indian Constitution makes provision for positive discrimination via Art ----- .
(15, 14, 17)
4. One of the characteristics of urban centres is all places with a population of at least --
----- . (2000, 5000, 4000)
5. Gender is a ----- concept. (Sociological, Economic, Biological)
6. Mongoloids, Negritos and Austroloids are examples of Indian ---- groups.
(Rural, Tribal, Linguistic)
7. There are ----- schedules in the Indian Constitution.
(12, 13, 14)
8. India is a ----- of states.
(Union, Federation, Confederation)
9. India has a ----- Party System.
(Multi, Dual, Single)
10. The 73rd amendment to the Indian Constitution regarding Panchayati Raj was passed
in -----.
(1990, 1991, 1992)

(B) State whether the following statements are true or false. (**Any 7**)**(07)**

1. English is the secondary official language of the Indian Union.
2. A Secular State is that in which religions are treated unequally.
3. Sikhism is a monotheistic religion.
4. The sex ratio in India has always remained unfavourable to women.
5. Each tribal group of India has a language of its own.
6. Children's education is every parent's Fundamental Duty according to Indian Constitution.
7. Caste is an endogamous group in the Indian society.
8. The Indian Constitution is a completely original work of the Constituent Assembly.
9. There are 10 Fundamental Duties enshrined in the Indian Constitution.
10. The Shiromani Akali Dal and the Asom Gan Parishad are examples of regional parties in India.

Q. P. Code:-24691

- 2 a. Clarify the term violence against women and comment on the various manifestations of violence against them in contemporary India. (15)

OR

- 2 b. Explain the manifold problems faced by the disabled in the country.

- 3 a. Examine the various causes of regionalism in India with suitable examples. (15)

OR

- 3 b. Explain the term Caste. What are the inequalities caused by the Caste system in India?

- 4 a. Examine the importance of the Fundamental Duties in the Indian Constitution. (15)

OR

- 4 b. Explain the following features of the Constitution

- a. Fundamental Rights
- b. Federal System
- c. Independence of the Judiciary

5. a Explain the various socio-economic and cultural obstacles in the effective participation of women in Indian politics.

OR

5. b Write short notes on **any three**. (15)

- a. Any two aspects of diversity in the Indian culture
- b. The rural urban divide in India
- c. Shortcomings of the party system in India.
- d. Major features of the 74th amendment
- e. Representation of women by the Indian media

Q. P. Code:-24691

(मराठी रुपांतर)

सूचना:१)सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

एकूण गुण: ७५

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

वेळ: २ तास ३० मी.

प्राशन १ अ) योग्य पर्याय निवडा.(कोणतेही आठ)

(०८)

१. भारतीय भाषा ----- भाषासामुहाचा भाग आहेत. (३, २, ४)
२. ----- या राज्यात अनुसूचित जातीचे लोक आढळून येत नाहीत.
(पंजाब, मिझोराम, उत्तर प्रदेश)
३. भारतीय घटनेने _____ या कलमाद्वारे सकारात्मक भेदभावाची तरतूद केली आहे.
(१५, १४, १७)
४. शहरी केंद्रांचे एक वैशिष्ट्य म्हणजे सर्व ठिकाणी किमान ----- लोकसंख्या .
(प्रकृती, सती, शक्ती)
५. लैंगिकता हि ----- संकल्पना आहे. (समाजशास्त्रीय, आर्थिक, जीवशास्त्रीय)
६. मंगोलाँडिस, नेग्रिटोस, आणि ऑस्ट्रोलॉँडिस हि भारतीय ----- समूहांची उदाहरणे आहेत.
(ग्रामीण, आदिवासी, भाषिक)
७. भारतीय राज्यघटनेमध्ये ----- परिशिष्ट आहेत. (१२, १३, १४)
८. भारत राज्यांचा/चे ----- .(संघ, संघराज्य, राष्ट्रमंडळ)
९. भारतात ----- पक्षपद्धती आहे. (बहु, द्वि, एक)
१०. पंचायत राज्यासंदर्भातील ७३ वी घटनादुरुस्ती ----- साली झाली. (१९९०, १९९१, १९९२)

प्रश्न १ ब) खालील विधाने चूक कि बरोबर आहेत ते सांगा.(कोणतेही सात)

(०७)

१. इंग्रजी हि भारतीय संघाची दुसरी कार्यालयीन भाषा आहे.
२. धर्मनिरपेक्ष राज्य म्हणजे असे राज्य ज्यात धर्मांना असमान वागणूक दिली जाते.
३. शीख धर्म एकेश्वरवादी आहे.
४. भारतात लिंग गुणोत्तरात नेहमीच महिलांचे प्रमाण कमी राहिले आहे.
५. भारतातील प्रत्येक आदिवासी समूहाची आपली एक भाषा आहे.
६. भारतीय घटनेनुसार, मुलांचे शिक्षण हे प्रत्येक पालकाचे मूलभूत कर्तव्य आहे.
७. भारतीय समाजात जात हा अंतर्विवाह समूह आहे.
८. भारतीय राज्यघटना हि पूर्णपणे घटनासमितीची अस्सल निर्मिती आहे.
९. भारतीय राज्यघटनेत १० मूलभूत कर्तव्ये अंतर्भूत आहेत.
१०. शिरोमणी अकाली दल आणि असोम गण परिषद हि प्रादेशिक पक्षांची उदाहरणे आहेत.

प्रश्न २ अ) स्त्रियांवरील अत्याचार म्हणजे काय ते सांगा आणि वर्तमानकाळात भारतामध्ये

Q. P. Code:-24691

स्त्रियांवरील अत्याचाराच्या वेगवेगळ्या प्रकारांवर टिप्पणी करा. (१५)

किंवा

प्रश्न २ ब) देशात अपंगांना कोणत्या वेगवेगळ्या समस्यांना सामोरे जावे लागते त्याचे वर्णन करा. (१५)

प्रश्न ३ अ) भारतातील प्रादेशिकतावादाच्या विविध कारणांचे उदाहरणासहित परीक्षण करा. (१५)

किंवा

प्रश्न ३ ब) जात हि संज्ञा स्पष्ट करा. भारतात जातीव्यवस्थेमुळे कोणत्या असमानता निर्माण झाल्या आहेत? (१५)

प्रश्न ४ अ) भारतीय राज्यघटनेमध्ये मुलभूत कर्तव्यांच्या असलेल्या महत्वाचे परीक्षण करा. (१५)

किंवा

प्रश्न ४ ब) भारतीय राज्यघटनेची खालील वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा: (१५)

अ) मूलभूत हक्क

ब) संघराज्य व्यवस्था

क) न्यायालयाचे स्वातंत्र्य

प्रश्न ५ अ) भारतीय राजकारणातील स्त्रियांच्या प्रभावी सहभागामध्ये येणाऱ्या विविध सामाजिक-आर्थिक आणि सांस्कृतिक अडथळे स्पष्ट करा. (१५)

किंवा

प्रश्न ५ ब) टीपा लिहा.(कोणत्याही तीन) (१५)

१. भारतीय संस्कृतीमधील विविधतेची कोणतीही दोन वैशिष्ट्ये
२. भारतातील ग्रामीण-शहरी दुही
३. भारतातील पक्षपद्धतीतील त्रुटी
४. ७४व्या घटनादुरुस्तीची प्रमुख वैशिष्ट्ये
५. स्त्रियांचे भारतीय प्रसार माध्यमांमधील प्रकटीकरण

*****

[Time: 3 Hours]**[Marks:100]**

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. All questions are compulsory.
  2. Figures to the right indicates marks allotted.
  3. Graph papers will be provided on request.
  4. Use of simple non-programmable calculator is allowed.

Section - I**Q.1** Attempt **Any Four** from the following:

- A) If the market price of a share with face value Rs.100 is Rs.130, how many shares of the company can be bought for Rs.3263 , brokerage being 0.4%. **[05]**
- B) Smooth Writing Industry issued some shares of face value Rs.10 each. A dividend of Rs. 7500 was declared by the company at 2.5% per share. Find number of shares issued by the company. **[05]**
- C) Neil purchased 1200 units of a mutual fund by investing Rs.60000. if the entry load was 2% , find NAV on the date of purchase. **[05]**
- D) Nihar invested Rs.40000 in a mutual fund on 14-2-2012 when its NAV was Rs. 13.65. a dividend of Rs.3 per unit was given on 20-4-2012. Afterwards he sold all the units on 20-8-2012 when NAV was Rs. 16.85. Find his gain if there is no entry and exit load. **[05]**
- E) An investor joined the SIP scheme for a mutual fund under which he 5 would invest Rs. 15000 for 5 months. If the NAVs for each month are Rs. 42.6, Rs.45, Rs. 47, Rs.47.5 and Rs. 60 , find the average cost using Rupee cost averaging method, the entry load being 2.5% throughout for these months. **[05]**

Q.2 Attempt **Any Four** from the following:

- A) From 4 professors and 6 students, a committee of 4 is to be formed. In how many ways the committee can be formed such that it contains only one professor. **[05]**
- B) How many numbers of 5 digits can be formed using the digits 1,2,3,4,5,6 such that
 i) no digit is repeated **[05]**
 ii) repetition of digits is allowed
- C) How many ways out of 11 members of a cricket team choose a Captain, Vice-captain and wicket-keeper from among themselves? **[05]**
- D) Solve the linear programming problem graphically. **[05]**

$$\text{Min } z = 10x + 7y$$
 Subject to: $2x + y \geq 2$,
 $x + 3y \geq 3$,
 $x, y \geq 0$
- E) A cracker manufacturer produces two types of crackers, rockets and bombs packed in boxes of hundreds in its two factories. Factory I performs the basic assembly operation. Factory II performs the finishing operation. For financial reason, Factory I has only 180 hours available per week and factory II has 120 hours available. Factory I needs 3 hours on each box of rockets and 10 hours on each box of bombs. Factory II needs 6 hours on box of rockets and 4 hours on box of bombs. The profit of the company is Rs.45 per box of rockets and Rs.55 per box of bombs. Formulate the LPP to maximize the profit. **[05]**

SECTION- II

Q.3 Attempt Any Four from the following:

[05]

A) Find the median and the fifth decile for the following frequency distribution:

Class Interval	5-10	15-20	25-30	35-40
frequency	16	14	13	17

B) Write merits and demerits of mean and mode.

[05]

C) Draw a histogram and hence locate the mode graphically for the following distribution of marks:

[05]

Marks	20-30	30-40	40-50	50-60
No. of students	11	15	24	14

D) From the following frequency distribution, calculate the standard deviation:

[05]

X	5	6	7	8	10
frequency	3	7	4	2	4

E) For the following data, find the combined mean. Also find which group has more variation.

[05]

	Group I	Group II
Number of articles	70	90
Mean	75	82
Variance	16	49

Q.4 Attempt Any Four from the following:

A) Define the following terms with examples:

[05]

- i) Complementary event
- ii) sample space

B) Two unbiased dice are thrown. Find the probability that

[05]

- i) Number on first die is less than number on second die.
- ii) Sum of numbers on the two dice is 8.

C) If $P(A) = \frac{1}{2}$, $P(B) = \frac{1}{3}$, $P(A \cup B) = \frac{1}{6}$. Find $P(A')$ and $P(A \cap B)$.

[05]

D) The following table shows a Probability Distribution of a Random Variable X.

[05]

X	-1	0	1	2	3
P(X)	0.1	0.25	0.25	0.2	0.2

Find (i) $P(X > 1)$ (ii) $E(X)$ (iii) $V(X)$

E) Four cards are to be selected from a pack of well shuffled 52 playing cards. Find the probability that

[05]

- i) All are back
- ii) Only one is king

Q.5 Attempt **Any Four** from the following:

- A) For the following pay off table, suggest the best decision by using, [05]
 i) Maximax criterion   ii) Maximin criterion   iii) Laplace criterion

nature	S1	S2	S3	S4
action				
A1	57	24	37	50
A2	24	28	32	13
A3	12	34	26	44

- B) Draw a decision tree for the following decision making problem and suggest the best decision: [05]

nature	S1	S2	S3
action			
A1	34	20	18
A2	14	16	12
Probability	0.2	0.3	0.5

- C) Define the following along with examples: [05]

- i) Acts
 ii) States of Nature

- D) The following is demand distribution of a certain product: [05]

No. of units demanded	10	11	12
probability	0.35	0.40	0.25

The product is sold at Rs. 100 per unit with cost price Rs. 70 per unit. Prepare a payoff tables and decide the best decision. The unit not sold is wasted.

- E) For the following pay off table, suggest the best decision by EOL method [05]

nature	S1	S2	S3
action			
A1	14	16	10
A2	12	15	16
A3	20	18	14
Probability	0.4	0.3	0.3

*****

[3 Hours]

[Total Marks : 100]

Please check whether you have got the right question paper.

N.B:

1. Strictly avoid resorting to any unfair means during the examinations.
2. Figures in brackets to the right indicate full marks allotted to the question.
3. Working notes should form part of your answers.
4. All six questions are compulsory, although, there are internal options in case of questions 2 to 6.
5. Use of simple calculator is allowed.

1. A) State whether the following statements are True or False (Any 10) : (10)

- 1) Change in the Method of Depreciation on Fixed Assets needs to be disclosed as per AS-1.
- 2) Valuation of Stock of goods in trade is done at Cost only.
- 3) Interest on asset purchased on Hire purchase basis is charged by the vendor.
- 4) Revenue expenditure includes cost of improving the storage capacity of a computer by changing the hard disk.
- 5) Trading Expenses are debited to Profit and Loss A/c.
- 6) Balance sheet shows the profitability of the organization.
- 7) Departmental accounting helps to determine profit or loss of each department.
- 8) When Department A transfers goods to Department B, Department A a/c is debited and Department B A/c is credited.
- 9) Lighting is allocated on the basis of horse power of equipments installed by each department.
- 10) Under Hire purchase system, depreciation is charged on the Hire Purchase Price of the Asset.
- 11) The disclosure of significant accounting policies is mandatory as per AS-1.
- 12) Dividend received on shares is a Capital Receipt.

B) Match the column A with most appropriate answers in column B. (Any 10) : (10)

Column A		Column B	
1	Method of stock Valuation	a	Allocated on the basis of sales
2	Accounting Standard -9	b	FIFO method
3	Drawing by proprietor	c	Added to purchases in manufacturing account
4	Capital Expenditure	d	Evaluation of performance of each department
5	Basic rule for valuation of stock	e	Fundamental Accounting assumptions
6	Weighted Average method	f	Purchase of Fixed assets.
7	Accounting Standard – 1	g	Financing Activities
8	Import duty on purchase of Raw material	h	Initial payment at the time of hire purchase agreement
9	Selling Expenses	i	Lower of Cost or Net realizable Value
10	Down Payment	j	Revenue Recognition
11	Departmental accounting	k	Debited to capital account
12	Capital receipt	l	Total Cost of Inventory/ Total Units of inventory

2. From the following Trial Balance of Mr. Shivprasad, prepare **Manufacturing Account, (15) Trading Account, Profit and Loss Account for the year ended 31st March, 2018 and Balance Sheet as on that date :**

Trial Balance of Mr. Shivprasad as on 31st March, 2018

Particulars	Dr. (₹)	Cr. (₹)
Sales		25,00,000
Debtors	1,86,000	
Opening Stock - Raw Material	59,000	
Opening stock - Work in Progress	70,000	
Opening Stock - Finished Goods	1,00,000	
Purchase of Raw Material	16,00,000	
Carriage Inward on Raw Material	89,000	
Direct Wages	1,48,000	
Rent (75% for factory)	80,000	
Drawings	18,000	
Creditors		2,00,000
Cash at Bank	75,000	
Salaries	1,58,000	
Discount Allowed	17,000	
Capital Account		11,00,000
Machinery	12,00,000	
Total	38,00,000	38,00,000

Following further information is provided :

- Closing stock as on 31st March, 2018:
Raw Material ₹60,000, Work-in-Progress ₹70,000, Finished goods ₹1,05,000.
- Depreciate Machinery @5% p.a.
- During the year goods costing ₹30,000 were distributed as free samples which remained unrecorded.
- On 3rd September, 2017, there was a fire in the godown of Mr. Shivprasad, destroying goods worth ₹10,000 which includes ₹4,000 raw material and ₹6,000 finished goods, insurance company admitted the claim for ₹8,000. This transaction was not recorded in the books.
- Provide Reserve for Doubtful Debts @ 5% on Sundry Debtors.

OR

2. From the following Trial Balance of Mr. Girija, **prepare Manufacturing Account, Trading (15) Account, Profit and Loss Account for the year ended 31st March, 2018 and the Balance Sheet as on that date :**

Trial Balance of Mr. Girija as on 31st March, 2018

Particulars	Dr. (₹)	Cr. (₹)
Goodwill	4,42,000	
Purchase of Raw Material	11,24,000	
Capital		16,80,000
Carriage inward	31,000	
Bills Receivable / Bills payable	1,00,000	1,10,000
Opening Stock - Raw Material	50,000	
Opening stock - Work in Progress	56,000	
Opening Stock - Finished Goods	1,19,000	
Sales		18,32,000
Direct Wages	3,42,000	
Factory Power and Fuel	53,000	
Machinery	9,60,000	
Office Salaries	99,000	
Cash at Bank	1,60,000	
Selling and Distribution Expenses	29,000	
Creditors		86,000
Sale of scrap		7,000
Sundry Debtors	1,50,000	
Total	37,15,000	37,15,000

Following further information is provided to you :

- Closing stock as on 31st March, 2018 is :
Raw Material ₹85,000, Work-in-progress ₹58,000 and Finished Goods ₹90,000.
- On 28th March, 2018, Finished goods costing ₹10,000 were sent on sale or approval basis @ 20% on cost. These goods were not approved till 31st March, 2018. The effect for the same needs to be given as the time for approval was not expired.
- Depreciate Machinery @ 5% p.a.
- Included in Debtors Account an amount of ₹12,000 receivable from one customer Mr. Harshad. He is also our supplier for ₹10,000 which was included in Creditors Account. It was decided to adjust Mr. Harshad's Accounts against each other.

3. M/s. Spandan Transport purchased a Bus on Hire Purchase basis from M/s. Volvo Ltd. on 1st January, 2015. The cash price of the Bus was ₹30,00,000. An initial payment of ₹12,00,000 was made on the date of purchase. The balance was paid in 3 annual installments excluding interest as follows: (15)

31.12.2015	₹6,50,000
31.12.2016	₹6,00,000
31.12.2017	₹5,50,000

M/s. Volvo Ltd. charged interest @ 10% p.a. and M/s. Spandan Transport charged Depreciation @ 15% p.a. on Written Down Value Method. You are required to prepare Bus Account and M/s. Volvo Ltd. A/c. in the books of M/s. Spandan Transport for 3 years ending 31.12.2015, 31.12.2016 and 31.12.2017.

OR

3. From the following information prepare Departmental Trading and Profit & Loss account for the year ending 31st March, 2018 in the books of Ganesh Super Market : (15)

Particulars	Department A (₹)	Department B (₹)	Total (₹)
Opening Stock	2,50,000	4,00,000	6,50,000
Purchases	10,00,000	8,00,000	18,00,000
Sales	22,50,000	15,00,000	37,50,000
Wages	1,50,000	1,00,000	2,50,000
Office Salaries			12,00,000
Discount allowed			2,20,000
Discount Received			72,000
Rent paid			16,000

Additional Information :

- 1) Stock in hand as on 31st March, 2018 – Department A ₹8,50,000.
Department B ₹7,00,000.
  - 2) Office staff appointed by Dept. A 10 persons & Dept. B 5 persons
  - 3) Area occupied by Dept. A 1000 sq. ft. & Dept. B 600 sq. ft.
  - 4) Depreciation on furniture was ₹13,000 which was allocated in Dept. A & B equally.
  - 5) Goods transferred from Dept. A to Dept. B was ₹4,00,000.
4. Following is the information related to purchases and sales of goods made by Jai Enterprise in the month of March, 2018. Find out from the given information. (15)
- a) The value of Closing Stock as on 31st March, 2018 using Weighted Average Price Method.
  - b) Cost of Goods Sold for the month of March, 2018.
  - c) Sales and Gross Profit for the month of March, 2018.

Date	Particular	Units	Rate
03-03-2018	Sales	1,500	600
06-03-2018	Purchases	3,500	500
13-03-2018	Sales	4,000	700

18-03-2018	Purchase Return from purchase of 6 th March	500	
20-03-2018	Purchases	5,000	470
22-03-2018	Sales Return out of sale of 3rd March	1,500	
25-03-2018	Sales	6,000	750
27-03-2018	Purchases	5,000	530
30-03-2018	Sales	4,000	700
31-03-2018	Purchase	3,000	550

Stock on 1st March, 2018 was 3,000 units @ ₹400 per unit.

OR

4. From the following particulars of Chaitanya Garments prepare Trading & Profit & Loss account of two departments' i.e. Garment & Cosmetics for the year ended 31st March 2018. (15)

Particulars	Garment Dept. (₹)	Cosmetic Dept. (₹)	Total (₹)
Opening Stock	65,000	50,000	1,15,000
Purchases	2,40,000	1,60,000	4,00,000
Sales	3,20,000	2,80,000	6,00,000
Salaries	12,000	10,000	22,000
General expenses			15,000
Rent & Rates			30,000
Carriage Inward			6,000
Carriage Outward			12,000
Discount allowed			9,000
Discount received			4,500
Travelling Expenses			15,000
Insurance charges			5,000

Additional Information :

- 1) General expenses & Insurance are to be allocated equally.
- 2) Area occupied by Garment & Cosmetic department are in the ratio of 4:1.
- 3) Closing stock of Garment Dept. is ₹1,20,000 & that of Cosmetic Dept. is ₹60,000.

Other expenses & Income to be allocated between two departments on suitable basis.

5. State whether the following expenditures and receipts are Capital or Revenue and give reason for your answer : (15)

1. Carriage paid for bringing new machinery ₹25,000.
2. Sold old business car for ₹2,50,000.
3. Insurance premium paid ₹25,000 to General Insurance Company for insurance of Plant.
4. Loan repaid ₹1,25,000, which was taken from State Bank of India.
5. Paid tax consultancy fees ₹40,000 to CA Deshpande for the year ended 31st March, 2018.
6. Cost of improving seating capacity of cinema hall ₹7,00,000.
7. A manufacturer purchased raw material of ₹1,50,000 and produced goods worth ₹3,00,000 and sold 50% of the same for ₹2,00,000 to M/s Raj Traders.

OR

5. Find out the value of closing stock of M/s Max Ltd. using FIFO and Weighted Average (15) Methods from the following data:

Date	Particulars	Unit	@ ₹
08-03-2018	Sales	500	750
20-03-2018	Sales	1,000	800
31-03-2018	Sales	1,500	850
12-03-2018	Purchases	1,200	550
15-03-2018	Purchases	1,000	600
23-03-2018	Purchases	1,500	700

Opening stock on 1st March, 2018 was 800 units @ 500 per unit.

6. Answer the following :
- Explain Accounting Standards and state the advantages of Accounting Standards. (10)
  - Explain features of Hire Purchase Agreement. (10)

OR

6. Write Short notes on **any four** of the following : (20)
- Limitations and advantages of Weighted Average Method of Stock Valuation.
  - Revenue Expenditure.
  - Adjustment entries in Final Accounts.
  - Trading Account and Profit & Loss Account.
  - Main features of AS-9 Revenue Recognition.
  - Fundamental Accounting Assumptions as per AS-1

(मराठी रुपांतर)

(३ तास)

(एकूण गुण : १००)

कृपया आपणांस योग्य पेपर मिळाला आहे का ते तपासून पहा

- सूचना : १. कृपया गैरप्रकार टाळावेत.
२. उजवीकडील कंसातील आकडे गुण दर्शवितात.
३. उत्तरांबरोबर बनवलेल्या टिपा हे उत्तराचा भाग गृहीत धरले जाईल.
४. सर्व प्रश्न अनिवार्य असून प्रश्न क्र. २ ते ६ ला पर्यायी प्रश्न दिलेले आहेत.
५. साधे गणकयंत्र वापरू शकतात.

१. अ) खालील विधाने चूक कि बरोबर ते लिहा (कोणतेही १०) : (१०)

- १) लेखांकन मानक-१ प्रमाणे घसारा पध्दतीत केलेला बदल हा दाखवणे अनिवार्य आहे.
- २) मालसाठ्याचे मूल्यांकन हे मूळ किंमतीला केले जाते.
- ३) भाडेतत्वातील विक्रेता भाडेतत्वावरील वस्तू खरेदीवर व्याज आकारतो.
- ४) संगणकातील स्टोरेज वाढविण्यासाठी हार्ड डिस्क बदलण्याचा खर्च हा महसूली खर्च आहे.
- ५) व्यापारी खर्च हे नफा-तोटा पत्रकात नोंदवले जातात.
- ६) ताळेबंद पत्रक हे व्यवसायाचा नफा-तोटा दाखवते.
- ७) विभागीय लेखा पध्दत प्रत्येक विभागाचा नफा-तोटा दाखवते.
- ८) जेव्हा विभाग 'अ' हा विभाग 'ब' ला माल पाठवतो, तेव्हा विभाग 'अ' डेबीट केला जातो व विभाग 'ब' क्रेडिट केला जातो.
- ९) लाईटींग खर्च हा प्रत्येक विभागाच्या हॉर्सपावरप्रमाणे विभागून घेतला जातो.
- १०) भाडेतत्वावरील खरेदी घसारा हा भाडेतत्वावरील किंमतीवर आकारला जातो.
- ११) महत्वाची लेखांकन धोरणे प्रकटीकरण एएस-१ प्रमाणे हे अनिवार्य आहे.
- १२) शेअर्सवरील मिळालेला लाभांश भांडवली जमा आहे.

ब) योग्य जोड्या लावा (कोणतेही १०) : (१०)

'अ' गट		'ब' गट	
१	मालसाठा मूल्यांकनाची पध्दत	अे	विक्री किंमतीप्रमाणे वाटप
२	लेखांकन मानक - ९	बी	फिफो पध्दत
३	धंद्यातील उचल	सी	उत्पादन खात्याच्या खरेदीत जोडणे
४	भांडवली खर्च	डी	प्रत्येक विभागाचा परफॉर्मस दाखवते
५	मालसाठ्याची किंमत काढण्याचा प्राथमिक नियम	ई	लेखाशास्त्राची मुलभूत गृहीतके
६	वेटेड अॅवरेज पध्दत	एफ	स्थावर मालमतेची खरेदी
७	लेखांकन मानक - १	जी	आर्थिक जमा
८	मालाच्या खरेदीवरील आयातकर	एच	भाडेतत्व खरेदीवर सुरुवातीला अदा केलेली किंमत
९	विक्री खर्च	आय	मूळ किंमत वा निव्वळ बाजारमूल्य यापैकी जी कमी ती किंमत
१०	शुभारंभ प्रदान	जे	महसूल मान्यता
११	विभागीय खाते पध्दत	के	भांडवली खात्याच्या नावे बाजूला
१२	भांडवली जमा	एल	मालसाठ्याची एकूण किंमत / मालसाठ्याचे एकूण नग

२. श्रीयुत शीवप्रसाद यांच्या खालील तेरीजपत्रकावरून ३१ मार्च, २०१८ रोजीचे उत्पादन खाते, व्यापार खाते, नफा- (१५)
तोटा खाते व ताळेबंद बनवा :

श्रीयुत शीवप्रसाद यांचे ३१ मार्च, २०१८ रोजीचे तेरीजपत्रक

तपशील	नावे (₹)	जमा (₹)
विक्री		२५,००,०००
ऋणको	१,८६,०००	
आरंभीचा मालसाठा : कच्चा माल	५९,०००	
आरंभीचा मालसाठा : अर्ध तयार माल	७०,०००	
आरंभीचा मालसाठा : पक्का माल	१,००,०००	
कच्च्या मालाची खरेदी	१६,००,०००	
कच्च्या मालावरील मालभाडे	८९,०००	
थेट मजुरी	१,४८,०००	
भाडे (७५% कारखाना)	८०,०००	
उचल	१८,०००	
धनको		२,००,०००
बँकेतील शिल्लक	७५,०००	
वेतन	१,५८,०००	
सूट दिली	१७,०००	
भांडवल		११,००,०००
संयंत्र	१२,००,०००	
एकूण	३८,००,०००	३८,००,०००

खालील अधिक तपशील पहा व त्याप्रमाणे कृती का :

- ३१ मार्च, २०१८ रोजीचा मालसाठा :
कच्चा माल ₹६०,०००, अर्धतयार माल ₹७०,०००, पक्का माल ₹१,०५,०००.
- संयंत्रावर ५% प्रतिवर्षप्रमाणे घसारा आकार लावणे.
- यावर्षी ३०,००० मूळ किंमतीचे सॅपल म्हणून वाटलेल्या मालाची नोंद खातेवहीत केली गेली नव्हती.
- ३ सप्टेंबर, २०१७, रोजी श्रीयुक्त शीवप्रकाश यांच्या गोडाऊनमध्ये आग लागून ₹१०,००० किंमतीचा मालसाठा जळून खाक झाला. त्यातील ₹४,००० किंमतीचा कच्चा मालसाठा व ₹६,००० किंमतीचा पक्कामाल होता. विमा कंपनीने नुकसान भरपाईपोटी ₹८,००० दिले. याची खातेवहीत नोंद केली गेली नव्हती.
- ऋणकोवर ५% संशयित बुडित खाते तरतूद करा.

किंवा

२. श्रीयुत गिरीजा यांच्या खालील तेरीज पत्रकावरून ३१ मार्च, २०१८ रोजीचे उत्पादन खाते, व्यापार खाते व (१५) ताळेबंद खाते बनवा :

श्रीयुत गिरीजा यांचे ३१ मार्च, २०१८ रोजीचे तेरीज पत्रक

तपशील	नावे (₹)	जमा (₹)
गुडविल	४,४२,०००	
कच्च्या मालाची खरेदी	११,२४,०००	
भांडवल		१६,८०,०००
कच्च्या मालाचे मालभाडे	३१,०००	
हुंडी येणे / हुंडी देणे	१,००,०००	१,१०,०००
आरंभीचा मालसाठा : कच्चा माल	५०,०००	
आरंभीचा मालसाठा : अर्धतयार मालसाठा	५६,०००	
आरंभीचा मालसाठा : पक्का मालसाठा	१,१९,०००	
विक्री		१८,३२,०००
थेट मजूरी	३,४२,०००	
कारखाना पाँवर व इंधन	५३,०००	
संयंत्र	९,६०,०००	
कार्यालयीन मजूरी	९९,०००	
बँकेतील शिल्लक	१,६०,०००	
विक्री व वितरण खर्च	२९,०००	
धनको		८६,०००
भंगार विक्री		७,०००
ऋणको	१,५०,०००	
एकूण	३७,१५,०००	३७,१५,०००

खालील अधिक माहिती दिली आहे :

- ३१ मार्च, २०१८ रोजीचा अंतिम मालसाठा खालीलप्रमाणे :
कच्चा माल ₹८५,०००, अर्धतयार माल ₹५८,०००, पक्का माल ₹९०,०००.
- २८ मार्च, २०१८, रोजी ₹१०,००० मूळ किंमतीचा पक्का माल पसंतीनंतर विक्री तत्वावर विकला होता, ज्याची ३१ मार्च, २०१८ पर्यंत पसंती ग्राहकाने कळवली नाही. पसंती सांगण्याचा कालावधी अजून संपला नव्हता. सदर माल हा किंमतीवर २०% नफा ह्या तत्वावर पाठवला होता.
- संयंत्रावर ५% घसारा लावणे.
- ऋणकोमध्ये ₹१२,००० श्रीयुक्त हर्षद यांच्याकडून येणे आहे. ते आपले ₹१०,००० साठी धनकोही आहेत. दोन्ही खाती एकमेकांशी अॅडजस्ट करायची आहेत.

३. मे. स्पंदन ट्रान्सपोर्ट यांनी भाडे खरेदी तत्वावर दिनांक १ जानेवारी, २०१५ रोजी मेसर्स वोल्वो लिमिटेड कडून (१५) बस विकत घेतली. बसची रोख किंमत ₹३०,००,००० होती. खरेदीच्या दिवशी त्यांनी ₹१२,००,००० सुरवातीची रक्कम अदा केली. उरलेली रक्कम व्याज सोडून १०% प्रतिवर्षप्रमाणे खालीलप्रमाणे तीन वार्षिक हप्त्यात फेडली :

३१.१२.२०१५	₹६,५०,०००
३१.१२.२०१६	₹६,००,०००
३१.१२.२०१७	₹५,५०,०००

मेसर्स स्पंदन ट्रान्सपोर्ट यांनी १५% प्रतिवर्षप्रमाणे रिटर्न डाऊन वॅल्यु पध्दतीने बसवर घसारा लावला. वरीलप्रमाणे मेसर्स स्पंदन ट्रान्सपोर्ट यांच्या खातेवहीत ३१.१२.२०१५, ३१.१२.२०१६ व ३१.१२.२०१७ रोजीची खालील तीन वर्षांची खाती बनवा : १) बस खाते, २) मे. वोल्वो लिमिटेड खाते.

किंवा

३. खालील माहितीवरून गणेश सुपर मार्केटचे दि. ३१ मार्च, २०१८ रोजी संपणाऱ्या वर्षाचे विभागीय व्यापारी व (१५) नफा-तोटा खाते बनवा :

तपशील	विभाग 'अ' (₹)	विभाग 'ब' (₹)	विभाग 'क' (₹)
आरंभीचा मालसाठा	२,५०,०००	४,००,०००	६,५०,०००
खरेदी	१०,००,०००	८,००,०००	१८,००,०००
विक्री	२२,५०,०००	१५,००,०००	३७,५०,०००
कामगारांचा पगार	१,५०,०००	१,००,०००	२,५०,०००
कार्यालयीन पगार			१२,००,०००
दिलेली सुट			२,२०,०००
मिळालेली सुट			७२,०००
भाडे दिले			१६,०००

अधिक माहिती :

- १) ३१ मार्च, २०१८ रोजीचा मालसाठा :
विभाग 'अ' - ₹८,५०,०००, विभाग 'ब' - ₹७,००,०००
- २) विभाग 'अ' मध्ये १० माणसे व विभाग 'ब' मध्ये ५ माणसे कामाला आहेत.
- ३) विभाग 'अ' ने १००० चौ.फुट. व विभाग 'ब' ने ६०० चौ.फुट. जागा व्यापलेली आहे.
- ४) फर्निचर वरील घसारा ₹१३,००० दोन्ही विभागांमध्ये समप्रमाणात विभागण्यात यावा.
- ५) विभाग 'अ' कडून विभाग 'ब' ला ₹४,००,००० किंमतीचा माल हस्तांतरित केला.

४. खालील माहिती ही जय एंटरप्राइजेस यांच्या माहे मार्च, २०१८ मध्ये केलेल्या खरेदी विक्रीची आहे. दिलेल्या (१५)
माहितीवरून खालील गोष्टी शोधून काढा :
- १) वेटेड अॅव्हरेज प्राईज पध्दतीचा वापर करून ३१ मार्च, २०१८ रोजीचा अखेर शिल्लक साठ्याचे मुल्य.
  - २) मार्च, २०१८ चा कॉस्ट ऑफ गुडस् सोल्ड.
  - ३) मार्च, २०१८ ची विक्री आणि ढोबळ नफा.

दिनांक	तपशील	नफा	दर
०३-०३-२०१८	विक्री	१,५००	६००
०६-०३-२०१८	खरेदी	३,५००	५००
१३-०३-२०१८	विक्री	४,०००	७००
१८-०३-२०१८	खरेदी परतावा ६ मार्चच्या खरेदीतील	५००	
२०-०३-२०१८	खरेदी	५,०००	४७०
२२-०३-२०१८	विक्री परतावा ३ मार्चच्या विक्रीमधील	१,५००	
२५-०३-२०१८	विक्री	६,०००	७५०
२७-०३-२०१८	खरेदी	५,०००	५३०
३०-०३-२०१८	विक्री	४,०००	७००
३१-०३-२०१८	खरेदी	३,०००	५५०

१ मार्च, २०१८ रोजीचा साठा ३,००० नग ₹४०० प्रति नगप्रमाणे होता.

किंवा

४. खालील माहितीवरून चैतन्य गारमेंट्स त्यांचे ३१ मार्च, २०१८ रोजी संपणाऱ्या वर्षासाठीचे व्यापारी खाते व (१५)
नफा-तोटा पत्रक तयार करा :

तपशील	गारमेंट विभाग (₹)	कॉसमेटिक विभाग (₹)	एकूण (₹)
आरंभीचा मालसाठा	६५,०००	५०,०००	१,१५,०००
खरेदी	२,४०,०००	१,६०,०००	४,००,०००
विक्री	३,२०,०००	२,८०,०००	६,००,०००
पगार	१२,०००	१०,०००	२२,०००
किरकोळ खर्च			१५,०००
भाडे व कर			३०,०००
माल खरेदी वाहतूक खर्च			६,०००
माल विक्री वाहतूक खर्च			१२,०००
दिलेली सुट			९,०००
मिळालेली सुट			४,५००
प्रवास खर्च			१५,०००
विमा खर्च			५,०००

अधिक माहिती :

१. किरकोळ खर्च व विमा खर्च समप्रमाणात विभागण्यात यावा.
२. गारमेंटस् व कॉसमेटिकस् विभागांनी व्यापलेल्या जागेचे प्रमाण ४:१ आहे.
३. अखेरचा मालसाठा गारमेंटस् विभाग ₹१,२०,००० व कॉसमेटिकस् विभाग ₹६०,०००.
४. इतर खर्च व उत्पन्न हे दोन्ही विभागात योग्य पध्दतीने विभागावेत.

५. खालील जमा आणि खर्चाचे भांडवली व महसूली मध्ये कारणासहित वर्गीकरण करा : (१५)
१. नवीन यंत्रसामग्री आणण्यासाठीचा खर्च ₹ २५,००० दिला.
  २. व्यवसायामधील जुनी मोटार ₹ २,५०,००० ला विकली.
  ३. संयंत्राच्या विम्या पोटी विमा हप्त्या ₹ २५,००० जनरल इन्सुरन्स कंपनीला दिला.
  ४. स्टेट बँक ऑफ इंडिया कडून घेतलेले कर्ज ₹ १,२५,००० परत फेडले.
  ५. दिनांक ३१ मार्च, २०१८ रोजी संपणाऱ्या वर्षाअखेरसाठी सि. ए. देशपांडे यांना ₹ ४०,००० कर सल्लामसलत शुल्क दिले.
  ६. चित्रपट गृहाची बैठक व्यवस्था सुधारण्यासाठी ₹ ७,००,००० खर्च केला.
  ७. एका उत्पादकाने कच्चा माल ₹ १,५०,००० चा खरेदी करून त्यातून ₹ ३,००,००० चा उपभोग्य योग्य मालाची निर्मिती केली, त्यापैकी ५०% माल मेसर्स राज ट्रेडर्सना ₹ २,००,००० ला विकला.

किंवा

५. खालील माहितीच्या आधारे मेसर्स मॅक्स लि. यांचा अखेर शिल्लक साठ्याचे मुल्य शोधून काढा : (१५)

दिनांक	तपशील	नग	प्रति ₹
०८-०३-२०१८	विक्री	५००	७५०
२०-०३-२०१८	विक्री	१,०००	८००
३१-०३-२०१८	विक्री	१,५००	८५०
१२-०३-२०१८	खरेदी	१,२००	५५०
१५-०३-२०१८	खरेदी	१,०००	६००
२३-०३-२०१८	खरेदी	१,५००	७००

१ मार्च, २०१८ रोजीचा आरंभीचा शिल्लक मालसाठा ८०० टन ₹ ५०० प्रतिनग प्रमाणे होता.

६. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा :
- अ) लेखांक मानक म्हणजे काय? लेखांक मानकाचे तोटे नमुद करा. (१०)
  - ब) भाडे खरेदी करारांचे वैशिष्ट्ये सांगा. (१०)

किंवा

६. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर टिपा लिहा : (२०)
- अ) वेटेड अॅव्हरेज पध्दतीने मालाच्या मुल्यांकनाचे फायदे.
  - ब) महसूली खर्च.
  - क) फायनल अकॉउंट्स मधील तडजोडीच्या (अॅडजस्टिंग) नोंदी.
  - ड) व्यापारी खाते व नफा-तोटा पत्रक खाते.
  - इ) लेखांक मानांकन-१ प्रमाणे महसूली ओळखीची वैशिष्ट्ये सांगा.
  - फ) लेखांक मानांकन-१ नुसार मुलभूत लेखांकन गृहीतके.

Time : Three Hours

Marks : 100

Please check whether you have got the right question paper

N. B. All questions are compulsory

Q. 1 A. Explain the following terms in 2-3 sentences (any five) 10

1. Proxemics
2. Decoding
3. E-mail
4. Consensus
5. Moodle
6. Business Etiquette
7. Twitter
8. Language barrier

B. Match the following: 05

1. Personal integrity	a. Trading
2. Silence	b. Technical Language
3. E-Commerce	c. WhatsApp
4. Jargon	d. Non-verbal Communication
5. Smart Phone	e. Ethics

C. Fill in the blanks choosing the best alternative from the ones given below. 05

- a.** Signs and _____ were mainly used when language did not exist.
i. Telegrams	ii. letters	iii. symbols	iv. cell phones
- b.** Visual communication happens through _____.
i. Sound	ii. Pictures	iii. Language	iv. Music
- c.** Noise and distance are considered to be _____ barriers.
i. Cultural	ii. Physical	iii. Mechanical	iv. Semantic

- d. _____ gives legal validity to a letter.
- i. Subject line   ii. Signature   iii. Enclosures   iv. Date
- e. _____ scans incoming mails
- i. Virus protection software   ii. CD   iii. Filter   iv. Censor

Q. 2 Write short notes on (Any Four)

20

- a. Horizontal Communication
- b. Grapevine
- c. Body language
- d. Social Media
- e. Advantages of written communication
- f. Feedback

Q. 3 Answer any two of the following

20

- a. Explain the term psychological barriers. Discuss in detail any three psychological barriers to communication
- b. Define listening. Discuss obstacles to listening and measures to overcome them.
- c. Explain Business Ethics. Discuss the role and importance of Business Ethics in the world today.

Q. 4 Draft a reply in response to the following advertisement

10

“A reputed publishing house requires Junior Accountants. Interested commerce graduates familiar with Tally and the use of computers, may send their **application with resume** within ten days to: PO Box 1720, The Times Of India, Mumbai – 400001”

Q. 5 Draft the following letters (Any Four)

20

- a. Behroz Azmi wishes to pursue a Post Graduate degree in Global Markets and Equities from Perth University. Draft an SOP on behalf of Ms. Behroz
- b. Draft a recommendation letter for Ms. Shalini Monteiro of the HR department of your organization who wishes to apply for the post of an Asst. Manager (HR) with RBN Ltd.

- c. You have received a job offer for Accounts Officer from Nexus Pvt Ltd. Draft your letter of acceptance of the job offer.
- d. Mr. Rajeev Sinha of Tarang Ltd., Mumbai working as an Accounts Manager wishes to resign from his post. Draft a letter of resignation on his behalf.
- e. Mr Roshan Sen, a new intern with Athithi International has displayed exemplary presence of mind and decision making skills during a life threatening crisis that a guest at the hotel faced. Draft a letter of appreciation to him.

Q. 6 A. Write a paragraph in about 150 words on **any one** of the following **05**

- a. The Challenges of the 21st century
- b. The India of my dreams

B. Read the following situation carefully and answer the question below **05**

Mr. Rajat Gaur, the newly appointed Branch Manager at Reliable Banks believed that matters concerning the working of the bank must be routed through the various channels of hierarchy. He did not encourage staff to meet him. As a result a lot of time was spent in matters being dealt with at various levels of the hierarchy before finally reaching Mr Rajat. This created dissatisfaction among staff, also delayed decision making affected the bank's working.

Q.1 Identify and explain the problem in the channel of communication that Mr Gaur practices **03**

Q.2 How can the problems that the staff face be overcome, according to you? **02**

*****

वेळ: ३ तास

गुण: १००

- सूचना : १. सर्व प्रश्न अनिवार्य
२. मूळ इंग्रजी प्रश्न प्रमाण मानावेत

प्र. १ अ खालील संज्ञा दोन ते तीन वाक्यांमध्ये स्पष्ट करा (कोणत्याही पाच)

(१०)

१. प्रॉवझेमिक्स
२. डीकोडिंग
३. ई-मेल
४. एकमत (Consensus)
५. मूडल
६. व्यवसाय शिष्टाचार
७. ट्वीटर
८. भाषिक अडथळा

ब. जोड्या लावा

(०५)

१. व्यक्तिगत निष्ठा	अ) व्यापार
२. शांतता	ब) तांत्रिक भाषा
३. ई कॉमर्स	क) व्हाट्सअप
४. जार्गन	ड) अभाषिक संज्ञापन
५. स्मार्ट फोन	इ) नैतिकता

क. योग्य पर्याय निवडून रिक्त जागा भरा

(०५)

अ. भाषा अस्तित्वात नसताना प्रामुख्याने चिन्हे आणि ..... वापरली गेली.

१) तार	२) पत्रे	३) प्रतीके	४) भ्रमणध्वनी
ब. दृश्य संज्ञापन..... द्वारे होते.			
१) आवाज	२) चित्र	३) भाषा	४) संगीत

क. गोंगाट आणि अंतर ..... अडथळे मानले जातात.

१) सांस्कृतिक   २) भौतिक   ३) यांत्रिक   ४) भाषा

ड. .... पत्राला कायदेशीर वैधता देते.

१) विषय   २) स्वाक्षरी   ३) सोबतची कागदपत्रे   ४) तारीख

इ. .... इन कमिंग मेल स्कॅन करते.

१) व्हायरस सुरक्षा   २) सी. डी.   ३) फिल्टर   ४) सेन्सर
सॉफ्टवेअर

प्र. २ टिपा लिहा (कोणत्याही चारवर)

(२०)

- १) क्षितिजसमांतर संज्ञापन
- २) ग्रेपव्हाईन संज्ञापन
- ३) देहबोली
- ४) समाजमाध्यम
- ५) लेखी संज्ञापनाचे फायदे
- ६) प्रतिक्रिया

प्र. ३ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

(२०)

- १) मानसिक अडथळे ही संज्ञा स्पष्ट करून सांगा. संज्ञापनाच्या कोणत्याही तीन मानसिक अडथळ्यांविषयी तपशीलवार चर्चा करा.
- २) श्रवण करणे परिभाषित करा. तसेच ऐकण्यातील अडथळे सांगून त्यावर मात करण्याचे उपाय सांगा.
- ३) व्यवसाय नैतिकता स्पष्ट करून सांगा. व्यवसाय नैतिकतेची आजच्या जगातील भूमिका आणि त्याचे महत्त्व यावर चर्चा करा.

प्र. ४ खालील जाहिरातीस अनुकूल प्रतिसाद लिहा.

(१०)

"एका प्रतिष्ठित प्रकाशनगृहाला कनिष्ठ लेखापाल हवा आहे. इच्छुक वाणिज्य पदवीधरांनी ज्यांना टॅली व संगणक येत असेल, अशांनी दहा दिवसांच्या आत त्यांचा वैयक्तिक माहितीसह अर्ज पत्रपेटी क्रमांक १७२० टाइम्स ऑफ इंडिया, मुंबई - ४००००१ वर पाठवून द्यावेत. "

प्र. ५ खालीलपैकी कोणत्याही चार वर पत्रलेखन करा.

(२०)

अ) बेहरोझ आझमी पर्थ युनिव्हर्सिटी ग्लोबल मार्केट्स व इक्विटीझ मधील पोस्ट ग्रॅज्युएट पदवी घेऊ इच्छितात. बेहरोझच्या वतीने पाठवायचे उद्देश पत्र तयार करा.

ब) तुमच्या संस्थेच्या एच आर विभागातील शालिनी मॉन्टेरो यांनी आर बी एन लि मध्ये सहव्यवस्थापक (एच आर) पदासाठी अर्ज करू इच्छिते. शालिनी मॉन्टेरो साठी पाठवायचे शिफारस पत्र तयार करा.

क) नेक्सस प्रा. लि. कडून तुम्हाला लेखा अधिकारी पदावर नियुक्ती देवू केली आहे. याबाबत नोकरी स्वीकारत असल्याचे पत्र तयार करा.

ड) श्री राजीव सिन्हा तरंग लि. मध्ये अकाऊन्ट्स व्यवस्थापक पदावर कार्यरत आहेत. ते आता राजीनामा देवू इच्छितात. त्यांच्या वतीने पाठवायचे राजीनामा पत्र तयार करा.

इ) श्री. रोशन सेन जे अतिथी इंटरनॅशनल चे नवे प्रशिक्षणार्थी आहेत, त्यांनी हॉटेल मधील एका पाहुण्यांचे आयुष्य धोक्यात घालणाऱ्या संकटातून बाहेर काढण्यासाठी आपल्या योग्य निर्णय क्षमता या कौशल्याचा वापर केला आहे. त्यांचे कौतुक करणारे पत्र लिहा.

प्र. ६ अ आणि ब इंग्रजी भाषेतून सोडवायचा आहे.

Q. 6 A. Write a paragraph in about 150 words on **any one** of the following

05

- The Challenges of the 21st century
- The India of my dreams

B. Read the following situation carefully and answer the question below

05

Mr. Rajat Gaur, the newly appointed Branch Manager at Reliable Banks believed that matters concerning the working of the bank must be routed through the various channels of hierarchy. He did not encourage staff to meet him. As a result a lot of time was spent in matters being dealt with at various levels of the hierarchy before finally reaching Mr Rajat. This created dissatisfaction among staff, also delayed decision making affected the bank's working.

Q.1 Identify and explain the problem in the channel of communication that Mr Gaur practices

03

Q.2 How can the problems that the staff face be overcome, according to you?

02

*****

[Time: 3 Hours]

[Marks: 100]

- N.B:** 1. All questions are **compulsory**.
2. **Figures** to the **right** indicate full **marks**.

1. (a) Fill in the blanks with suitable options given below: **(any 10)** **10**
- (1) Mining and Oil exploration are the examples of _____ industries.
(primary , construction , extractive)
  - (2) _____ concept of business is concerned with customer satisfaction.
(Modern , Traditional , Profit making)
  - (3) Survival and growth are the _____ objective of business.
(social , organic , economic)
  - (4) Suppliers form a part of _____ environment.
(internal , micro , macro)
  - (5) Business and its environment are _____ .
(separable , unrelated , inseparable)
  - (6) _____ is a trading bloc consisting of European countries.
(EU, ED, EC)
  - (7) Feasibility report is prepared _____ feasibility studies.
(alongwith , after, before)
  - (8) _____ act as a reference guide during the execution of the project.
(legal report , feasibility report , project report)
  - (9) Proximity to market of a plant is required in case of _____ products.
(perishable , durable, luxury)
  - (10) _____ is an entrepreneur within an existing organisation.
(manager , intrapreneur , leader)
  - (11) Entrepreneurs need to take _____ decisions.
(proactive , reactive, hasty)
  - (12) _____ is one of the qualities of entrepreneurs.
(laziness , creativity , impatience)

[TURN OVER

1. (b) State whether following statements are True or False : **(any 10)** **10**
- (1) Industry is an integral part of business.
  - (2) Business firms have social responsibility only towards employees.
  - (3) India's exports reduced due to globalisation.
  - (4) Business environment is dynamic in nature.
  - (5) Business organisation can control its external environment.
  - (6) GATS is an agreement of WTO.
  - (7) Project Planning provides guidelines for completion of a project within a certain time frame.
  - (8) Government does not provide any financial incentives and assistance to entrepreneurs.
  - (9) A business unit has to follow legal provisions before starting the operations.
  - (10) Only economic factors contribute to the growth of entrepreneurs .
  - (11) The primary motive of a manager is innovation.
  - (12) Social entrepreneurs are profit oriented.

2. Answer the following **(any two)** **15**
- (1) Define business and explain its main functions.
  - (2) Explain briefly the human and national objectives of business.
  - (3) What is turnaround strategy? Explain the steps in turnaround strategy.

3. Answer the following **(any two)** **15**
- (1) What is business environment ? Explain its importance.
  - (2) Explain the components of internal business environment.
  - (3) Explain the impact of trading blocs on Indian business.

4. Answer the following **(any two)** **15**
- (1) Distinguish between project report and feasibility report.
  - (2) State the factors determining location of a business unit.
  - (3) Discuss the filing of returns and other documents of a business unit.

5. Answer the following (any two)

15

- (1) Define entrepreneur. Describe the main features of entrepreneurship.
- (2) State the competencies (qualities) necessary for successful entrepreneurship.
- (3) What are the problems faced by Indian women entrepreneurs?

6. Write short note on: (any four)

20

- (1) Globalisation
- (2) Merger strategy
- (3) Educational environment
- (4) WTO
- (5) Role of government in promotion of business unit
- (6) Intrapreneur

(मराठी रुपांतर)
(3 तास)

एकूण गुण : १००

- सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे गुण दर्शवितात.
३) इंग्रजी प्रश्नपत्रिका मूळ मानावी.

१०

१. (अ) कंसामधील योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. (कोणत्याही दहा)

- (१) खाणकाम व तेल शोधन ही ----- उद्योगाची उदाहरणे आहेत.
(प्राथमिक , बांधकाम, उत्खनन)
- (२) व्यवसायाची ----- संकल्पना, ग्राहक समाधानाशी निगडित आहे.
(आधुनिक, पारंपारिक , नफा प्राप्ती)
- (३) टिकून राहणे आणि वाढ ही व्यवसायाची ----- उद्दिष्ट्ये आहेत.
(सामाजिक , मूलभूत , आर्थिक)
- (४) पुरवठादार हे ----- पर्यावरणाचा भाग आहेत.
(अंतर्गत , सूक्ष्म, स्थूल)

[TURN OVER

- (५) व्यवसाय व त्याचे पर्यावरण ----- आहेत.
(वेगळे करण्याजोगे , असंबंधित, वेगळे न करण्याजोगे)
- (६) ----- हा व्यापारी गट , युरोपीय देशांचा बनलेला आहे.
(EU, ED, EC)
- (७) व्यवहार्यता अहवाल हा व्यवहार्यता अभ्यासाच्या ----- तयार केला जातो.
(बरोबरीने , नंतर, आधी)
- (८) प्रकल्प अंमलात आणताना ----- मार्गदर्शक म्हणून काम करतो.
(कायदेशीर अहवाल, व्यवहार्यता अहवाल, प्रकल्प अहवाल)
- (९) ----- वस्तूंमध्ये कारखान्याची बाजारपेठेशी जवळीकता आवश्यक असते.
(नाशवंत, टिकाऊ, चैनी)
- (१०) अस्तित्वात असणाऱ्या संस्थेमध्ये ----- हा उद्योजक असतो.
(व्यवस्थापक, अंतर्गत उद्योजक, नेता)
- (११) उद्योजकांना ----- निर्णय घेणे गरजेचे असते.
(स्वयंप्रेरित , प्रतिक्रियाशील, घाईघाईने)
- (१२) ----- हा उद्योजकाचा एक गुण आहे.
(आळशीपणा, कल्पकता, उतावीळपणा)
१. (ब) खालील विधाने चूक की बरोबर ते सांगा. (कोणतेही दहा)
- (१) उद्योग हा व्यवसायाचा अविभाज्य भाग आहे.
- (२) व्यवसाय संस्थांना फक्त कर्मचाऱ्यांविषयीच सामाजिक जबाबदारी असते.
- (३) जागतिकीकरणामुळे , भारताची निर्यात कमी झाली.
- (४) व्यावसायिक पर्यावरण हे गतिमान स्वरूपाचे असते.
- (५) व्यावसायिक संघटना, बाह्य पर्यावरण नियंत्रित करू शकते.
- (६) GATS हा चा WTO करार आहे.
- (७) प्रकल्प नियोजन, ठराविक वेळेमध्ये प्रकल्प पूर्ण करण्यासाठी मार्गदर्शन करते.
- (८) सरकार , उद्योजकांना कोणतेही आर्थिक प्रोत्साहन व मदत पुरवत नाही.
- (९) कामकाज सुरू करण्यापूर्वी, व्यवसायास कायदेशीर तरतुदींचे पालन करावे लागते.

- (१०) उद्योजकाच्या वाढीस फक्त आर्थिक घटकांचे योगदान असते.
 (११) व्यवस्थापकाचा प्राथमिक उद्देश हा नाविन्यता असतो.
 (१२) सामाजिक उद्योजक हे नफाभिमुख असतात.

२. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा .

- (अ) व्यवसायाची व्याख्या द्या आणि त्याची मुख्य कार्ये स्पष्ट करा.
 (ब) व्यवसायाची मानवी आणि राष्ट्रीय उद्दिष्टे थोडक्यात स्पष्ट करा.
 (क) पुर्ननफा स्थिती म्हणजे काय ? पुर्ननफा डावपेचातील पायऱ्या स्पष्ट करा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा .

- (अ) व्यावसायिक पर्यावरण म्हणजे काय ? त्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
 (ब) अंतर्गत व्यावसायिक पर्यावरणाचे घटक स्पष्ट करा.
 (क) भारतीय व्यवसायावर होणारा व्यापारी गटांचा परिणाम स्पष्ट करा.

४. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा .

- (अ) प्रकल्प अहवाल आणि व्यवहार्यता अहवाल यातील फरक लिहा.
 (ब) व्यवसायाच्या स्थाननिश्चितीवर परिणाम करणारे घटक सांगा.
 (क) व्यवसायाचे विवरणपत्र भरणे व इतर दस्तऐवजांवर चर्चा करा.

५. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा .

- (अ) उद्योजकाची व्याख्या द्या. उद्योजकतेची मुख्य उद्दिष्टे वर्णन करून सांगा.
 (ब) यशस्वी उद्योजकतेसाठी आवश्यक असणारे गुण सांगा.
 (क) भारतीय महिला उद्योजकांना सामोरे जाव्या लागणाऱ्या अडचणी कोणत्या आहेत ?

६. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही चार)

- (१) जागतिकीकरण (२) विलिनीकरण डावपेच
 (३) शैक्षणिक पर्यावरण (४) WTO
 (५) व्यवसायाच्या वृद्धीमधील सरकारची भूमिका (६) अंतर्गत उद्योजक

Duration 3 Hours

Marks :- 100

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B.:**
1. All Questions are compulsory
  2. All questions have internal choices
  3. Use of simple calculator is permitted
  4. Figures to the right indicate full marks
  5. Draw neat diagrams wherever necessary

1. (A) Select the best answer from the given options and rewrite the statement (Any Ten) 10

- i) Incremental principle states that an investment decision is profitable if _____
  - a) revenue increases more than cost
  - b) cost reduces more than revenue
  - c) both a) and b)
  - d) None of the above

- ii) The market supply schedule shows _____ relationship between price and quantity supplied.
  - a) inverse
  - b) direct
  - c) no
  - d) None of these

- iii) In case of normal goods, demand curve is _____
  - a) upward sloping
  - b) downward sloping
  - c) vertical straight line
  - d) horizontal straight line

- iv) Kinked demand curve is observed in _____ market
  - a) Perfect competition
  - b) Monopoly
  - c) Monopolistic Competition
  - d) Oligopoly

- v) If demand is price elastic, then _____
  - a) a rise in price will raise total revenue.
  - b) a fall in price will raise total revenue.
  - c) a fall in price will increase the quantity demanded.
  - d) a rise in price won't have any effect on total revenues.

- vi) Which of the following is a limitation of consumer clinic method of demand forecasting?
- a) Abnonnal consumer behavior
  - b) Expensive
  - c) Neither a nor b
  - d) Both a and b
- vii) Short run production function includes _____
- a) only Fixed factors
  - b) only Variable factors
  - c) both fixed and variable factors
  - d) None of the above
- viii) The narrowing distance between successive isoquants denotes _____
- a) Increasing returns to scale
  - b) Decreasing returns to scale
  - c) Constant returns to scale
  - d) None of the above
- ix) Which of the following is an example of Internal Economies of Scale?
- a) Labour Economies
  - b) Technical Economies
  - c) Managerial Economies
  - d) All of the above
- x) In the short run, the slope of TC curve is the same as slope of _____
- a) AVC curve
  - b) TFC curve
  - c) TVC curve
  - d) AFC curve
- xi) The difference between private and social cost is due to _____
- a) opportunity cost
  - b) diminishing marginal utility
  - c) externalities
  - d) accounting errors
- xii) _____ refers to an unavoidable cost which cannot be recovered.
- a) Opportunity cost
  - b) Sunk cost
  - c) Real cost
  - d) Implicit cost

1. B) Write whether the following statements are true or false (Any Ten) **10**
- Demand is desire backed by willingness and ability to pay.
  - Opportunity costs can always be measured in terms of money.
  - Under monopoly market, when TR is increasing MR is negative.
  - When the demand is perfectly elastic, the demand curve will be a vertical straight line.
  - Demand curve under monopoly is perfectly inelastic.
  - Long term forecasts are required for capital investments.
  - Technology is variable in long run production function.
  - MRTS is measured as $\Delta K / \Delta L$
  - A firm experiences increasing returns of scale due to technological advancements.
  - Implicit costs are measured as opportunity cost.
  - Learning curve expresses the decline in average cost due to better experience.
  - $MC=AC$ when AC is minimum.

2. Attempt A and B OR C and D

- A) Discuss the scope of study of Business Economics. **07**
- B) Given the following data calculate TR, AR, and MR. Also identify the market structure **08** and state the relationship between TR, AR and MR.

Output (Unit)	1	2	3	4	5	6	7
Price (Rs.)	10	10	10	10	10	10	10

OR

- C) Write an explanatory note on the use of marginal analysis in decision making in business. **07**
- D) The demand function for a commodity is given as $Q_d = 40 - 0.1P$ and its supply function is given as $Q_s = 20 + 0.2P$. Make a schedule of demand and supply at prices Rs.100/-, Rs.200/, Rs. 300/- and Rs.400/-. Find the equilibrium price and quantity. **08**

3. Attempt A and B OR C and D

- A) State and explain the law of demand. Write the assumptions and exceptions to the law of demand. **07**
- B) Describe the nature of demand curve under perfect competition and monopolistic competition. **08**

OR

- C) What is demand forecasting? What is the significance of demand forecasting? **07**
- D) A movie theatre charged Rs.100/- per ticket and sold 500 tickets per show. When the price of tickets was raised to Rs. 125/- the theatre was able to sell only 450 tickets. Estimate price elasticity of demand for movie tickets. Is it beneficial for the theatre to raise the price? Justify your answer. **08**

4. Attempt A and B OR C and D

- A) Define isoquants. What are the properties of isoquants? **07**
- B) What is meant by diseconomies of scale? Discuss the various internal and external diseconomies of scale. **08**

OR

- C) What is meant by Economies of Scope? How is it different from Economies of Scale? **07**
 D) The following table shows total product of a firm due to increase in labour input used in **08** combination with a fixed input of capital:

Labour input (Units)	0	1	2	3	4	5	6	7	8
Total Product (Units)	0	50	110	180	240	270	282	282	240

- i) Calculate average product and marginal product.
 ii) Name and mark the three stages of law of variable proportions in the table.
 iii) In which stage will a rational producer operate? Justify your answer.

5. Attempt A and B OR C and D

- A) Explain the nature and relationship between AFC, AVC, ATC and MC curves of a firm. **07**
 B) Given TFC = Rs.55/-, calculate TC, AFC, AVC and MC **08**

Output (Units)	0	1	2	3	4	5	6
TVC (Rs)	0	30	55	75	105	155	225

OR

- C) What is meant by break -even point? How is break-even point determined? **07**
 D) For a hypothetical firm, if price of product is Rs.80/-, TFC is Rs.5000/ and AVC is **08** Rs.30/-, then
 i) Calculate breakeven output for this firm
 ii) At the original TFC and AVC, how does breakeven quantity change if price rises to Rs. 130/-?
 iii) At the original price and TFC, what will be the breakeven quantity if AVC rises to Rs. 60/-?
 iv) At the original price and AVC, what will be the break even quantity if TFC rises to Rs. 6000/-?

6. Attempt A and B OR Write Short Notes on any four:

- A) Define income elasticity of demand. Explain the degrees of income elasticity of demand **10** using examples.
 B) Derive the long run average cost curve and write its features. **10**

OR

Write Short Notes on any four **20**

- i. Functions and equations
- ii. Promotional elasticity of demand
- iii. Types of isoquants
- iv. Expansion path
- v. Accounting and economic cost
- vi. Applications of break-even analysis

*****

वेळ : ३ तास

एकूण गुण :- १००

Please check whether you have got the right question paper.

- सूचना: १. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 २. सर्व प्रश्नांमध्ये अंतर्गत पर्याय आहेत.
 ३. फक्त साधे गणकयंत्र वापरण्यास परवानगी आहे.
 ४. उजवीकडील अंक हे गुण दर्शवितात.
 ५. आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्र.१ अ. खालीपैकी योग्य पर्याय निवडून विधाने पुन्हा लिहा. (कोणतेही दहा) १०

१. वाढीव तत्वानुसार (incrementalism) गुंतवणूक हि फायदेशीर असेल जेव्हा _____
 अ) प्राप्ती हि खर्चापेक्षा जास्त वाढते.
 ब) खर्च हे प्राप्तीपेक्षा कमी होतात.
 क) दोन्हीही
 ड) कोणतेही नाही
२. बाजाराचे पुरवठा पत्रक हे किंमत आणि पुरवठ्यातील _____ संबंध दर्शविते.
 अ) व्यस्त
 ब) प्रत्यक्ष
 क) नाही
 ड) कोणतेही नाही
३. दैनंदिन उपयोगाच्या वस्तूंच्या बाबतीत मागणी वक्र _____ स्वरूपाचा असतो.
 अ) वर जाणारा
 ब) खाली उतरणारा
 क) उभी सरळ रेषा
 ड) आडवी सरळ रेषा
४. बाकदार मागणी वक्र हा _____ बाजारामध्ये आढळतो.
 अ) पूर्ण स्पर्धा
 ब) एकाधिकार
 क) मत्केदारीयुक्त स्पर्धा
 ड) अल्पजनाधीकार

५. जर मागणी ही किंमत लवचीक असेल तेव्हा _____

- अ) किंमतीमध्ये वाढ ही एकूण प्राप्तीमध्ये वाढ करते.
- ब) किंमतीतील घट ही एकूण प्राप्तीमध्ये वाढ करते.
- क) किंमतीतील घट ही मागणीमध्ये वाढ करते.
- ड) किंमतीतील वाढ ही एकूण उत्पन्नवाढीवर काहीही परिणाम करत नाही.

६. पुढीलपैकी _____ ही मागणी अनुमानाच्या उपभोक्ता चिकित्सा पद्धतीची उणीव आहे.

- अ) उपभोक्त्याचे असामान्य वर्तणूक
- ब) खर्चिक
- क) कोणतेही नाही
- ड) दोन्हीही

७. अल्पकालीन उत्पादन फलनामध्ये _____ असतात.

- अ) फक्त स्थिर खर्च
- ब) फक्त बदलते खर्च
- क) दोन्हीही
- ड) कोणतेही नाही

८. समउत्पादन वक्रामधील कमी होत जाणारे अंतर _____ दर्शविते.

- अ) वाढते प्रमाणफल
- ब) घटते प्रमाणफल
- क) स्थिर प्रमाणफल
- ड) कोणतेही नाही

९. खालीलपैकी _____ हे अंतर्गत बचतीचे उदाहरण आहे.

- अ) श्रमिक बचती
- ब) तांत्रिक बचती
- क) व्यवस्थापकीय बचती
- ड) वरीलपैकी सर्व

१०. अल्पकाळामध्ये एकूण खर्च वक्राचा आकार व _____ चा आकार सारखा असतो.
- सरासरी बदलता खर्च
  - एकूण स्थिर खर्च
  - एकूण बदलता खर्च
  - सरासरी स्थिर खर्च

११. खाजगी खर्च व सामाजिक खर्च यांच्यात फरक _____ मुळे करता येतो.
- संधी खर्च
  - घटती सीमांत उपयोगिता
  - बाह्यता
  - मोजमापातील त्रुटी

१२. खालीलपैकी _____ हा टाळता न येणारा खर्च आहे जो पुन्हा वसूल करता येत नाही.
- संधी खर्च
  - बुडीत खर्च
  - वास्तव खर्च
  - अंतर्गत खर्च

प्र.१ ब. पुढील विधाने चूक की बरोबर ते लिहा. (कोणतेही दहा)

१०

- मागणी म्हणजे अशी इच्छा की ज्यास आर्थिक पाठबळ असते.
- संधी खर्च हा नेहमीच पैशामध्ये मोजला जाऊ शकतो.
- मत्केदारीमध्ये एकूण प्राप्ती जेव्हा वाढते सीमांत प्राप्ती ऋण असते.
- जेव्हा मागणी हि पूर्णतः लवचीक असते, तेव्हा मागणी वक्र उभी सरळ रेषा असते.
- मत्केदारीमध्ये मागणी वक्र हा पूर्णतः अलवचिक असतो.
- दीर्घकालीन मागणी अनुमान गुंतवणुकीसाठी आवश्यक आहे.
- दीर्घकालीन उत्पादन उफलामध्ये तंत्रज्ञान हा बदलणारा घटक आहे.
- MRTS हा $\Delta K / \Delta L$ या सुत्रा नुसार मोजला जातो.
- उद्योग संस्थेस वाढत्या प्रमाण फलाचा अनुभव तांत्रिक प्रगतीमुळे येतो.
- अंतर्गत खर्च हे संधी खर्चाच्या सहाय्याने मोजतात.
- अध्ययन वक्र (Learning curve) हा अनुभवामधून सरासरी खर्चात होणारी घट दर्शवितो.
- सि.ख.= स.ख. जेव्हा स.ख.किमान असतो.

प्र.२ 'अ' आणि 'ब' किंवा 'क' आणि 'ड' सोडवा.

अ. व्यावसायिक अर्थशास्त्राची व्याप्ती स्पष्ट करा. ०७

ब. खालील तक्त्याच्या आधारे TR, AR, आणि MR काढा. तसेच TR, AR, आणि MR च्या संबंधावरून बाजार प्रकार ओळखा. ०८

उत्पादन	१	२	३	४	५	६	७
किंमत	१०	१०	१०	१०	१०	१०	१०

किंवा

क. सिमांत विश्लेषणाचे व्यवसायातील निर्णय प्रक्रियेतील महत्त्व यावर सविस्तर लिहा. ०७

ड. मागणी फलन = $Q_d = 40 - 0.1P$ $Q_s = 20 + 0.2P$. किंमत Rs. १००/-, २००/-, ३००/- आणि ४००/- असताना मागणी व पुरवठा पत्रक बनवा. समतोल किंमत आणि उत्पादन शोधा. ०८

प्र.३ 'अ' आणि 'ब' किंवा 'क' आणि 'ड' सोडवा.

अ) मागणीचा नियम स्पष्ट करा. नियमाची गृहीतके व अपवाद स्पष्ट करा. ०७

ब) 'पूर्ण स्पर्धा आणि मत्केदारीयुक्त स्पर्धा यातील मागणी वक्राचे स्वरूप' यावर सविस्तर लिहा. ०८

किंवा

क) मागणी अनुमान म्हणजे काय? त्याचे महत्त्व स्पष्ट करा. ०७

ड) एक चित्रपटगृह १०० रु. प्रमाणे ५०० तिकीट विक्री करते. तिकीटाची किंमत १२५ इतकी वाढल्यावर फक्त ४५० तिकीटे विक्री झाली. यावरून तिकीटांच्या मागणीची किंमतलवचिकता काढा. किंमतवाढीचा चित्रपट गृहास फायदा होतो का? तुमचे मत सकारण लिहा. ०८

प्र.४ 'अ' आणि 'ब' किंवा 'क' आणि 'ड' सोडवा.

अ) समउत्पादन वक्र म्हणजे काय? त्याची वैशिष्ट्ये लिहा. ०७

ब) प्रमाणाच्या अबचती म्हणजे काय? प्रमाणाचा अंतर्गत व बाह्य अबचती स्पष्ट करा. ०८

किंवा

क) व्याप्तीतील बचती (Economies of scope) म्हणजे काय? प्रमाणाचा बचती पेक्षा ते कसे वेगळे आहे? ०७

ड) पुढील तक्त्यात एका उत्पादन संस्थेतील श्रमिक व इतर स्थिर घटकांच्या साह्याने झालेल्या विविध उत्पादन पातळ्या दिल्या आहेत. ०८

श्रमिक आदाने	०	१	२	३	४	५	६	७	८
एकूण उत्पादन	०	५०	११०	१८०	२४०	२७०	२८२	२८२	२४०

i. सरासरी उत्पादन आणि सीमांत उत्पादन काढा.

ii. बदलत्या प्रमाणाच्या नियमाच्या तीन विविध अवस्था दाखवा.

iii. कोणत्या अवस्थेमध्ये उत्पादक उत्पादन करेल? तुमच्या उत्तराचे समर्थन करा.

प्र.५ 'अ' आणि 'ब' किंवा 'क' आणि 'ड' सोडवा.

अ) AFC, AVC, ATC आणि MC वक्र यांचे स्वरूप व त्यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा. ०७

ब) $TFC = ₹.५५$, तर TC, AFC, AVC, आणि MC काढा. ०८

उत्पादन	०	१	२	३	४	५	६
ए. स्थि.ख.	०	३०	५५	७५	१०५	१५५	२२५

किंवा

क) संतुलन/समतोल बिंदू (break even point) म्हणजे काय? तो कसा निर्धारित होतो. ०७

ड) एका उद्योगसंस्थेत उत्पादनाची किंमत रु.८० आहे. ए.स्थि.ख. हा ५००० रु. आणि स.ब.ख. ३० रु. आहे. तर ०८

- या उद्योगसंस्थेचे समतोल उत्पादन काढा.
- मूळ ए.स्थि.खर्चाला व स. ब. खर्चाला संतुलित उत्पादनात काय बदल होईल जर किंमत १३० रु. वाढली.
- मूळ किंमत व ए. स्थि. खर्चाला संतुलित उत्पादन काय असेल जेव्हा ए.ब.ख. ६० रु. होईल.
- मूळ किंमत व स.ब. खर्चाला संतुलित उत्पादन काय असेल जेव्हा ए.स्थि.ख. ६००० असेल.

प्र.६ 'अ' आणि 'ब' किंवा 'क' आणि 'ड' सोडवा.

अ. मागणीची उत्पन्न लवचिकता म्हणजे काय ? मागणीच्या उत्पन्न लवाचीकतेचे विविध प्रकार उदा.च्या साहाय्याने स्पष्ट करा. १०

ब. दीर्घकालीन सरासरी खर्चाचा वक्र काढा व त्याची वैशिष्ट्ये लिहा. १०

किंवा

कोणत्याही चारवर टीपा लिहा. २०

- कार्यकारी संबंध आणि समीकरणे
- मागणीची जाहिरात लवचिकता
- समउत्पादन वक्राचे प्रकार
- विस्थापपथ
- लेखाकर्म आणि आर्थिक खर्च
- समतोल विश्लेषणाची उपयुक्तता (break even analysis)

*****

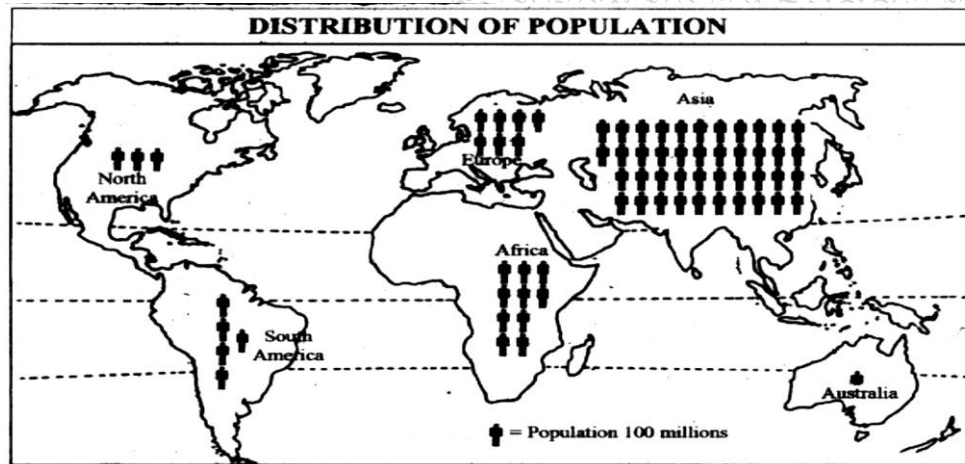
[Time: 3 Hours]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. All questions are compulsory and carry equal marks.
  2. Use of map stencils and simple calculator is allowed.
  3. Use of coloured pens, pencils is allowed.
  4. Attach the given map along with your answer book.

Q.1 a) Study the following thematic map of the world and answer the questions. **10**

- i) What is the theme of the map? **02**
- ii) Which cartographic technique is used to represent the theme? **02**
- iii) Name the two countries having highest population in Asia? **02**
- iv) Compare the population of Europe and Africa? **02**
- v) What is the population of Australia and why? **02**

Q.1 b) Mark and name the following at the most appropriate location in the outline map of the world supplied to you. **10**

- i) An area in India having physical water scarcity.
- ii) A country with highest deforestation rate in South America.
- iii) The busiest area of ocean transport.
- iv) London
- v) Tropic of Capricorn.
- vi) Longest river flowing in Sahara desert.
- vii) Area of Ring of Fire.
- viii) Any land locked country in Africa.
- ix) The Great Australian Desert.
- x) The sea separating Europe and Africa.

Q.2 Attempt any two from the following: **20**

- A) Explain how the Biotic components of environment influence the human activities?
- B) Describe the dynamic role of man as both destructor and protector of environment?
- C) Bring out the characteristics and types of Eco-systems.

- Q.3 Attempt any two from the following: **20**
- A) Describe the main causes of Deforestation in the world.
  - B) Classify the energy resources according to their nature.
  - C) Describe in details the methods of conservation of water Resources..
- Q.4 Attempt any two from the following: **20**
- A) Explain the National Population Policy of India in Detail.
  - B) Describe the Demographic Transition Theory with Diagram.
  - C) Which are the causes of population explosion in India.
- Q.5 Attempt any two from the following: **20**
- A) Define “Smart City?” Explain the features of a smart city?
  - B) Mumbai is known as the ‘Magnet of Migrants’. Describe the statement by giving push-pull factors of migration.
  - C) How does migration affect the urban environment?

*****

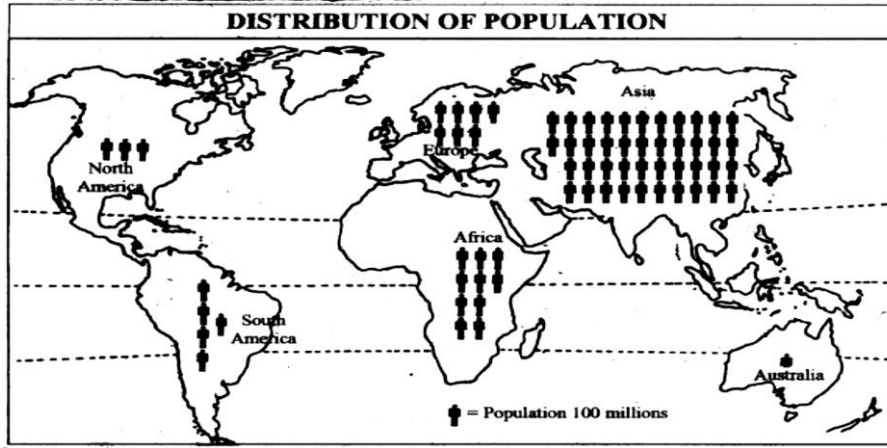
(मराठी रुपांतर)

[वेळ: ३ तास]

[गुण: १००]

- सूचना:
१. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत व त्यांना समान गुण आहेत.
  २. नकाशा स्टेन्सिल वापरायची परवानगी आहे.
  ३. तुम्हास पुरविलेला जगाचा नकाशा उत्तरपत्रिकेस जोडावा.
  ४. रंगीत पेन व पेन्सिल च्या वापरायची परवानगी आहे.

प्र.१ अ) खाली दिलेल्या विषयाच्या नकाशाचा अभ्यास करा आणि प्रश्नांची उत्तरे लिहा: १०

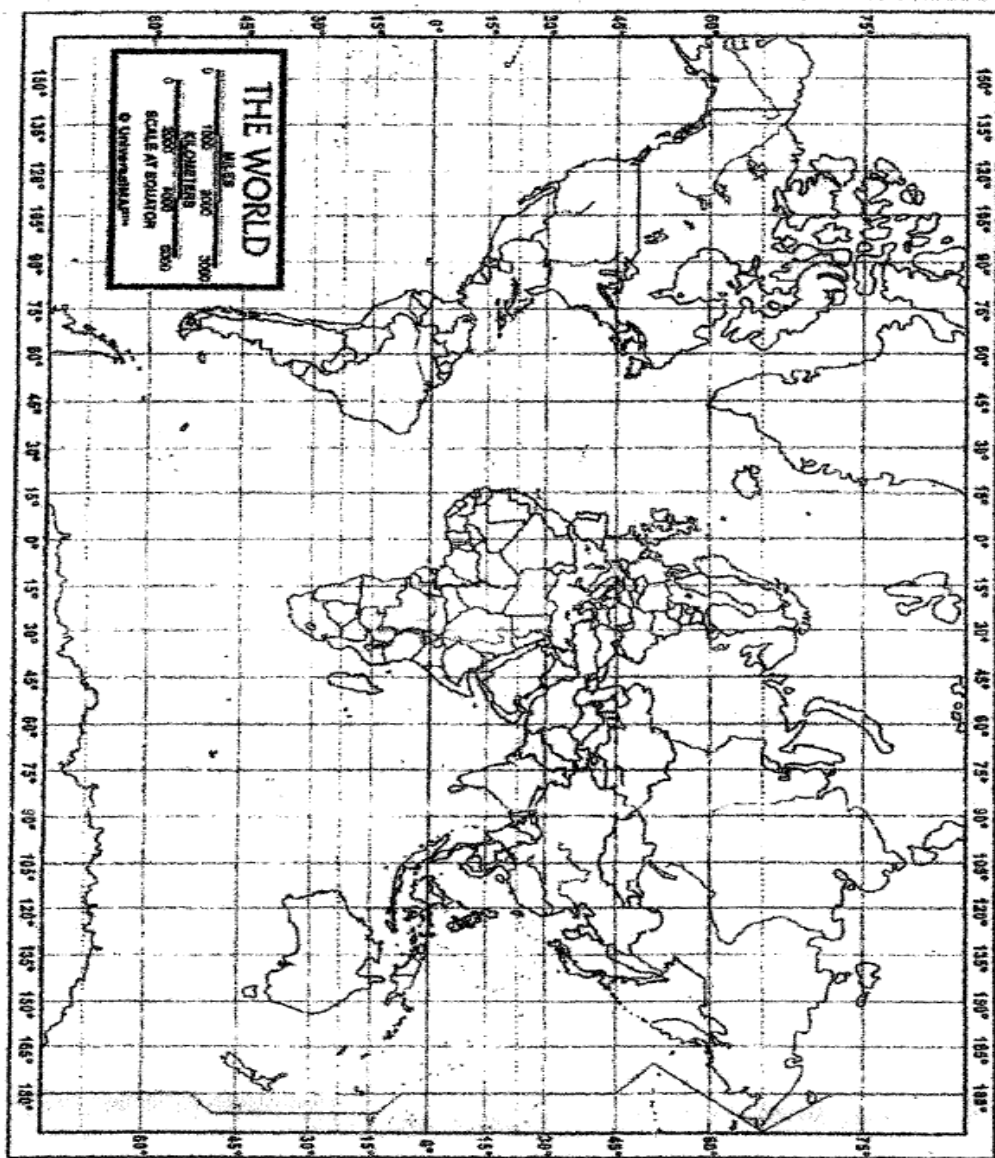
१. नकाशात वापरलेले नकाशाशास्त्रीय तंत्र कोणते ते लिहा. ०२
२. नकाशाचा विषय कोणता आहे. ०२
३. आशिया खंडातील सर्वात जास्त लोकसंख्या असलेल्या दोन देशांची नावे लिहा. ०२
४. युरोप आणि आफ्रिका खंडातील लोकसंख्येची तुलना करा. ०२
५. ऑस्ट्रेलिया खंडाची लोकसंख्या किती? का? ०२
- ब. तुम्हाला दिलेल्या जगाच्या नकाशात खालील नामनिर्देश करून दाखवा: १०

  १. जलाचा अभाव असलेला भारतातील एक प्रदेश
  २. दक्षिण अमेरिका खंडातील सर्वात जास्त वनकटाई होणारा देश
  ३. जगातील सर्वात व्यस्त महासागरीय प्रदेश
  ४. लंडन
  ५. मकरवृत्त
  ६. सहारा वाळवंटातिल अती लांब नदी
  ७. रिग ऑफ फायरचा प्रदेश
  ८. आफ्रिकेतील एक खंडप्राय (landlocked) देश
  ९. ऑस्ट्रेलियातील वाळवंट
  १०. युरोप आणि आफ्रिका खंडाला दुभागणारा सागर

- प्र.२ खालील दिलेल्या कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. २०
अ. मानवाच्या उद्योगांवर पर्यावरणाचे जैविक घटक कसे परिणाम करतात ते स्पष्ट करा.
ब. पर्यावरणाचे भक्षक आणि रक्षक असे दुहेरी कृत्य करणाऱ्या मानवाचे यथोचित गतीशिल वर्णन करा.
क. परिसंस्थेची वैशिष्ट्ये आणि प्रकार सांगा.
- प्र.३ खालील दिलेल्या कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. २०
अ. जगातील वन्यनाशाची मुख्य कारणे सांगा.
ब. ऊर्जेचे आपल्या नैसर्गिक प्रकृतीप्रमाणे वर्गीकरण करा.
क. जलसंवर्धनाच्या विविध पद्धतींचे वर्णन करा
- प्र.४ खालील दिलेल्या कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. २०
अ. भारताच्या लोकसंख्येच्या धोरणाचे वर्णन करा.
ब. सुबक आकृतीसह लोकसंख्या संक्रमण सिद्धांताचे वर्णन करा.
क. भारतातील लोकसंख्या विस्फोटाची कारणे द्या.
- प्र.५ खालील दिलेल्या कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. २०
अ. स्मार्ट सिटी ची व्याख्या द्या. तिची वैशिष्ट्ये लिहा.
ब. “मुंबई ही स्थलांतरितांसाठी एक लोहचुंबक आहे.” ह्या वाक्याचे पुश-पूल संदर्भ देऊन स्पष्टीकरण करा.
क. स्थलांतरामुळे शहराच्या पर्यावरणावर काय परिणाम होतो?

*****

KEY	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

(2 ½ hours)

Total marks: 75

N. B (1) All questions are compulsory

(2) All questions have internal choice

(3) Figures to the right indicate full marks

Q1. A. Choose the correct alternative: **(Any eight)** (08)

1. The Eightfold path was given by _____.
(Jesus Christ, Buddha, Mahavira)
2. Among the states, _____ has the highest literacy rate.
(Kerala, Maharashtra, Haryana)
3. _____ is the main reason of female foeticide.
(Preference for male child, Unemployment, Globalisation)
4. _____ is a form of social violence against women.
(Eve teasing, Abduction, Dowry harassment)
5. Belgaum border dispute between the States of Karnataka and Maharashtra is an example of _____ (Regionalism, linguism, Casteism)
6. ....arises out of religious fundamentalism.
(Communalism, Nationalism, Racism)
7. Caste system is a form of _____ stratification.
(Political, economic, social)
8. The _____ specifies the power of parliament to amend the Constitution and the procedure of it.
(Article 368, Article 344, Article 246)
9. _____ functions at the village level.
(Zilla Parishad, Panchayat Samiti, Gram Panchayat)
10. 73rd Amendment of the Indian Constitution is related to _____.
(Parliamentary system, independent judiciary, Panchayati Raj)

Q1. B. State whether the following statements are 'True' or 'False': **(any seven)** (07)

1. Demography is a study of population.
2. Unemployment rate is very high in rural areas as compared to urban areas.
3. After cataract, glaucoma is the second most common cause of blindness.
4. National Institute for Mentally Handicapped is located at Secunderabad.
5. Caste system has created an egalitarian society.
6. Political justice is meaningless without economic justice.
7. Regional conflicts do not damage the integrity and unity of the nation.
8. Financial emergency can be declared under Article 360 of the Indian Constitution.
9. Municipal Commissioner is appointed by the State Government.
10. Participation of women in politics in India is very heartening.

Q2.A. Examine the factors responsible for declining gender-ratio in India. (15)

OR

Q2. B. State the causes and types of physical disabilities.

Q3. A. Define communalism. Explain the factors responsible for the growth of communalism in India. (15)

OR

Q3. B. Discuss the inequalities caused by the caste system.

Q4. A. Describe the fundamental duties of the citizens of India. (15)

OR

Q4. B. Explain the features of the Indian Constitution.

Q5. A. Analyze the features and functions of the political parties in India. (15)

OR

Q5. B Write short notes on the following: (any three)

1. Linguistic diversity
2. Communal harmony
3. Characteristics of rural India
4. Role of women in politics
5. 74th amendment to the Indian Constitution

*****

वेळ: २ तास ३० मी.

गुण: ७५

- सूचना: १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) आवश्यकता वाटल्यास इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न १ अ) योग्य पर्याय निवडा. (कोणतेही आठ)

(०८)

१. _____ यांनी अष्टांगिक मार्ग सांगितले आहेत.
(येशू ख्रिस्त, बुद्ध, महावीर)
२. राज्यांमध्ये _____ या राज्याचा साक्षरता दर सर्वाधिक आहे.
(केरळ, महाराष्ट्र, हरियाणा)
३. _____ हे स्त्री-भ्रूणहत्येचे मुख्य कारण आहे.
(मुलाला प्राधान्य, बेरोजगारी, वैश्विकरण)
४. _____ हा महिलांवर होणाऱ्या सामाजिक हिंसाचाराचा एक प्रकार आहे.
(छेडछाड, अपहरण, हुंड्यासाठी छळ)
५. कर्नाटक आणि महाराष्ट्र या राज्यांमधील बेळगाव सीमावाद हे.....चे एक उदाहरण आहे.
(प्रांतवाद, भाषावाद, जातीयवाद)
६. धार्मिक मुलभूतपणामुळे .....निर्माण होते.
(सांप्रदायिकतावाद, राष्ट्रवाद, वंशविद्वेष)
७. जातीयवाद हा _____ स्तरीकरणाचा एक प्रकार आहे.
(राजकीय, आर्थिक, सामाजिक)
८. राज्यघटनेचे .....हे घटनादुरुस्ती आणि त्याची प्रक्रिया याबाबतचे संसदेचे अधिकार निर्दिष्ट करते.
(कलम ३६८, कलम ३४४, कलम २४६)
९. ....गावस्तरावर कार्य करते.
(जिल्हा परिषद, पंचायत समिती, ग्राम पंचायत)
१०. राज्यघटनेची ७३ वी घटनादुरुस्ती .....शी संबंधित आहे.
(संसदीय पद्धती, स्वतंत्र न्यायसंस्था, पंचायती राज)

प्रश्न १ ब) खालील विधाने चूक कि बरोबर आहेत ते सांगा.(कोणतेही सात)

(०७)

१. जनसंख्याशास्त्र म्हणजे लोकसंख्येचा अभ्यास होय.
२. नागरी क्षेत्राच्या तुलनेत ग्रामीण क्षेत्रातील बेरोजगारीचा दर हा जास्त आहे.
३. मोतीबिंदू नंतर काचबिंदू हे अंधत्वाचे दुसरे मोठे कारण आहे.
४. मानसिकदृष्ट्या विकलांगांसाठीची राष्ट्रीय संस्था सिकंदराबाद येथे आहे.
५. जातीय व्यवस्था समतावादी समाज निर्माण करते.
६. आर्थिक न्यायाशिवाय राजकीय न्याय अर्थहीन आहे.
७. प्रांतीय संघर्ष देशाचे ऐक्य आणि एकात्मतेला धोका पोहचवत नाही.
८. भारतीय राज्यघटनेच्या कलम ३६० नुसार आर्थिक आणीबाणी घोषित केली जाऊ शकते.
९. महापालिका आयुक्तांची नियुक्ती राज्यसरकार करते.
१०. भारतामधील महिलांचा राजकारणातील सहभाग खूपच निराशाजनक आहे.

प्रश्न २ अ) भारतातील ऱ्हास पावणाऱ्या स्त्री-पुरुष लिंगोत्तर प्रमाणास कारणीभूत असणाऱ्या घटकांचे परीक्षण करा.

(१५)

किंवा

प्रश्न २ ब) शारीरिक विकलांगांतेची कारणे आणि प्रकार सांगा.

प्रश्न ३ अ) सांप्रदायिकतावादाची व्याख्या द्या. भारतातील सांप्रदायिकतावादाच्या वाढीसाठी कारणीभूत असणारे घटक स्पष्ट करा.

(१५)

किंवा

प्रश्न ३ ब) जातीय व्यवस्थेमुळे निर्माण होणाऱ्या विषमतांची चर्चा करा.

प्रश्न ४ अ) भारतीय नागरिकांच्या मुलभूत कर्तव्यांचे वर्णन करा.

(१५)

किंवा

प्रश्न ४ ब) भारतीय राज्यघटनेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न ५ अ) भारतातील राजकीय पक्षांची वैशिष्ट्ये आणि कार्याचे विश्लेषण करा.

(१५)

किंवा

प्रश्न ५ ब) टीपा लिहा.(कोणत्याही तीन)

१. भाषिक विविधता
२. जातीय सलोखा
३. ग्रामीण भारताची वैशिष्ट्ये
४. राजकारणातील महिलांची भूमिका
५. भारतीय राज्यघटनेची ७४ वी घटनादुरुस्ती.

Max Marks: 100

Time: 3 Hrs.

- N.B. (1) All questions are compulsory
 (2) Figures to the right indicate full marks
 (3) Graph papers will be provided on request
 (4) Use of simple non-programmable calculator is allowed

SECTION I

Q1. Attempt **any FOUR** from the following:

- Mr. Vijay invested in shares of face value Rs. 10. At 6% rate, he received a total dividend of Rs. 62.40. How many shares did he purchase? (5)
- A person sold 400 shares at Rs. 55 each paying 0.5% brokerage. What is net amount received by him? (5)
- Ms. Aayushi invested Rs. 18000 in a mutual fund when the NAV was Rs. 210.47 and redeemed all the units when the NAV was Rs.290.50. What was the total gain? What was the rate of return? There were no loads. (Number of units was rounded off upto 3 decimal places.) (5)
- Mr. Sachin invested Rs. 30,000 in a mutual fund on 03/05/10 when its NAV was Rs. 66.11. On 5/03/12, he received a dividend @ Rs. 5 per unit. Find the total dividend received by him, assuming no entry load. (5)
- An investor invested Rs. 4,000 on the 2nd of every month for 5 months in an SIP of a mutual fund. The N.A.V.s on these dates was Rs. 33.26, Rs. 28.25, Rs. 35.57, Rs. 38.45 and Rs. 44.32 respectively. There was same entry load of 2.22% for all these months. Find the average acquisition cost per unit. (5)

Q2. Attempt **any FOUR** from the following:

- In how many different ways can the letters of the word "FRIDAY" be arranged? Also find how many of these begin with D. (5)
- A group of 10 people contains 4 males and 6 females. A committee of 5 is to be formed, find the number of ways such that the committee has all females. (5)
- Solve the LPP graphically: (5)

$$\text{Max } Z = x + y$$

Subject to

$$2x + 3y \leq 12$$

$$2x + y \leq 8$$

$$x, y \geq 0$$

d) Solve the LPP graphically:

$$\text{Min } Z = 7x + y$$

subject to

$$x + 4y \geq 4$$

$$3x + y \geq 3$$

$$x, y \geq 0$$

(5)

f) A diet of a sick person must contain atleast 4000 units of vitamins, 50 units of minerals and 1400 calories. Two foods F1 and F2 are available at cost of Rs.4 and Rs.8 per unit respectively. If one unit of F1 contains 200 units of vitamins, 2 units of minerals and 40 calories and one unit of F2 contains 1000 units of vitamins, 2 units of minerals and 20 calories.

Formulate the LPP to minimize the cost.

(5)

SECTION II

Q3. Attempt **any FOUR** of the following:

a) State the different types of measures of dispersion.

(5)

b) Calculate the mean and mode for the following data.

(5)

Age in years	10	20	30	40	50
No. of Persons	6	11	20	15	8

c) The following data represents the marks of 150 students in a class. Calculate Q_1 & Q_3 and hence evaluate the coefficient of quartile deviation.

(5)

Marks	0-20	20-40	40-60	60-80	80-100
No. of Students	23	37	50	24	16

d) The following distribution gives the weight of forty children living in a colony. Calculate the standard deviation for the given data.

(5)

Weights in kgs.	5-10	10-15	15-20	20-25	25-30
No. of children	4	8	12	10	6

e) Calculate the combine mean of the two groups for the following data and hence check which group is more consistent.

(5)

	Group I	Group II
Number	100	200
Mean	50	45
S.D.	5	3

Q.4 Attempt **any FOUR** of the following

- a) One ticket is drawn at random from a set of 20 tickets numbered from 1 to 20. What is the probability that number of the ticket drawn is divisible by 2 or 3? (5)
- b) If A and B are two independent events and $P(A)=\frac{2}{3}$, $P(B)=\frac{3}{5}$ Find $P(A')$ & $P(A \cup B)$. (5)
(where A' is complement of A)
- c) Three unbiased coins are tossed at a time. Find the expected value of number of Heads. (5)
- d) In a group of 125 students, 70 passed in mathematics, 55 passed in statistics and 30 passed in both. What is the probability that a student selected at random has passed (i) at least in one subject (ii) in only one subject. (5)
- e) Explain Random variable, Probability distribution and its Expectation with suitable example. (5)

Q5. Attempt **any FOUR** of the following:

- a) Explain the term 'Opportunity loss' in 'Decision theory'. Explain how the optimal decision is obtained with respect to 'Opportunity loss'? (5)
- b) Solve the given decision problem using i) Maximax ii) Maximin criteria (5)

Events → Actions ↓	S ₁	S ₂	S ₃
A ₁	5	10	18
A ₂	8	22	8
A ₃	21	18	12
A ₄	30	7	19

- c) Determine the best decision according to Minimax Regret criterion for the following payoff matrix: (5)

Events ↓ Action →	A	B	C
S1	10	12	25
S2	18	24	10
S3	25	30	20

- d) Given the pay-off matrix, solve the decision problem using EMV criterion. (5)

Action	States of nature		
	E ₁	E ₂	E ₃
P	15	14	10
Q	13	15	12
R	17	16	25
Probability	0.5	0.4	0.1

- e) Draw a decision tree for the given pay-off table and suggest the optimum decision. (5)

Type of Policy	Participation Level		
	High	Medium	Low
A	20	18	10
B	15	30	20
Probability	0.35	0.30	0.35

-----XXXXX-----

Accountancy & Fin. Management
Paper I

(3 Hours)

(Marks: 100)

- N.B.:
1. Strictly avoid resorting to any unfair means during the examination & abide by all the rules and relating thereto.
  2. Figures in bracket to the right indicate full marks allotted to the question.
  3. Working notes should form part of your answers.
  4. All six questions are compulsory, although, there are internal options in case of Questions 2 to 6.
  5. Use of simple calculator is allowed.

Q.1A Fill in the blanks with the appropriate given options and rewrite complete sentences. (Any 10)

(10)

1. Accounting Standard 2 deals with _____
(Disclosure of Accounting Policies/Revenue Recognition/Inventory Valuation)
2. The initial amount payable at the time of signing the agreement in Hire Purchase transaction is _____. (Hire Purchase Price/Down Payment/Cash Price)
3. The Manufacturing Account is prepared to find out _____.
(Gross Profit/Cost of Production/Net Profit)
4. In Departmental Accounts, Office Rent is allocated on the basis _____
of each department. (Sales Turnover/Area Occupied/Purchases)
5. In _____ Method of Stock Valuation, items received first are issued first, so that the latest purchased items are left in stock. (Weighted Average / FIFO /Simple Average)
6. Wages paid for installation of new machinery is a _____.
(Capital Expenditure/ Capital Receipt/ Revenue Expenditure)
7. As per the rules, Stock is to be valued at Cost or Net Realizable Value whichever is _____. (Higher/Lower/Available)
8. For a Book Manufacturing Company, Book is a _____.
(Raw Material/Work-in-Progress/Finished Goods)
9. The person who sells goods on Hire Purchase Basis, is called a _____. (Hire Purchaser/Hire Vendor/Consignor)
10. _____ shows the financial position of the company at the end of the year. (Trading Account/Profit & Loss Account/Balance Sheet)
11. In case of a manufacturer, Sale of Scrap appears on the credit side of _____ Account. (Trading /Profit & Loss / Manufacturing)
12. Under Credit Purchase Method of Hire Purchase System, Depreciation on Asset purchased is charged for the first year on _____. (Full Cash Price/Hire Purchase Price/Down Payment)

[TURN OVER]

610
copies

MUPD16594 VPM594 17/11/2016 1:17:12 PM

Q.1B State whether the following statements are TRUE or FALSE after rewriting the same. (Attempt any 10) (10)

- ✓ 1. Inventories which are held for sale in the ordinary course of business are current assets.
- ✓ 2. AS-9 does not cover revenue arising from government grants and subsidies.
- ✗ 3. It is not necessary to disclose the change in accounting policy.
- ✗ 4. Revenue expenses are non-recurring expenses.
- ✓ 5. The Manufacturing Account always shows a debit balance.
- ✓ 6. Departmental Accounts are necessary for evaluating departmental efficiency.
- ✗ 7. Disclosures under AS-1 need not form a part of final accounts.
- ✗ 8. Income received in advance is shown on the asset side of the balance sheet.
- ✓ 9. Hire Purchase Price is the total of cash price and interest
- ✗ 10. Full Cash Price Method is also known as Credit Purchase Method.
- ✓ 11. Amount paid as carriage inward is included in cost of inventory.
- ✓ 12. Under Hire Purchase System the seller is the owner of goods until the payment of last installment.

Q.2 From the following Trial Balance of Mr. Aditya, prepare Manufacturing Account, Trading Account, Profit and Loss Account for the year ended 31st March, 2016 and Balance Sheet as on that date. (15)

Trial Balance of Mr. Aditya as on 31st March 2016 :-

Particulars	Dr. (Rs.)	Cr. (Rs.)
Opening Stock - Raw Materials	12,000	
Opening stock - Work in Progress	7,000	
Opening Stock - Finished Goods	20,000	
Purchase of Raw Materials	1,05,000	
Carriage Inward on Raw Materials	4,000	
Direct Wages	56,000	
Factory Rent	8,000	
Factory Power and Fuel	11,000	
Machinery	80,000	
Sales		3,25,000
Office Expenses	50,000	
Cash at Bank	11,000	
Creditors		21,000
Bad Debts	1,000	
Provisions for Bad Debts		2,000
Sundry Debtors	53,000	
Capital		82,000
Drawings	12,000	
Total	4,30,000	4,30,000

Following further information is provided to you :

1. Closing stock as on 31st March, 2016 is:

Raw Material Rs 15,000, Work-in-progress Rs 8,000, Finished goods Rs 25,000.

[TURN OVER]

2. Depreciate Machinery @10% p.a.
3. During the year, finished goods worth Rs. 5,000 were distributed as free samples but were not recorded.
4. Provide Reserve for Doubtful Debts @ 5% on debtors.

OR

Q.2 From the following Trial Balance of Mr. Gangadhar, prepare Manufacturing Account, Trading Account, Profit and Loss Account for the year ended 31st March, 2016 and Balance Sheet as on that date :- (15)

Trial Balance of Mr. Gangadhar as on 31st March 2016 :-

Particulars	Dr. (Rs.)	Cr. (Rs.)
Capital Account		1,00,000
Opening Stock - Raw Materials	24,000	
Opening stock - Work in Progress	4,000	
Opening Stock - Finished Goods	31,000	
Purchase of Raw Materials	2,50,000	
Direct Wages	36,000	
Factory Rent	8,000	
Machinery	1,00,000	
Sales		4,35,000
Cash at Bank	6,000	
Travelling & conveyance	20,000	
Salaries	24,000	
Discount Allowed	7,000	
Sundry Creditors		90,000
Sundry Debtors	40,000	
Vehicles	75,000	
Total	6,25,000	6,25,000

Following further information is provided to you :

1. Closing Stock as on 31st March, 2016:
Raw Material Rs.25,000, Work-in-Progress Rs.8,000, Finished Goods Rs.35,000.
2. Depreciate Machinery @10%p.a. and Vehicles @10% p.a.
3. Provide Reserve for Doubtful Debts @ 5% on Debtors.
4. During the year, Raw Materials worth Rs. 5,000 purchased on credit basis were not recorded in the books.

[TURN OVER]

- Q.3 From the following information relating to M/s Akbarallys Departmental Stores, prepare Departmental Trading and Profit and Loss Account and General Profit and Loss Account, for the year ended 31st March, 2016 (15)

Particulars	Dept. X Rs.	Dept. Y Rs.	Dept. Z Rs.
Opening Stock	34,000	45,000	63,000
Purchases	4,75,000	2,95,000	2,75,000
Sales	7,50,000	5,70,000	5,25,000
Salaries	75,800	87,900	65,300
Closing stock	40,500	31,500	50,400

Common Income & Expenses:

Rent Rs. 15,000, Electricity Rs. 25,000, Printing and Stationery Rs. 5,800, Discount Allowed Rs. 15,000, Discount Received Rs. 18,000, General Expenses Rs. 10,000

Additional Information:

Area occupied by the three departments are 900, 600 and 300 Sq. Ft, respectively.

Allocate Electricity and Printing & Stationery in the Ratio of Gross Sales of the respective departments.

Allocate the other expenses on appropriate basis, to the extent possible.

OR

- Q.3 From the following information relating to M/s. Apna Bazaar Departmental Stores, prepare Departmental Trading and Profit and Loss Account and General Profit and Loss Account for the year ending 31st December 2015 (15)

Particulars	Dept. A Rs.	Dept B Rs.	
Opening Stock	12,000	15,000	
Purchases	1,05,000	1,20,000	
Sales	1,35,000	1,80,000	
Wages	6,000	8,850	
Following are the other Common Expenses/Incomes:			Total (Rs.)
Salaries			18,300
Rent & Rates			9,000
Carriage Inward			2,250
Carriage Outward			4,200
Discount allowed			2,100
Discount Received			1,500
Advertisement Expenses			6,300
Audit Fees			600
Legal Expenses			1,200

Additional Information:

- (1) Salaries are to be allocated equally.
- (2) The area occupied is in the ratio of 1:2 between the two departments respectively.
- (3) Closing Stock: Department A Rs. 30,000, Department B Rs. 37,500.
- (4) The remaining common expenses /income to be allocated on appropriate basis to the extent possible.

[TURN OVER]

- Q.4** The following particulars have been extracted in respect of Raw materials of Ultra Chemicals. Find the value of closing stock as on 30th June, 2016 on the basis of (I) First In First Out Method and (II) Weighted Average Method. (15)

Receipts:-

01-1-2016	Opening Stock	100 units at Rs. 35 per unit
03-2-2016	Purchased	400 units at Rs. 40 per unit
13-4-2016	Purchased	900 units at Rs. 45 per unit
23-6-2016	Purchased	600 units at Rs. 50 per unit

Issues :-

05-3-2016	Issued	400 units
15-5-2016	Issued	600 units
30-6-2016	Issued	600 units

OR

- Q.4** Find out the value of Closing Stock of M/s Mayur Ltd. using (A) FIFO Method (15) (B) Weighted Average Method from the following details of Material 'X' as on 31st January, 2016.

Date	Particulars	Unit	@ Rs.
2016			
Jan., 05	Opening Stock	700	25
Jan., 06	Issues	400	-
Jan., 09	Purchases	900	35
Jan., 11	Issues	600	-
Jan., 16	Purchases	200	40
Jan., 21	Purchases	900	45
Jan., 31	Issues	500	-

- Q.5** Mr. Lal Prasad purchased a Car on Hire-Purchase Basis from Maruti Ltd on 1st January, 2013. He paid Rs. 1,50,000 on signing the contract and agreed to pay 3 installments of Cash Price excluding interest as follows:- (15)

On 31.12 2013	Rs. 1,50,000
On 31.12 2014	Rs. 1,65,000
On 31.12 2015	Rs. 1,85,000

The Cash Price of the car was Rs. 6,50,000. Interest is charged at 10% p.a. by Maruti Ltd. on outstanding amount. Depreciation @ 20% p.a. on W.D.V. is charged on the Car. Prepare Car Account and Maruti Ltd. Account in the books of Mr. Lal Prasad for the years 2013, 2014 and 2015.

OR

[TURN OVER]

Q.5 State whether the following expenditure or receipts are capital or revenue. Give (15) reasons for your answers.

- CE** 1. Purchased a plot of land for Rs. 25,00,000 and paid Rs. 1,00,000 fees for registration and allotment.
- CR** 2. Received Rs. 3,00,000 on Issue of 15% Debentures.
- RE** 3. Interest of Rs. 8,000 paid on Bank Overdraft.
- RE** 4. Paid Rs. 6,000 as Excise duty on goods manufactured.
- CE** 5. A petrol engine of a passenger bus was replaced by a diesel engine, Rs. 70,000.
- RE** 6. Paid Rs. 1,00,000 as fees for renewal of license for factory.
- RR** 7. Received Rs. 2,000 as dividend on shares.

Q.6 Answer the following: (20)

- a) What are the provisions of Revenue Recognition as per AS-9?
- b) Explain the Provisions of Disclosure of Accounting Policies as per AS-1?

OR

Q.6 Write short notes on Any Four of the following: (20)

1. Manufacturing Account.
2. FIFO Method of Inventory Valuation.
3. Main Features of AS-2.
4. Stock Reserve.
5. Fundamental Accounting Assumptions.
6. Importance of Departmental Accounts.

MUPD1650 + VPM594 11/17/2016 1:18:02 PM

610

FYBcom
Business Communication - I
Sem I

22nd Nov, 2016
3pm to 6pm
03 pages

Q.P. Code : 760200

(3 Hours)

[Total Marks :100

N.B. : (1) All questions are compulsory

1. (a) Explain the following terms in 2-3 sentences (any five) 10

- (1) Body language
- (2) Grapevine
- (3) Marginal listening
- (4) E-mail Etiquette
- (5) Silence as a means of communication
- (6) Dress and grooming
- (7) Whats App
- (8) Encoding

(b) Match the following : 5

(1) E-Commerce	(a) Communication tool
(2) Social Media	(b) Immediate feedback
(3) Physical barriers	(c) Technical language
(4) Oral communication	(d) Trading
(5) Jargon	(e) Time and distance

(c) Fill in the blanks choosing the best alternative from the ones given below: 5

(1) ----- is the response given by the receiver to the sender's message.

(a) Encoding	(b) Decoding
(c) Feedback	(d) Medium

(2) ----- gives legal validity to a letter.

(a) Subject line	(b) Signature
(c) Confidential notation	(d) Enclosure block

(3) ----- is a form of non-verbal communication.

(a) Letter	(b) Circular
(c) Report	(d) Facial expressions

TURN OVER

Q.P. Code : 760200

2

(4) Notices and circulars are examples of ----- communication.

- (a) Upward (b) Downward
(c) Grapevine (d) Horizontal

(5) Moodle is a tool for -----

- (a) Twitter (b) E-learning
* (c) Whats App (d) Facebook

2. Write short notes on : (any four)

20

- (a) Advantages and disadvantages of written communication.
(b) Need and importance of Business communication.
(c) Diagonal communication
(d) Blogs as a means of communication.
(e) Relevance of feedback in communication process
(f) Role of Internet in business communication.

3. Answer the following : (any two)

20

- (a) Differentiate between hearing and listening. How does one cultivate effective listening skills?
(b) What is corporate social responsibility? How is it relevant in the business world today?
(c) Explain in detail any five psychological barriers to communication. What are the various means to overcome them.

4. Draft an application letter in response to the following advertisement:-

10

"Wanted experienced computer programmers for a company based in Mumbai. The applicant should be a graduate with adequate knowledge in computer programming. Apply, with Bio-Data, to Box No. 56, The Times of India, Mumbai-400001".

5. Draft the following letters : (any four)

20

- (a) You are applying for the Master's programme in business management at National University of Singapore. Draft the statement of purpose.

TURN OVER

- (b) Draft a recommendation letter for your marketing assistant who has given your name as referee in his application for the post of marketing manager in another company.
- (c) Rakesh Verma has been offered the post of Accounts manager in Western India Electronics Ltd. Draft a letter of acceptance on his behalf.
- (d) Rahul. P has changed his residence from Mumbai to Pune. He has secured a post of sales executive at Tata chemicals Ltd. Draft his letter of resignation from the post of sales executive at Hindustan Chemicals Ltd.
- (e) Mr Hitarth of your marketing department has worked hard and proved his skills in marketing by contributing for the increase in the profit of your company. Write the letter of appreciation to him.

6. (a) Write a paragraph in about **150** words :- (**any one**)

5

- (i) Say no to plastic
- (ii) College life

(b) Read the following situation carefully and answer the questions given below:

The General manager of a reputed firm, Mr Vikas, found that his instructions were not carried out properly by the employees. He thought that the employees were not Qualified enough to follow his instructions. So, he tried hiring highly Qualified employees. But, the problems occurred again. Soon, Vikas realized that the employees were unable to understand his distinctly American accent. Vikas, took care to speak slowly using short sentences and simple language, besides repeating a couple of times.

(1) Identify the barrier. What were the problems faced by the General manager due to the barrier?

3

(2) What are the steps taken by Vikas to overcome the barrier?

2

610

FYBcom
Sem I
Business Economics - I

21st Nov., 2016
3pm to 6pm
06 pages

QP Code :760101

(3 Hours) [Total Marks : 100

- N. B. :** (1) All questions are compulsory.
(2) All questions have internal choice.
(3) Draw neat diagrams wherever necessary.
(4) Use of simple calculators is permitted.
(5) **Figures to the right indicate full marks.**

1. (A) Define the following concepts. **Any Ten :-** 10
- (i) Equation
  - (ii) Average revenue
  - (iii) Equilibrium price
  - (iv) Cross elasticity of demand
  - (v) Income elasticity of demand
  - (vi) Demand forecasting
  - (vii) Isoquant
  - (viii) Constant returns to scale
  - (ix) Diseconomies of scale
  - (x) Total cost
  - (xi) Implicit cost
  - (xii) Break-even point
- (B) Select the best answer from the given options and rewrite the statement. **Any Ten :-** 10
- (i) Which of the following shows the relationship between the price of a good and the amount of the good that consumers want at that price?
    - (a) Supply curve
    - (b) Demand curve
    - (c) Supply schedule
    - (d) Production possibilities frontier
  - (ii) The market clearing price is also called the
    - (a) current price
    - (b) prevailing price
    - (c) equilibrium price
    - (d) none of the above

[TURN OVER

- (iii) What is the cause of the rightward shift of the demand curve for cars?
- (a) An increase in income
  - (b) An increase in population size
  - (c) Lower prices of petrol
  - (d) All of the above
- (iv) A percentage change in quantity demanded divided by a percentage change in price is called
- (a) income elasticity of demand
  - (b) price elasticity of demand
  - (c) price elasticity of supply
  - (d) elasticity of substitution
- (v) On the lower segment of a downward sloping straight line demand curve price elasticity of demand is
- (a) > 1
  - (b) < 1
  - (c) $= 1$
  - (d) none of the above
- (vi) Expert opinion is a
- (a) survey method
  - (b) statistical method
  - (c) both a and b
  - (d) none of the above
- (vii) If there is zero substitutability between capital and labour the isoquant is
- (a) a straight line
  - (b) 'L' shaped
  - (c) concave to the origin
  - (d) none of the above
- (viii) The total amount of output produced is called
- (a) total supply
  - (b) total product
  - (c) both a and b
  - (d) none of the above

[TURN OVER

- (ix) Using five units of labour a firm can produce 2500 units of a good. Using six units of labour the firm can produce 3000 units of the good. The marginal product of the sixth unit of labour is

- (a) 100 units
 (b) 1500 units
 (c) 2000 units
 (d) 500 units

- (x) The rent of a factory is an example of

- (a) variable cost
 (b) fixed cost
 (c) both a and b
 (d) neither a nor b

- (xi) Which of the following curves is used for planning

- (a) SAC
 (b) SMC
 (c) LAC
 (d) LMC

- (xii) The break-even point is influenced by

- (a) price
 (b) average variable cost
 (c) fixed cost
 (d) all of the above

2. Attempt **A** and **B** OR **C** and **D**

(A) What is business economics? Discuss its scope.

8

(B) Given the following data

7

Q	1	2	3	4	5
O	10	9	8	7	6

- (i) Calculate TR, AR and MR.
 (ii) Explain the relationship between TR and MR, MR and AR.

OR

[TURN OVER

- (C) Using diagrams explain changes in equilibrium due to : 8
 (i) increase in demand
 (ii) increase in supply
- (D) (i) Given the following data for supply and demand for pizzas 7

Price (₹) per pizza	Quantity Demanded (Pizzas per week)	Quantity Supplied (Pizzas per week)
8	0	40
6	10	30
4	20	20
2	30	10
0	40	0

Identify the :

- (a) equilibrium price
 (b) equilibrium quantity demanded and supplied
- (ii) If $Q_{DX} = 65,000 - 10,000 P_x$ describes demand for sports shoes. Complete the following table for $P_x = 6,5,4,3$. Show your working.
- (iii) What are the determinants of demand other than the price of the good itself?

3. Attempt A and B OR C and D.

- (A) Explain the nature of demand curves of firms in perfect competition and oligopoly markets. 8
- (B) When the price of season cricket passes is ₹ 400 per pass, the quantity demanded is 10,000 passes. When the price is reduced to ₹ 380 per pass the quantity demanded is 12,000 passes. 7
 (i) Calculate price elasticity of demand
 (ii) According to your answer in (i) what is the degree of price elasticity?
 (iii) Explain the significance of price elasticity of demand.

OR

- (C) What are the various types of demand forecasts? 8
- (D) (i) What are the steps in demand forecasting? 7
 (ii) Given the following demand function $Q_{DX} = 60 - 0.7P_x$. If future price is ₹ 20, what would be your forecast of quantity demanded?

[TURN OVER

4. Attempt A and B OR C and D

- (A) (i) Distinguish between fixed proportions and variable proportions production functions. 8
 (ii) Explain why :
 (a) isoquants are convex to the origin
 (b) isoquants cannot intersect.
 (B) Using isoquants and the expansion path explain the law of returns to scale. 7

OR

- (C) Discuss external economies and diseconomies of scale. 8
 (D) Using a diagram explain the law of variable proportions. 7

5. Attempt A and B OR C and D

- (A) Draw diagrams to illustrate : 8
 (i) TFC, TVC and TC
 (ii) AFC
 (iii) AVC, AC, MC
 (iv) The relationship between AC and MC.
 (B) Given the following data : 7

Q	0	1	2	3	4	5	6	7
TC	40	52	59	64	70	78	89	103

Calculate TFC, TVC, MC, AFC, AVC and AC.

OR

- (C) Construct the LAC curve using SAC curves. 8
 (D) If price = ₹ 7, AVC = ₹ 5 and TFC = ₹ 40,000 7
 (i) What is the break-even quantity?
 (ii) What happens to the break-even quantity when price increases to ₹ 9, AVC and TFC remaining the same?
 (iii) What happens to the break-even quantity when AVC increases to ₹ 6, price and TFC remaining the same?

6. Attempt A and B OR Write short notes on any four

- (A) Discuss internal economies and diseconomies of scale. 10
 (B) Explain break-even analysis with the help of diagrams. 10

OR

[TURN OVER

Write short notes on **any four** of the following :

20

- (i) Functions and variables
- (ii) Relationship between price elasticity and total revenue
- (iii) Consumer survey method of demand forecasting
- (iv) Economies of scope
- (v) Learning curve
- (vi) Limitations of break-even analysis

Q	0	1	2	3	4	5	6	7
TC	40	52	59	64	70	78	89	103

[TURN OVER

23rd Nov., 2016
3pm to 6pm

FYBcom
Sem I
EVS - I

QP Code : 760301 (06 pages)

610

(3 Hours)

[Total Marks : 100

- N.B. :** (1) All the questions are **compulsory** and carry equal marks.
(2) Draw sketches and diagrams wherever necessary.
(3) Use of map stencil is permitted.
(4) World map (appendix -2) should be tied along with your answer paper.

1. (A) Study the thematic map supplied to you (appendix 1) and answer the following questions.
- (i) What is theme and cartographic technique of the map. 2
  - (ii) State the female life expectancy in India and China. 2
  - (iii) Name any three countries having female life expectancy of more than 80 years. 3
  - (iv) Which region has less than 65 years female life expectancy? State the reasons. 3
1. (B) Mark and name the following features at the most appropriate location in the outline map of the world supplied to you (appendix 2)
- (i) Largest desert in the world and Major mountain range in Asia. 2
  - (ii) A densely populated region and a sparsely populated region. 2
  - (iii) A country having coastal location and a country having continental location. 2
  - (iv) Any two largest wind energy producing countries in the world. 2
  - (v) Any two metropolition cities in northern hemisphere. 2
2. (a) What is Ecosystem? What are the functions of ecosystem?
(b) Give the definition and scope of environment.
- OR**
- (c) State the importance of environmental studies in detail?
(d) Write notes on :
- (i) Food chain
  - (ii) Ecological pyramids

[TURN OVER]

QP Code : 760301

2

3. (a) Define conservation and state the methods of conservation.
(b) Explain the problems associated with management of forest resource.

OR

- (c) Describe the types of resources with the help of suitable examples.
(d) Give an account on resource utilization and sustainable development.

4. (a) Explain in detail pattern of population growth and associated problems in the World.
(b) Describe the measures taken to control population growth in India.

OR

- (c) Discuss on Human Development Index.
(d) Give in detail population explosion in India.

5. (a) Write in detail degradation of water resources in urban areas.
(b) State the problems arising due to migration in urban areas.

OR

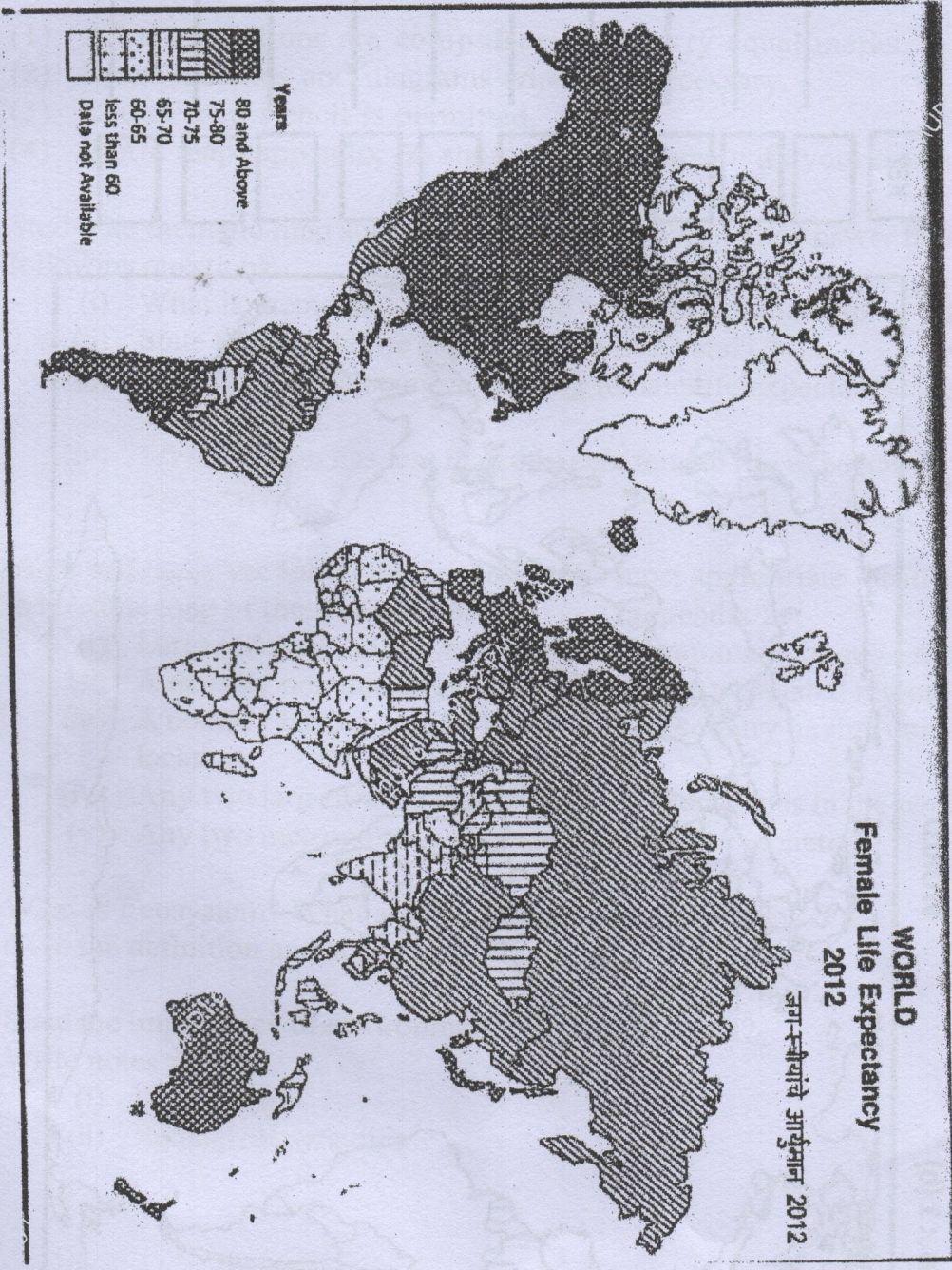
- (c) Write notes on :
(i) Urbanisation
(ii) Urban Heat islands
(d) Give an account on ' Smart Cities'

[TURN OVER]

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत आणि सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 (२) आवश्यक तेथे आराखडे व आकृत्या काढा.
 (३) नकाशा स्टॅन्सिल वापरण्यास अनुमती आहे.
 (४) तुमच्या उत्तरपत्रिकेसोबत जगाचा नकाशा परिशिष्ट-२ जोडा.

१. (अ) तुम्हास पुरविलेल्या विषयावर नकाशाचा अभ्यास करा (परिशिष्ट १) व खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या.
(i) नकाशाचा विषय आणि नकाशाशास्त्रीय तंत्रे कोणते ते सांगा.	२
(ii) भारत व चीनमधील स्त्रीयांचे आर्युमान सांगा.	२
(iii) ८० वर्षांपेक्षा जास्त आयुर्मान असलेल्या कोणत्याही तीन देशांची नावे द्या.	३
(iv) कोणत्या प्रदेशात स्त्रीयांचे आर्युमान ६५ वयापेक्षा कमी आहे? त्याची कारणे सांगा.	३
१. (ब) तुम्हास पुरविलेल्या जगाच्या नकाशात खालील बाबी योग्य ठिकाणी दाखवा व नावे द्या.
 (परिशिष्ट - २)
(i) जगातील सर्वात मोठे वाळवंट व आशियातील प्रमुख पर्वत रांगा.	२
(ii) दाट लोकसंख्येचा एक प्रदेश व विरळ लोकसंख्येचा एक प्रदेश.	२
(iii) एक किनारी स्थान असलेला देश व एक खंडांतर्गत स्थान असलेला देश.	२
(iv) जगातील सर्वात जास्त पवन उर्जा निर्मिती करणारे दोन देश.	२
(v) उत्तर गोलार्धातील कोणतीही दोन महानगरे.	२
२. (अ) परिसंस्था म्हणजे काय? परिसंस्थेची कार्ये कोणती ते सांगा.
 (ब) पर्यावरणाची व्याख्या व व्याप्ती द्या.
- किंवा**
- (क) पर्यावरण अभ्यासाचे महत्त्व विस्ताराने सांगा.
 (ड) टिपा लिहा :
(i) अन्नसाखळी
(ii) परिस्थितीकीय मनोरे
३. (अ) संवर्धनाची व्याख्या द्या व संवर्धनाच्या पद्धती सांगा.

- (ब) वन संसाधन व्यवस्थापनाच्या संबंधीत समस्या स्पष्ट करा.
- किंवा
- (क) संसाधनाचे प्रकार योग्य उदाहरणाच्या सहाय्याने वर्णन करा.
- (ड) संसाधनाची उपयोगिता आणि चिरंतन विकास यावर वृत्तांत द्या.
४. (अ) जगातील लोकसंख्या वाढीचे प्रारूप आणि संबंधित समस्या विस्ताराने स्पष्ट करा.
- (ब) भारतात लोकसंख्या नियंत्रणावर करण्यात येणाऱ्या उपाय योजनांचे वर्णन करा.
- किंवा
- (क) मानव विकास निर्देशांक (HDI) यावर चर्चा करा.
- (ड) भारतातील 'लोकसंख्या विस्फोट' यावर सविस्तर लिहा.
५. (अ) शहरी क्षेत्रातील जल संसाधनाची अवनती यावर सविस्तर लिहा.
- (ब) शहरात होणाऱ्या स्थलांतरामुळे निर्माण झालेल्या समस्या सांगा.
- किंवा
- (क) टीपा लिहा :
- (i) शहरीकरण
- (ii) नागरी औष्णिक बेटे
- (ड) 'स्मार्ट नगरे' यावर वृत्तांत लिहा.

Question No : 1 (a)

Appendix : 1
परिशिष्ट 1

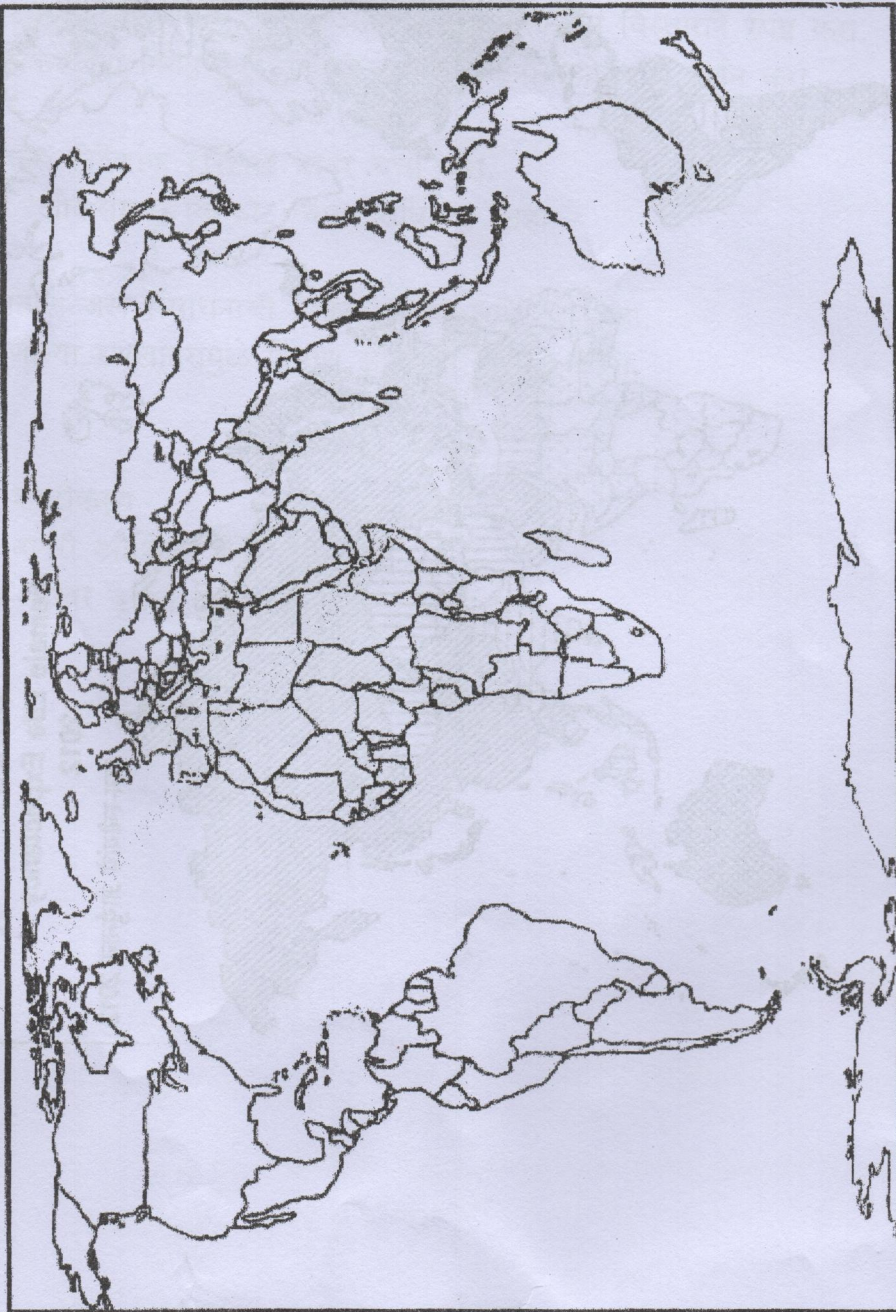
[TURN OVER]

Exam. Seat No. ....

Supervisor's Sign. ....

KEY									
	i.	ii.	iii.	iv.	v.				

WORLD

Appendix : 2 परिशिष्ट : 2

Question No. : 1 (b)

- N.B. :** (1) All questions are **compulsory**
(2) Figures to the right indicates full marks.

1. (A) Choose the correct alternative(any **eight**):-

8

- (1) Shwetambar and _____ are the two sects of Jainism
(Digambar, Pitambar, Mahayana)
- (2) In India the state of _____ has the lowest gender ratio.
(Rajasthan, Haryana, Punjab)
- (3) The major cause of declining sex ratio is _____.
(Poverty, Pollution, Smoking)
- (4) In _____ there is farsightedness but not short-sightedness.
(Hypermetropia, Myopia, Onomatopoeia)
- (5) Anti-Hindi agitations took place in _____ India.
(Northern, Southern, Western)
- (6) The _____ border dispute is a dispute involving the Indian states of karnataka and Maharashtra.
(Belgaum, Sangli, Pune)
- (7) Prime Minister is the _____ head in India.
(Executive, Judicial, Legislative)
- (8) _____ is the commander-in-chief of all forces in India.
(Prime Minister, Home Minister, President)
- (9) The main aim of every political party is to promote _____.
(Secularism, Casteism, Communalism)
- (10) _____ is the head of the Gram Panchayat
(President, Chairperson, Sarpanch)

7

(B) State whether the following statements are **True** or **False**:(any **seven**):-

- (1) Urban society is heterogeneous in nature.
- (2) India has no official religion.
- (3) Split personality is a type of psychosis mental disorder.
- (4) Polio is caused by a virus called poliovirus.
- (5) Caste system promotes social progress and modernization.
- (6) Regionalism can cause inter-state tension and confrontation.
- (7) Economic justice stands for removal of poverty.
- (8) The Constitution of India is rigid
- (9) Municipal council is also known as Nagar Parishad.
- (10) The Mayor is elected for a term of five years.

[TURN OVER

2. What steps should be taken to prevent violence against women in India. 15
OR
2. Explain the services available to handicap persons in India. 15
3. What are the measures to resolve linguistic conflicts in India. 15
OR
3. Explain the economic inequalities generated due to caste system in India. 15
4. Describe the nature of Indian State as "Sovereign", "Secular" and "Socialist". 15
OR
4. Explain the concept of fundamental duties and their classifications. 15
5. Explain the concept of Panchayati Raj in India. 15
OR
5. Write short notes on (any three):- 15
- Multi-cultural society
  - Cerebral Palsy
  - Regional and Communal Parties.
  - Parliamentary System
  - Corruption in Politics.

(मराठी रुपांतर)

(२½ तास)

(एकूण गुण:७५)

- सूचना: (१) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
(२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(३) आवश्यक वाटल्यास इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी

१. (अ) योग्य पर्याय निवडा. (कोणतेही आठ):-
- श्वेतांबर आणि _____ हे जैन धर्माचे दोन पंथ आहे.
(दिगंबर, पितांबर, महायाना)
  - भारतातील _____ या राज्याचे लिंग गुणोत्तर प्रमाण सर्वात कमी आहे.
(राजस्थान, हरीयाणा, पंजाब)
  - घटत्या लिंग गुणोत्तराचे _____ हे मुख्य कारण आहे.
(दारीद्रय, प्रदुषण, धुम्रपान)
  - _____ मध्ये लांबचे व्यवस्थित दिसते परंतु जवळचे दिसत नाही.
(हायपरमेट्रोपिया, मायोपिया, ओनोमॅटोप्योइया)

- (५) हिंदी प्रति विरोध करण्यासाठीच्या चळवळी _____ भारतात झाल्या होत्या.
(उत्तर, दक्षिण, पश्चिम)
- (६) भारतातील कर्नाटक आणि महाराष्ट्र या राज्यांमध्ये _____ वरून सीमावाद आहे.
(बेळगाव, सांगली, पूणे)
- (७) भारतात पंतप्रधान हा सरकारचा _____ प्रमुख असतो.
(कार्यकारी, कायदेशीर, संसदीय)
- (८) _____ भारताच्या सर्व सैन्यदलांचा सरसेनापती असतो.
(पंतप्रधान, गृहमंत्री, राष्ट्रपती)
- (९) प्रत्येक राजकीय पक्षाचा मुख्य हेतू _____ प्रोत्साहन देणे हा आहे.
(धर्मनिरपेक्षतेलां, जातीयवादाला, जमातवादाला)
- (१०) _____ हाँ ग्राम पंचायतीचा प्रमुख आहे.
(राष्ट्रपती, अध्यक्ष, सरपंच)

(ब) खालील विधाने चूक की बरोबर आहेत ते सांगा(कोणतेही सात):-

७

- (१) नागरी समाज अनेकजीनसी स्वरूपाचा आहे.
- (२) भारतात कार्यालयीन धर्म नाही.
- (३) दूभंग व्यक्तिमत्व हा मनोदुर्दशा असलेला मनोविकार आहे.
- (४) पोलीओच्या विषाणुंमूळे पोलिओ होतो.
- (५) जातीव्यवस्था सामाजिक विकासाला आणि आधुनिकीकरणाला प्रोत्साहन देते.
- (६) प्रांतवादामूळे आंतरद्वाराज्य तणाव आणि संमूखीकरण होते.
- (७) आर्थिक न्यायाचा अर्थ गरीबीचे निर्मूलन होय.
- (८) भारतीय संविधान ताठर स्वरूपाचे आहे.
- (९) नगरपालिका ही नगर परिषद म्हणून ओळखली जाते.
- (१०) महापौर पाच वर्षांच्या कालावधीसाठी नियुक्त केला जातो.

२. स्त्रियांवर होणारे अत्याचार रोखण्यासाठी कोणती पाऊले उचलली पाहिजेत? १५
किंवा
२. भारतातील अपंग व्यक्तींसाठी उपलब्ध असलेल्या सुविधा स्पष्ट करा. १५
३. भारतातील भाषिक कलह सोडविण्यासाठी काय उपाययोजना आहेत? १५
किंवा
३. भारतात जातीव्यवस्थेमूळे निर्माण होणारी आर्थिक विषमता स्पष्ट करा. १५
४. "सार्वभौम", "धर्मनिरपेक्ष", "समाजवादी" असे भारताचे स्वरूप वर्णन करा. १५
किंवा
४. मूलभूत कर्तव्यांची संकल्पना आणि त्यांचे वर्गिकरण स्पष्ट करा. १५

५. भारतातील पंचायती राज ही संकल्पना स्पष्ट करा. १५
किंवा
५. टीपा लिहा(कोणत्याही तीन):- १५
- (अ) बहुदलसांस्कृतिक समाज
(ब) प्रमस्तिष्क वात
(क) राजकीय आणि जातीय पक्ष
(ड) सांसदीय व्यवस्था
(इ) राजकारणातील भ्रष्टाचार

Q.P. Code : 760001

(3 Hours)

[Total Marks : 100

- N.B. : (1) All questions are compulsory.
(2) Figures to the right indicate full marks.

1. (a) Fill in the blanks with the appropriate option given in the bracket (Any Ten): 10

1. _____ concept of business is concerned with customer satisfaction.
(a) Modern (b) Traditional (c) Product
2. _____ refers to reduction of Government control over business sector.
(a) Liberalization (b) Privatization (c) Globalization
3. _____ is the most important economic objective of business unit.
(a) Service (b) Profit (c) Charging the right price
4. _____ environment includes policies of the Government.
(a) sociographic (b) demographic (c) economic
5. Environmental factors are _____.
(a) stable (b) dynamic (c) isolated
6. Decision on location is an important element of _____.
(a) setting up a business unit (b) market research
(c) manufacturing process
7. Analysis of competitors strategies is an element of _____.
(a) internal (b) external (c) international
8. _____ act as a reference guide during the execution of the project.
(a) feasibility report (b) legal report (c) project report
9. _____ implements the plans and ideas of an entrepreneur.
(a) manager (b) internal entrepreneur (c) promoter
10. _____ agreement is concerned with liberalisation of International investment.
(a) TRIMs (b) TRIPs (c) Agreement of Agriculture
11. _____ is an entrepreneur within an existing organisation.
(a) intrapreneur (b) manager (c) leader
12. _____ scheme is specially meant for women entrepreneurs.
(a) DBK (b) MDA (c) TREAD

TURN OVER

Q.P. Code : 760001

2

(b) State whether the following statements are **True** or **False** (Any Ten) : 10

1. Business broadly involves industry and commerce.
2. Business is a social activity.
3. Creating wealth is an economic objective of business.
4. Turnaround strategy is applied to loss making unit.
5. Environmental factors do not affect business activities.
6. Cultural environment does not influence demand for goods and services.
7. India is a member of ASEAN.
8. Project report is a base for feasibility study.
9. TAN is mandatory for Opening Bank account, filling of income tax, returns and various other financial transactions.
10. Entrepreneurship is a social activity.
11. Mahila Vikas Nidhi provides women with development.
12. National Small Industries Corporation (NSIC) has been working to promote the growth of small scale industries and industry related small scale services in the country.

2. (a) What do you mean by business? Explain its functions. 8
- (b) Explain briefly economic objectives of business. 7
- OR**
2. (a) Discuss the impact of globalization on business and the economy. 8
- (b) What is Turnaround? Explain the steps in turnaround strategy. 7
3. (a) Explain the components of external environment. 8
- (b) State the importance of analyzing business environment. 7
- OR**
3. (a) What is WTO? Explain its implications on developing nations. 8
- (b) Describe the relationship between business and various types of environment. 7
4. (a) Explain the steps involved in business planning process. 8
- (b) What is project report? Explain its importance. 7

TURN OVER

Q.P. Code : 760001

3
OR

4. (a) Discuss the concept and importance of project planning. 8
(b) What are the factors influencing location of business unit? 7

5. (a) Discuss the importance of entrepreneurship in economic and social development. 8
(b) Discuss the competencies or qualities of an effective entrepreneur. 7

OR

5. (a) Distinguish between manager and entrepreneur. 8
(b) What are the problems faced by women entrepreneur in India? 7

6. (a) Explain the importance of business. 8
(b) Explain entrepreneurship training and development centers in India. 7

OR

6. Write short notes on (Any Four) : 20
(a) Modern concept of business
(b) Feasibility report
(c) Educational environment
(d) NAFTA
(e) Social objectives of business
(f) Restructuring strategies

TURN OVER

610

FYBcom
Set 1
Maths & stats - I

25/11/16
3pm to 6pm

QP CODE : 760801

Time: 3 Hrs. (03 pages)

Max. Marks: 100

- N.B. 1. All questions are compulsory
2. Figures to the right indicate marks allotted
3. Graph papers will be provided on request
4. Use of simple non-programmable calculator is allowed

SECTION-I

Q.1 Attempt any 4 from the following:

- a) Find the face value of a share if an investment of Rs. 9,00,000 put in to purchase 8% shares quoted at Rs. 15 each, earned a total dividend of Rs. 9600. (5)
- b) Mr. Chopra bought 400 shares of par value Rs. 10 each at the market price of Rs. 24 each. If the annual dividend distributed was at the rate of 12%, find Mr. Chopra's total dividend and rate of return on investment. (5)
- c) Ram invested Rs 18,000 in a mutual fund scheme with entry load of 2.25% at NAV Rs 110. How many units did he purchase? The current NAV is Rs 130. Find the current value of his investment. (5)
- d) Katrina invested Rs. 15,000 on 5th of every month for 5 months in a SIP of a mutual fund. The N.A.V.s on these dates were Rs. 42.26, Rs. 40.25, Rs. 49.57, Rs. 51.45 and Rs, 39.32 respectively. There was same entry load of 2.3% for all these months. Find the average acquisition cost per unit. (5)
- e) Mr. Bhavesh invested Rs. 50000/- in the purchase of Mutual fund units at NAV Rs. 16.50/-. Calculate the number of units purchased when the entry load of 1.2% was applied. How many more units he could have purchased if the scheme was load free? (5)

Q.2 Attempt any 4 from the following:

- a) In how many different ways can the letters of the word 'LEADING' be arranged such that the vowels should always come together? (5)
- b) A committee of 5 persons is to be formed from 6 doctors and 5 nurses .Find the total number of ways if committee consist of i) All doctors. ii) 3 doctors and 2 nurses. (5)
- c) Solve the following L.P.P. by graphical method.
Maximize $Z = 4x + 5y$
Subject to, $2x + 3y \leq 12$;
 $x + y \leq 5$; $x \geq 0, y \geq 0$ (5)
- d) Solve the following L.P.P. Graphically:
Minimize $Z = 9x + 10y$,
subject to, $x + 2y \geq 30$,
 $3x + y \geq 30$, $x \geq 0, y \geq 0$ (5)

{TURN OVER

- e) A printing company prints two types of magazines A and B. The company earns Rs. 25 and Rs. 35 on each copy of magazines A and B respectively. The magazines are processed on three machines. Magazine A requires 2 hours on machine I, 4 hours on machine II and 2 hours on machine III. Magazine B requires 3 hours on machine I, 5 hours on machine II and 3 hours on machine III. Machines I, II, and III are available for 35, 50, and 70 hours per week respectively. Formulate the L.P.P. so as to maximize the total profit of the company. (5)

SECTION-II

Q.3 Attempt any 4 from the following:

- a) Explain the measure of central tendency. State the requisites of good average. (5)
- b) Draw a less than cumulative frequency curve for the following data and locate median and two quartiles graphically. (5)

Daily Wages	0-100	100-200	200-300	300-400	400-500	500-600
No. of workers	10	30	45	60	35	20

- c) Find mean and mode from the following data. (5)

Age in years	0-20	20-40	40-60	60-80	80-100
No. of persons	4	5	15	11	5

- d) Find coefficient of variation from the following data. (5)

Age in years	10-20	20-30	30-40	40-50	50-60
No. of mobile users	8	12	20	14	10

- e) The following data gives the distribution of weights of boys and girls in the class. Find, combine arithmetic mean and decide which group is more consistent. (5)

	Boys	Girls
Number	55	65
Mean weight	58 kgs	44 kgs
S.D	3 kgs	2 kgs

Q.4 Attempt any 4 from the following:

- a) Define the following terms with examples:
(i) Sample space (ii) Mutually exclusive events. (5)
- b) Given $P(A) = 0.5$, $P(B) = 0.4$ & $P(A/B) = 0.25$
Find, (i) $P(\bar{B})$ (ii) $P(A \cap B)$ (iii) $P(A \cup B)$ (5)
- c) A box contains 4 blue, 3 red and 2 black balls. If two balls are selected at random from the box, what is the probability that one is blue and one is red ball? (5)

{TURN OVER

- d) A problem on Mathematics is given to 2 students A and B who attempt it independently. Their chances of solving the problem are $\frac{1}{3}$ and $\frac{3}{4}$ respectively. What is the probability that,
(i) the problem is solved? (ii) it is solved by only one? (5)
- e) Following is the probability distribution of number of smart phones sold in a shop per day.

Number	0	1	2	3	4	5
Probability	K	0.3	0.15	0.15	0.1	2k

Find the value of k and $E(X)$. (5)

Q.5 Attempt any 4 from the following:

- a) Write a note on Decision Tree. (5)
- b) Given the following pay off table, find optimal decision using
(i) Laplace criterion (ii) Maximax criterion (iii) Maximin criterion (5)

Course of Action	States of Nature		
	S1	S2	S3
A1	65	45	30
A2	75	25	105
A3	90	70	75

- c) A physician purchases a particular vaccine on Monday of each week. The vaccine must be used within the week following, otherwise it becomes worthless. The vaccine cost Rs. 20 per dose and the physician charges Rs. 50 per dose. In the past 50 weeks, the physician has administered the vaccine in the following quantities.

Doses per week	20	30	40
No. of weeks	5	25	20

- (i) Construct pay-off table (ii) Determine the optimum number of doses the physician should buy using EMV criterion. (5)
- d) For the following pay-off table, select best decision using EOL criterion. (5)

State of nature	Acts			Probability
	A ₁	A ₂	A ₃	
S ₁	80	40	100	0.3
S ₂	60	0	-20	0.2
S ₃	110	50	70	0.5

- e) Draw a decision tree for the decision problem below and suggest the optimal choice. (Use EMV criteria) (5)

Product option	Market demand		
	Poor	Average	Good
P	100	350	100
Q	150	250	150
Probability	0.3	0.55	0.15